



NACKA TINGSRÄTT  
Mark- och miljödomstolen

**DOM**  
2026-02-25  
Meddelad i Nacka

Målnummer  
M 9011-24

## PARTER

### Sökande

Gnesta kommun, 212000–2965  
646 80 Gnesta

Ombud: Advokaterna Marie Wikström och Rickard Hulling  
Advokatfirman Stangdell & Wennerqvist AB  
Norra Hamngatan 18  
411 06 Göteborg

## SAKEN

Tillstånd för anläggande av en allmän vattentäkt i Klämningen i Gnesta kommun

AnläggningsID: 76458  
Koordinater i SWEREF 99 TM: N 6551180, E 632398  
Avrinningsområde: 63 - Trosaån

---

## DOMSLUT

### Tillstånd

Mark- och miljödomstolen ger Gnesta kommun tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att

- a) anlägga och bibehålla intagsanordningar för bortledning av ytvatten, inklusive råvattenledningar samt råvattenpumpstation inom fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Gnesta Österheden 6:1, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5, och

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

- b) att via ovan i punkt a angivna anordningar bortleda ytvatten från sjön Klämningen som årsmedel med 4 500 m<sup>3</sup> per dygn, motsvarande 1 642 500 m<sup>3</sup>/år, och maximalt 6 500 m<sup>3</sup> per dygn för allmän vattenförsörjning.

### **Miljökonsekvensbeskrivning**

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

### **Tvångsrätt**

Mark- och miljödomstolen ger kommunen rätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken att ta de mark- och vattenområden inom fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 som framgår av domsbilaga 1 i anspråk för anläggande av råvattenpumpstation och råvattenledningar med därtill hörande anordningar för den ansökta vattenverksamheten.

### **Villkor**

#### ***Allmänt villkor***

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommunen redovisat i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.

#### ***Arbeten i vatten***

2. Åtgärder i vattenområde ska utföras varsamt och med sådan teknik att grumling och spridning av eventuella föroreningar begränsas och minimeras. Vid risk för grumlande åtgärder ska arbetsområdet i vattnet avskämmas med en bottengående siltskärm eller liknande lämpliga skyddsanordningar användas. Den metod som används får tas bort eller avslutas först när risk för grumlingen har upphört.

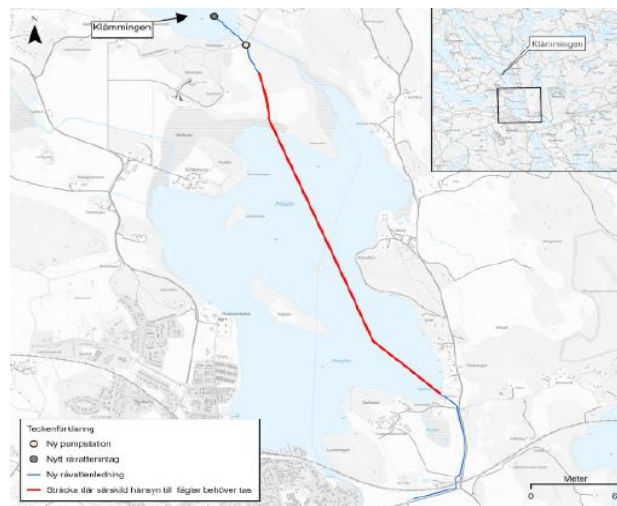
3. Råvattenledningarna ska borras under strandområdet vid landanslutningarna vid Klämningen och Frösjön för att minimera påverkan på strandzonernas djur- och växtliv.

### *Utformning av ledningar*

4. Ledningar och vikter eller andra anordningar som används för nedsänkning och förankring av ledningar ska vara utformade så att fiskeredskap inte riskerar att fastna.

### *Tid för arbeten*

5. Av hänsyn till häckande känsliga fågelarter får planerade arbeten inte genomföras under perioden 1 januari–31 juli, i området längs råvattenledningens dragning söder om arbetsområdet för planerad råvattenpumpstation och fram till landanslutningen vid Frösjöns södra strandkant, se bild 1 nedan.



*Bild 1: Röd linje markerar den sträcka av den nya råvattenledningen där arbeten inte får genomföras under perioden 1 januari–31 juli.*

6. Under anläggnings- och driftskedet får bullrande arbeten och konstant upplysning av arbetsområden längs ledningsdragning samt vid

råvattenpumpstationen inte ske nattetid, mellan kl. 18.00–06.00 under perioden maj–oktober, som är den huvudsakliga fortplantningsperioden för fladdermöss. Belysningen som används vid konstant upplysning bör vara under en lux.

### ***Buller***

7. Luftburet buller och stomljud från byggverksamheten under anläggningsskedet ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån inomhus som riktvärde i bostäder inte överstiger följande värden:

- a. 45 dB(A) helgfri måndag–fredag (dag) kl. 07.00–18.00
- b. 35 dB(A) helgfri måndag–fredag (kväll) kl. 18.00–22.00
- c. 35 dB(A) lör-, sön- och helgdag (dag) kl. 07.00–18.00
- d. 30 dB(A) lör-, sön- och helgdag (kväll) kl. 18.00–22.00
- e. 30 dB(A) nattetid kl. 22.00–07.00

Den maximala ljudnivån inomhus nattetid, kl. 22.00–07.00, får som riktvärde inte överstiga 45 dB(A) i bostäder.

8. Buller från verksamheten vid drift, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande värden:

- a. 50 dB(A) dagtid helgfri måndag – fredag (kl. 06.00–18.00),
- b. 40 dB(A) nattetid (kl. 22.00–06.00), och
- c. 45 dB(A) övrig tid.

Ovan angiven ekvivalentnivå under vardagar, måndag–fredag, kl. 06.00–18.00, ska gälla för varje enskild timme.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00–07.00).

### ***Arbetsmaskiner***

9. Skyddsåtgärder ska vidtas för att förhindra spill av till exempel petroleumprodukter till vattenområdet och vattenskyddsområdet. Arbetsmaskiner och tankar ska vara uppställda så att eventuellt spill inte kan rinna vidare till mark- eller vattenområde. Beredskap ska finnas vid olycka genom att saneringsutrustning ska finnas tillgänglig och användas vid behov.

Arbetsfordon som ställs upp inom vattenskyddsområdet ska vara utrustade med uppsamlingskärl eller placerade så att hela den lagrade volymen av till exempel bränsle kan samlas upp i händelse av läckage.

### ***Länshållningsvatten***

10. Vatten som uppkommer vid anläggningsarbetena vid länshållning ska genomgå sedimentering innan det i första hand infiltreras genom lämplig yta i arbetsområdet. Vid behov ska reningen kompletteras med ytterligare reningssteg.

### ***Fosfor***

11. Kommunen ska vidta åtgärder i syfte att minska tillförseln av fosfor till Frösjön, alternativt föra bort fosfor från Frösjön. Kompensationen ska säkerställa en minskning av fosfor i Frösjön om 50 kg/år. Kompensationsåtgärderna och recipientkontroll ska i samråd med tillsynsmyndigheten regleras i kontrollprogrammet.

***Kontrollprogram***

12. Ett kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och inges av kommunen till tillsynsmyndigheten senast tre (3) månader innan de tillståndspliktiga verksamheterna får påbörjas. Vattenverksamheterna får påbörjas efter en kortare tid efter överenskommelse med tillsynsmyndigheten.

Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får efter samråd med berörd tillsynsmyndighet justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

13. Så länge bortledning av vatten sker ska den bortledda vattenmängden mätas och journalföras.

14. Journaler över utförda mätningar och observationer ska hållas tillgängliga hos kommunen för var och en som anser sig berörd av den tillståndssökta vattenverksamheten.

**Ersättning*****Ersättning för intrång på Gnesta Ålsta 1:3***

Mark- och miljödomstolen förpliktigar Gnesta kommun att betala intrångsersättning till Per Lexell med 139 584 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

***Ersättning för intrång på Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17***

Mark- och miljödomstolen förpliktigar Gnesta kommun att betala intrångsersättning till Gunnar Palme med 3 515 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

***Ersättning för intrång på Södertälje Visbohammar 1:5***

Mark- och miljödomstolen förpliktigar Gnesta kommun att betala intrångsersättning till Kent Hofmann och Ann Hofmann med 87 365 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

***Ersättning avseende fastigheterna Gnesta Hedetorp 2:10 och 2:13***

Mark- och miljödomstolen avslår Martin Geigers yrkande om ersättning.

**Arbetstid**

Arbetstiden bestäms till tio (10) år från det att tillståndsdomen har vunnit laga kraft.

**Oförutsedd skada**

Om den verksamhet som avses med tillståndet medför skador, vilka mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande enligt 24 kap. 18 § miljöbalken framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska, för att tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen senast inom fem (5) år räknat från arbetstidens utgång.

**Verkställighetsförordnande**

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

**Andel enligt 31 kap. 22 § miljöbalken**

Vid omprövning av tillståndet är Gnesta kommun enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken inte skyldig att utan ersättning avstå från mer än en tjugondel av värdet av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

### **Övriga yrkanden**

Mark- och miljödomstolen avslår övriga yrkanden.

### **Prövningsavgift**

Prövningsavgiften bestäms slutligt till 140 000 kr.

### **Rättegångskostnader**

1. Gnesta kommun ska ersätta Länsstyrelsen i Stockholms läns rättegångskostnad med 55 200 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.
2. Gnesta kommun ska ersätta Länsstyrelsen i Södermanlands läns rättegångskostnad med 40 000 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
3. Gnesta kommun ska ersätta Per Lexells rättegångskostnad med 166 543 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
4. Gnesta kommun ska ersätta Daga Härads vattenavledningsföretags rättegångskostnad med 47 802 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
5. Gnesta kommun ska ersätta Ann-Sofi Thelins rättegångskostnad med 8 400 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
6. Gnesta kommun ska ersätta Martin Geigers rättegångskostnad med 10 000 kr med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

7. Carl Gustaf Johnzons yrkande om ersättning för rättegångskostnader avslås.
-

DOMSLUT .....	1
SÖKANDENS YRKANDEN OCH VILLKORSFÖRSLAG .....	12
Yrkanden .....	12
Förslag till villkor .....	13
ÅTAGANDEN .....	17
ANSÖKAN .....	18
MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING OCH SAMRÅD .....	69
INKOMNA YTTRANDEN .....	70
Länsstyrelsen i Stockholms län .....	70
Länsstyrelsen i Södermanlands län .....	71
SMHI .....	71
Trafikverket .....	71
Daga Härads vattenavledningsföretag .....	71
Per Lexell .....	74
Gunnar Palme .....	80
Kent Hofmann .....	80
Carl Gustaf Johnzon .....	81
Martin Geiger .....	82
Patrik Ek .....	86
Johan Lexell .....	87
Synpunkter och yrkanden med anledning av inrättande av vattenskyddsområde ....	89
BEMÖTANDE .....	89
Länsstyrelsen i Södermanlands län .....	89
Länsstyrelsen i Stockholms län .....	90
Kulturmiljö .....	90
Arbeten som påverkar den statliga infrastrukturen .....	90
Försiktighetsprincipen och hushållningsprincipen .....	91
Enskilda intressen/tvångsrätt .....	94
Ersättning .....	99
Villkorsförslag .....	102
Tid för oförutsedd skada .....	102
Verkställighetsförordnande .....	103

DOMSKÅL .....	105
Processuella frågor .....	105
Tillåtlighet och tillstånd .....	105
Tvångsrätt .....	109
Ersättning .....	110
Villkor .....	112
Arbetstid .....	114
Oförutsedd skada .....	114
Verkställighetsförordnande .....	115
Andel enligt 31 kap. 22 § miljöbalken .....	116
Övriga yrkanden .....	116
Prövningsavgift .....	116
Rättegångskostnader .....	117

**SÖKANDENS YRKANDEN OCH VILLKORSFÖRSLAG****Yrkanden**

Gnesta kommun (kommunen eller sökanden) har yrkat, som talan slutligen bestämts, att mark- och miljödomstolen ska lämna tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att

1. anlägga och bibehålla intagsanordningar för bortledande av ytvatten, inklusive råvattenledningar samt råvattenpumpstation inom fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Gnesta Österheden 6:1, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5, och
2. via ovan i punkt 1 angivna anordningar bortleda ytvatten från sjön Klämningen som årsmedel med 4 500 m<sup>3</sup> per dygn, motsvarande 1 642 500 m<sup>3</sup>/år, och maximalt 6 500 m<sup>3</sup> per dygn för allmän vattenförsörjning (intagspunkterna på fastigheten Gnesta Österheden 6:1).

Härutöver har kommunen yrkat att mark- och miljödomstolen ska

3. fastställa arbetstiden till tio (10) år, räknat från dagen för lagakraftvunnen dom,
4. fastställa tiden för inkommande med anspråk på ersättning enligt reglerna om oförutsedd skada till fem (5) år, räknat från dagen för arbetstidens utgång,
5. fastställa begränsningen av kommunens ersättningsrätt enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken till en tjugondel,
6. förordna att kommunen får ta blivande tillstånd i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft (verkställighetstillstånd), och

7. godkänna den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Kommunen har slutligen yrkat att mark- och miljödomstolen ska

8. meddela kommunen rätt jämte 28 kap. 10 § tredje punkten miljöbalken att ta i anspråk mark- och vattenområden tillhörande fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 för anläggande av råvattenpumpstation och råvattenledningar med därtill hörande anordningar för att kunna bedriva ansökt verksamhet.

### **Förslag till villkor**

Kommunen har som man slutligt bestämt sin talan yrkat att följande villkor föreskrivs för vattenverksamheten.

#### ***Allmänt villkor***

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommunen redovisat i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.

#### ***Arbeten i vatten***

2. Åtgärder i vattenområde ska utföras varsamt och med sådan teknik att grumling och spridning av eventuella föroreningar begränsas och minimeras. Vid risk för grumlande åtgärder ska arbetsområdet i vattnet avskärmas med en bottengående siltskärm eller liknande lämpliga skyddsanordningar användas. Den metod som används får tas bort eller avslutas först när risk för grumlingen har upphört.

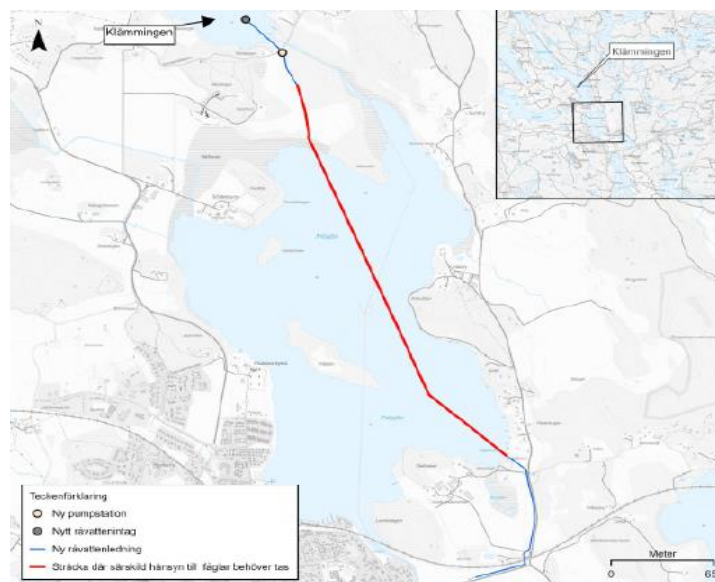
- Råvattenledningarna ska borraras under strandområdet vid landanslutningarna vid Klämningen och Frösjön för att minimera påverkan på strandzonernas djur- och växtliv.

### ***Utformning av ledningar***

- Ledningar och vikter eller andra anordningar som används för nedsänkning och förankring av ledningar ska vara utformade så att fiskeredskap inte riskerar att fastna.

### ***Tid för arbeten***

- Av hänsyn till häckande känsliga fågelarter får planerade arbeten inte genomföras under perioden den 1 januari – den 31 juli, i området längs råvattenledningens dragning söder om arbetsområdet för planerad råvattenpumpstation och fram till landanslutningen vid Frösjöns södra strandkant, se bild 1 nedan.



*Bild 1: Röd linje markerar den sträcka av den nya råvattenledningen där arbeten inte får genomföras under perioden 1 januari – 31 juli.*

6. Under anläggnings- och driftskedet får bullrande arbeten och konstant upplysning av arbetsområden längs ledningsdragnings samt vid råvattenpumpstationen inte ske nattetid, mellan kl. 18.00–06.00 under perioden maj–oktober, som är den huvudsakliga fortplantningsperioden för fladdermöss. Belysningen som används vid konstant upplysning bör vara under en lux.

### ***Buller***

7. Luftburet buller och stomljud från byggverksamheten under anläggningsskedet ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån inomhus som riktvärde i bostäder inte överstiger följande värden:
  - a. 45 dB(A) helgfri måndag–fredag (dag) kl. 07.00–18.00
  - b. 35 dB(A) helgfri måndag–fredag (kväll) kl. 18.00–22.00
  - c. 35 dB(A) lör-, sön- och helgdag (dag) kl. 07.00–18.00
  - d. 30 dB(A) lör-, sön- och helgdag (kväll) kl. 18.00–22.00
  - e. 30 dB(A) nattetid kl. 22.00–07.00

Den maximala ljudnivån inomhus nattetid, kl. 22.00–07.00, får som riktvärde inte överstiga 45 dB(A) i bostäder.

8. Buller från verksamheten vid drift, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande värden:
  - a. 50 dB(A) dagtid helgfri måndag–fredag (kl. 06.00–18.00),
  - b. 40 dB(A) nattetid (kl. 22.00–06.00), och

c. 45 dB(A) övrig tid.

Ovan angiven ekvivalentnivå under vardagar, måndag–fredag, kl. 06.00–18.00, ska gälla för varje enskild timme.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00–07.00).

### ***Arbetsmaskiner***

9. Skyddsåtgärder ska vidtas för att förhindra spill av till exempel petroleumprodukter till vattenområdet och vattenskyddsområdet. Arbetsmaskiner och tankar ska vara uppställda så att eventuellt spill inte kan rinna vidare till mark- eller vattenområde. Beredskap ska finnas vid olycka genom att saneringsutrustning ska finnas tillgänglig och användas vid behov.

Arbetsfordon som ställs upp inom vattenskyddsområdet ska vara utrustade med uppsamlingskärl eller placerade så att hela den lagrade volymen av till exempel bränsle kan samlas upp i händelse av läckage.

### ***Länshållningsvatten***

10. Vatten som uppkommer vid anläggningsarbetena vid länshållning ska genomgå sedimentering innan det i första hand infiltreras genom lämplig yta i arbetsområdet. Vid behov ska reningen kompletteras med ytterligare reningssteg.

### ***Fosfor***

11. Kommunen ska vidta åtgärder i syfte att minska tillförseln av fosfor till Frösjön, alternativt föra bort fosfor från Frösjön. Kompensationen ska

säkerställa en minskning av fosfor i Frösjön om 50 kg/år. Kompensationsåtgärderna och recipientkontroll ska i samråd med tillsynsmyndigheten regleras i kontrollprogrammet.

### ***Kontrollprogram***

12. Ett kontrollprogram för verksamheten ska tas fram och inges av kommunen till tillsynsmyndigheten senast tre (3) månader innan de tillståndspliktiga verksamheterna får påbörjas. Vattenverksamheterna får påbörjas efter en kortare tid efter överenskommelse med tillsynsmyndigheten.

Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får efter samråd med berörd tillsynsmyndighet justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

13. Så länge bortledning av vatten sker ska den bortledda vattenmängden mätas och journalföras.

14. Journaler över utförda mätningar och observationer ska hållas tillgängliga hos kommunen för var och en som anser sig berörd av den tillståndssökta vattenverksamheten.

### **ÅTAGANDEN**

I ansökan och under beredningen av målet har kommunen, som man slutligt bestämt sin talan, gjort följande åtaganden/skadeförebyggande åtgärder för följdverksamhet (nedläggning av ledningar) söder om Frösjön.

1. Vid schaktning för ledningar inom utpekade naturvärdesobjekt, längs vägkant och ängs- och betesmark, bör vegetationsskiktet banas av och förvaras tillfälligt för att sedan återföras när schakten fylls igen. Om jord behöver tillföras utifrån så bör man inte använda näringsrik matjord utan använda jord naturlig för platsen.

2. Schaktningsarbeten vid anläggandet av råvattenledningen bör samordnas mellan entreprenör och ledningsägare, i områden där ledningsägare påverkas.

Till skydd för kulturmiljön har kommunen även åtagit sig

3. att anpassa pumpstationens kulör och utformning för att smälta in i kulturmiljön, och
4. att anpassa ledningsdragningen på land söder om Frösjön för att undvika gravfält L2015:9255.

Därutöver har kommunen åtagit sig

5. att återföring av vatten kommer att ske uppströms grunddammen i Sigtunaån.

## ANSÖKAN

### *Bakgrund*

Ansökan avser användande av sjön Klämningen, belägen i Gnesta kommun, som en ny ytvattentäkt. Gnesta kommun ligger i Södermanlands län, där centralorten är Gnesta. Norr om centralorten ligger sjön Klämningen. Nedströms Klämningen, norr om Gnesta, finns den mindre sjön Frösjön. Mitt i Frösjön går kommungränsen mellan Gnesta kommun och Södertälje kommun och då således också länsgränsen mellan Södermanlands län och Stockholms län. Klämningen och Frösjön tillhör Trosaåns avrinningsområde.

Den kommunala vattenförsörjningen i Gnesta kommun baseras i dag huvudsakligen på tillståndsgivet råvattenuttag från grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar, från vilket råvatten leds till Gnesta vattenverk. Kommunen har även två mindre grundvattentäkter (Laxne och Stjärnhov) samt

ytterligare en mindre ytvattentäkt (Björnlunda) vilka sammanlagt endast står för en mindre del av kommunens vattenförsörjning.

Under de senaste åren har nybildningen av grundvatten i grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar varit låg. Det har resulterat i att grundvattentillgången minskat till en sådan nivå att det periodvis har uppstått svårighet att producera den mängd dricksvatten som nuvarande brukare har behov av, trots att det har varit bevattningsförbud. I samband med sjunkande grundvattennivåer i magasinet har också kloridhalten i vattnet ökat, vilket tyder på ett för stort uttag i förhållande till grundvattenbildningen.

Dricksvattenproduktionen är en väsentlig del i en kommuns infrastruktur och blir därför avgörande för kommunens befolkningstillväxt. På grund av att kommunen inte har tillräcklig kapacitet i dricksvattenproduktionen står bostadsbyggandet i stort sett still. Kommunens framtida vattenförsörjning har därför utretts under många år och behovet av en lösning är akut.

För att säkra dricksvattenförsörjningen för befintliga och framtida abonnenter har ett behov av inrättande av en ny vattentäkt uppstått. Utförda utredningar har pekat ut ett råvattentag ur den närliggande sjön Klämningen som det bästa alternativet för en framtida hållbar dricksvattenförsörjning. Kommunen har därför beslutat sig för en förändrad vattenförsörjning. Avsikten är att cirka 80 procent av råvattnet ska bestå av ytvatten från sjön Klämningen och cirka 20 procent av grundvatten från den befintliga vattentäkten. Kommunen saknar i dag en reservvattentäkt och den befintliga grundvattentäkten är därför också tänkt att användas som reservvattentäkt till nu tillståndssökt ytvattentäkt.

Råvattnet från Klämningen kommer ledas till en råvattenpumpstation och pumpas via sjö- och markförlagda råvattenledningar till ett nytt vattenverk, beläget på samma fastighet som nuvarande vattenverk, se bild 2 nedan för en övergripande bild. Råvattnet kommer därefter beredas till dricksvatten.

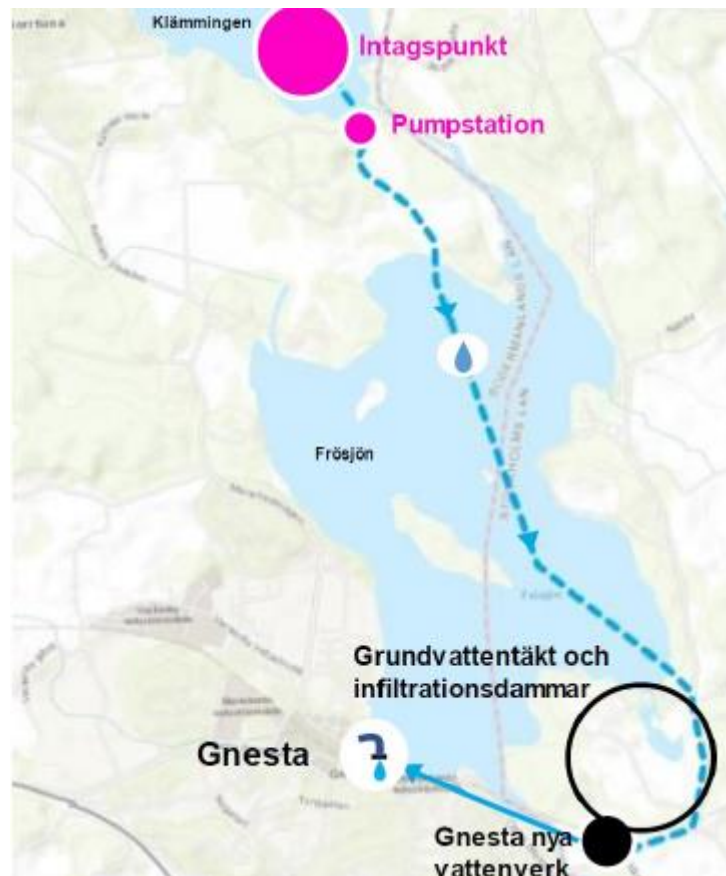


Bild 2: Schematisk figur över planerat system.

En grundläggande förutsättning för uttaget har varit att detta inte får orsaka en negativ miljöpåverkan på de naturvärdena m.m. som finns i/vid sjön Klämningen och till denna anslutande sjöar och vattendrag.

Ansökan avser verksamheter/anläggningar för anläggande av en ny ytvattentäkt i sjön Klämningen. Ansökan omfattar bortledning av ytvatten från sjön Klämningen för allmän vattenförsörjning uppgående till 4 500 m<sup>3</sup>/dygn i medeltal och maximalt 6 500 m<sup>3</sup>/dygn, med ett totalt uttag på 1 642 500 m<sup>3</sup>/år. Ansökan inkluderar även förläggning av anordning för intag av råvatten, råvattenledningar och råvattenpumpstation som erfordras till bortledning av ytvatten.

Tillståndssökta verksamheter/anläggningar kommer att medföra att kommunen säkrar vattenförsörjningen med en ny och kompletterande vattentäkt till den

befintliga grundvattentäkten samt genom att befintlig grundvattentäkt kan användas som reservvattentäkt. I det fall ytvattentäkten eller överföring av råvatten är ur funktion planeras dricksvattenförsörjningen kunna ske helt med vatten från befintlig grundvattentäkt och i det fall att grundvatten inte kan tillföras processen, planeras dricksvattenförsörjningen utföras helt med ytvatten från Klämningen.

### ***Ansökans utformning och avgränsning***

Prövningen omfattar ansökan om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för bortledning av ytvatten motsvarande 4 500 m<sup>3</sup>/dygn i medeltal per år för allmän vattenförsörjning från sjön Klämningen i Gnesta kommun samt uppförande av anläggningar för detta ändamål. Förutom ansökt uttag av ytvatten omfattar ansökan anläggandet av intagsanordningen i Klämningen, vattenförlagda råvattenledningar i Klämningen och markförlagda råvattenledningar till råvattenpumpstationen, anläggandet av råvattenpumpstationen, anläggandet av markförlagda råvattenledningar från råvattenpumpstationen till Frösjöns norra del och vattenförlagda råvattenledningar genom Frösjön fram till och med landanslutningen i Frösjöns södra del.

De markförlagda råvattenledningarna från landanslutningen vid Frösjöns södra del till det nya vattenverket är vare sig någon anmälnings- eller tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken eller någon anmälnings- eller tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Med anledning härav ingår dessa inte i tillståndssökt verksamhet, men de konsekvensbedöms som följdverksamhet.

Tillståndsansökan omfattar inte frågor avseende vattenskyddsområde, vilka frågor prövas i annan härför föreskriven ordning.

I ansökan ingår även ett yrkande om att mark- och miljödomstolen meddelar kommunen rätt jämte 28 kap. 10 § tredje punkten miljöbalken att ianspråka

mark- och vattenområden tillhörande fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 för anläggande av råvattenpumpstation och råvattenledningar med därtill hörande anordningar för att kunna bedriva ansökt verksamhet.

### ***Gällande tillstånd***

#### *Tidigare domar avseende nuvarande huvudvattentäkt i Gnesta*

Vattendomstolen vid Stockholms tingsrätt har i dom den 25 september 1980, i mål nr DVA 71 VA 16/80, lämnat Nyköpings kommun, numera Gnesta kommun, tillstånd att för vattenförsörjningen i Gnesta på fastigheten Södertälje Visbohammar 1:4 dels ta ut 1 750 m<sup>3</sup> vatten per dygn i medeltal per år, dock högst 2 625 m<sup>3</sup> under ett och samma dygn, dels anlägga ytterligare en brunn. Vattendomstolen lagligförklarade även två befintliga brunnar. I domen fastställdes också fastigheten Södertälje Visbohammar 1:4, som nu ägs av kommunen, till vattentäktfastighet.

Vattendomstolen vid Stockholms tingsrätt har i dom den 2 november 1990, i mål nr DVA 97 VA 8/90, lämnat Nyköpings kommun, numera Gnesta kommun, tillstånd att på fastigheten Södertälje Visbohammar 1:5 anlägga nya brunnar samt att ur dessa bortleda 1 750 m<sup>3</sup> vatten i medeltal per dygn för infiltration. Vidare gavs tillstånd att på fastigheten Södertälje Visbohammar 1:5 anlägga en infiltrationsanläggning och distributionsledning samt att vid infiltrationsanläggningen infiltrera 1 750 m<sup>3</sup> vatten i medeltal per dygn. Kommunen gavs även tillstånd för anläggande av ytterligare brunnar vid infiltrationsanläggningen och att ur dessa bortleda 2 600 m<sup>3</sup> vatten i medeltal per dygn, dock högst 3 900 m<sup>3</sup> under ett och samma dygn, för vattenförsörjning av Gnesta samhälle. Kommunen gavs därtill tillstånd att nyttja befintliga brunnar vid fastigheten Södertälje Visbohammar 1:4 som reservbrunnar. Vattendomstolen lagligförklarade även en befintlig brunn.

I dagsläget finns inte något tillstånd för vattenbortledning från sjön Klämningen.

*Övriga domar av relevans*

I miljöboken vid Nacka tingsrätt finns nio tillstånd för vattenverksamhet registrerade inom Trosaåns avrinningsområde. För en redogörelse över dessa tillstånd hänvisas till avsnitt 8.6.1.1 i MKB. Inget av tillstånden berör uttag av ytvatten ur vattensystemet.

Utöver dessa nio tillstånd finns även Daga Härads vattenavledningsföretag, se vidare avsnitt 8.6.1.3 i MKB.

Vidare finns det en tillståndsgiven grundvattentäkt utöver kommunens i avsnitt *Tidigare domar avseende nuvarande huvudvattentäkt i Gnesta* ovan nämnda grundvattentäkt i grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar. Nedströms Klämningen i anslutning till sjön Sillen ligger Trosa-Sörtuna grundvattenmagasin (benämnd Tunsätter sand- och grusförekomst i VISS) som är Trosa kommuns råvattentäkt. Magasinet får delar av sin grundvattenbildning via infiltration från sjön Sillen.

Tillståndssökt verksamhet bedöms inte medföra någon negativ påverkan på befintliga tillståndsgivna verksamheter, se avsnitt 8.4.2 och 8.6.2 i MKB samt avsnitt "Enskilda intressen" nedan.

***Fastighets- och ägarförhållanden***

Råvattenuttaget ska ske inom fastigheten Gnesta Österheden 6:1, vilken ägs av kommunen. Även en viss sträcka av de vattenförlagda råvattenledningarna i Klämningen anläggs på fastigheten Gnesta Österheden 6:1. På fastigheten Gnesta Ålsta 1:3, vilken är privatägd, ska resterande del av de vattenförlagda råvattenledningarna och landanslutningen i Klämningen anläggas. Även de

markförlagda råvattenledningarna mellan Klämningen och Frösjön, via råvattenpumpstationen, samt råvattenpumpstationen ska anläggas på Gnesta Ålsta 1:3.

De vattenförlagda råvattenledningarna i Frösjön ska anläggas på fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17, vilken är privatägd, och Södertälje Visbohammar 1:5, vilken är privatägd. Landanslutningen vid norra delen av Frösjön ligger på fastigheten Gnesta Ålsta 1:3 och landanslutningen i södra delen av Frösjön ligger på fastigheten Södertälje Visbohammar 1:5.

### ***Rådighet***

Enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, nedan restvattenlagen, ska verksamhetsutövaren, för att få bedriva vattenverksamhet, ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas.

Enligt 2 kap. 2 § restvattenlagen råder var och en över det vatten som finns inom dennes fastighet. Rådighet över en fastighets vatten kan också någon ha till följd av upplåtelse av fastighetsägaren eller, enligt vad som är särskilt föreskrivet, förvärv tvångsvis.

### ***Vattenrättslig rådighet för ansökans prövning***

Av 2 kap. 4 § 2 restvattenlagen följer att den som vill bedriva vattenverksamhet har för detta ändamål rådighet över vattnet inom det område verksamheten ska bedrivas om vattenverksamheten, som exempelvis i detta fall, avser vattentäkt för allmän vattenförsörjning. Den ansökta vattenverksamheten är erforderlig för att säkerställa den allmänna vattenförsörjningen, varför kommunen har rådighet i enlighet med 2 kap. 4 § 2 restvattenlagen för berörda områden. Kommunen äger dessutom fastigheten Gnesta Österheden 6:1.

Kommunen har således erforderlig vattenrättslig rådighet enligt 2 kap. 2 och 4 §§ restvattenlagen för att domstolen ska pröva förevarande tillståndsansökan.

#### *Markåtkomst*

Kommunen har fört förhandlingar om att köpa mark och erhålla servitut på fastigheten Gnesta Ålsta 1:3 samt erhålla servitut på fastigheterna Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 för att få anlägga och bibehålla tillståndssökta anläggningar. Kommunen kommer även att ansöka om ledningsrätt avseende råvattenledningarna hos Lantmäteriet.

#### *Tvångsrätt*

Kommunen har haft åtskilliga kontakter med fastighetsägarna till fastigheten Gnesta Ålsta 1:3, både muntliga och skriftliga, och diskuterat en överenskommelse om köp av mark och servitut. Parterna har dock inte kunnat komma överens. Fastighetsägaren till Vårdinge-Näsby 1:17 har i yttrande under avgränsningssamrådet uppgett att denne motsätter sig att vattenområdet tillhörande Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 tas i anspråk för projektet. Därefter har kommunen haft kontakt med fastighetsägaren till Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 angående överenskommelse om servitut. Parterna har dock inte kunnat komma överens. Kommunen har också fört en dialog med fastighetsägarna till fastigheten Södertälje Visbohammar 1:5 angående överenskommelse om servitut, men parterna har dock inte kunnat komma överens. Med anledning härav yrkar kommunen att mark- och miljödomstolen ska, jämlikt 28 kap. 10 § första stycket punkten 1 och 3 miljöbalken, ge kommunen rätt att ta i anspråk de områden av fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 som är utmärkta som planerat arbetsområde, planerad ledningsdragning och område med permanent rådighet för pumphus inklusive infart, vändplan och instängsling i karta över områden där tvångsrätt yrkas för utförande och bibehållande av råvattenledningar och därmed sammanhängande

verksamheter/anordningar samt råvattenpumpstation, samt rätt för att i framtiden bereda sig tillträde till områdena för tillsyn, underhåll och reparation av anläggningarna.

### ***Gällande planförhållanden***

Berörda områden är inte detaljplanelagda.

För de delar som ligger inom Gnesta kommun gäller översiktsplan för Gnesta kommun "Översiktsplan – Gnesta kommun 2050" och för de delar som ligger inom Södertälje kommun gäller översiktsplan för Södertälje kommun "FRAMTID SÖDERTÄLJE - Översiktsplan 2013–2030".

Enligt kommunens översiktsplan finns en strävan att vara en attraktiv kommun att leva, verka och bo i och att kommunen ska ha en befolkningstillväxt om minst två procent per år. Ansökta åtgärder går i linje med dessa målsättningar och de är en förutsättning för att kommunen ska kunna säkerställa dricksvattenförsörjningen till den ökade befolkningmängden och uppnå dessa mål. I översiktsplanen anges att vattenförsörjningen prioriteras före andra resursutnyttjanden. I översiktsplanen nämns också att det är nödvändigt med mellankommunalt samarbete i frågor kring till exempel vattenfrågor. Sjön Klämningen anges som en av kommunens skyddsvärda sjöar. Kommunens uppsatta mål gällande vatten anges i översiktsplanen vara att kommunens sjöar och vattendrag ska vara friska och yt- och grundvatten ska skyddas för att säkra tillgången på dricksvatten samt att alla vattenförekomster i kommunen ska uppfylla EU:s vattendirektiv för god ekologisk status och inga sjöar eller vattendrag får försämrats. Vidare anges att vattenanvändningen inom alla sektorer ska effektiviseras och att kommunen ska ha en hållbar försörjning med sötvatten.

Gällande översiktsplan i Södertälje kommun har framtagna riktlinjer gällande vatten, bland annat ska hänsyn tas till hela det berörda avrinningsområdet för

vatten vid planering och inom de avrinningsområden där det finns ekologiskt särskilt känsliga områden ska speciell hänsyn tas i samband med exploatering.

Tillståndssökt verksamhet bedöms inte stå i strid med översiktsplaner. Nu tillståndssökt verksamhet strider därmed inte mot plan- eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900) eller möter hinder ur allmän planeringssynpunkt.

### ***Höjd- och koordinatsystem***

Samtliga nivåer och koordinater i ansökningshandlingarna är angivna i höjdsystemet RH 2000 respektive koordinatsystemet Sweref 99 16 30, där inte annat anges.

### ***Befintliga förhållanden***

En beskrivning av de befintliga förhållandena i området framgår nedan, samt mer utförligt i avsnitt 3 och 4 av den tekniska beskrivningen (TB) samt avsnitt 4.1 och 8 i MKB.

### ***Områdesbeskrivning***

Området kring Klämningen och Frösjön utgörs främst av jord- och skogsbruk med inslag av gårds- och fritidshusbebyggelse.

### ***Befintlig vattenförsörjning och framtida vattenbehov***

Kommunen hämtar för närvarande sitt dricksvatten från grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar, beläget mellan sjöarna Frösjön och Sillen. Grundvattennivåerna i grundvattenmagasinet har under flera år varit sjunkande och sedan år 2018 råder bevattningsförbud inom Gnesta tätort. I samband med

sjunkande grundvattennivåer i magasinet har också kloridhalten i vattnet ökat, vilket tyder på ett för stort uttag i förhållande till grundvattenbildningen.

Dricksvattenproduktionen är en väsentlig del i en kommuns infrastruktur och blir därför avgörande för befolkningstillväxten. På grund av begränsad tillgång till dricksvatten har kommunen inte kunnat växa i den takt som önskats.

Det uppskattade framtida råvattenbehovet för kommunen beräknas uppgå till normalt 4 100 m<sup>3</sup>/dygn och maximalt 5 900 m<sup>3</sup>/dygn till år 2060, vilket med en tioprocentig säkerhetsmarginal är grund för ansökta uttag om 4 500 m<sup>3</sup>/medeldygn respektive 6 500 m<sup>3</sup>/maxdygn, se avsnitt 3.4 och tabell 3–1 i TB.

I dag saknas reservvattentäkt. Vid tillänt ny dricksvattenberedning kommer befintliga grundvattenbrunnar, utöver att försörja kommunen med en del av råvattnet, även att kunna utgöra reservvattentäkt för kommunen. I det fall att grundvatten av någon anledning inte kan tillföras processen planeras dricksvattenförsörjningen utföras helt med ytvatten från Klämningen.

#### *Geologiska förhållanden*

De ytliga jordarterna i Klämningens avrinningsområde domineras av berg i dagen på den östra sidan av sjön Klämningen och på den västra sidan av glacial lera med ställvisa partier med isälvssediment. Inslag av postglacial lera och silt förekommer i terrängens lågpunkter där marken tidigare utgjordes av sjöbotten. Längs planerade råvattenledningar utgörs det ytliga jordlagret av postglacial sand i strandkanterna där ledningarna angör land. I övrigt domineras ledningssträckan av finkorniga sediment som glacial lera och silt. Vid läget för den planerade råvattenpumpstationen är det ytliga jordlagret postglacial sand.

För en mer ingående beskrivning avseende geologiska förhållanden hänvisas till avsnitt 4.1 inklusive figur 4–1 i TB och avsnitt 8.4.1.4. i MKB.

*Topografi*

Nivån för Klämningens yta är cirka +10, angränsande höjdområde i öster når cirka +20 och marknivån vid planerat läge för pumpstationen är cirka +11–+12. Mellan Frösjöns södra strand och Gnesta vattenverk är markytan relativt flack och omgivande terräng är småkuperad. Öster om ledningsdragningen reser sig omgivningen mot ett höjdområde.

*Hydrologiska förhållanden*

Sjön Klämningen tillhör Trosaåns avrinningsområde. Klämningens delavrinningsområde (Utloppet av Klämningen) är cirka 209 km<sup>2</sup> stort och består främst av skogs- och jordbruksmark. Andelen sjöyta inom delavrinningsområdet är 22 procent. Sjöarna Klämningen och Nyckelsjön utgör den största delen av sjöyta inom delavrinningsområdet. I den södra änden av sjön förbinds Klämningen med sjön Frösjön genom en del av Trosaån, som här utgörs av en cirka 700 m lång och 20 m bred åfåra. Vattennivån i Klämningen och Frösjön är sammankopplade genom Trosaån och har en mycket liten variation. Vattennivån i Klämningen och Frösjön styrs till stor del av en grunddamm som är belägen nedströms Frösjön i Sigtunaån. Från Sigtunaån rinner vatten vidare till sjön Sillen och mynnar så småningom ut i Östersjön. Det vatten som planeras att tas ut från Klämningen återförs uppströms grunddammen i Sigtunaån, vilket gör att påverkan på Trosaåns vattensystem nedströms denna blir minimal.

Klämningens yta är cirka 10 km<sup>2</sup> och har ett medel- respektive maxdjup på drygt 14 m respektive drygt 36 m. Vattenvolymen i sjön uppskattas till cirka 148 000 000 m<sup>3</sup>. Vid medellågvattenföring är vattennivån beräknad till +9,77 m i Frösjön och +9,78 m i Klämningen.

För en mer ingående beskrivning avseende hydrologiska förhållanden hänvisas till avsnitt 4.3 i TB och avsnitt 8.4.1.2 i MKB.

*Hydrogeologiska förhållanden*

Grundvattenbildningen i området har bedömts uppgå till cirka 100–200 mm/år, då större delen av grundvattenmagasinen både norr och söder om Frösjön överlagras av finkorniga jordlager så som lera och silt.

I både det norra och södra området förekommer öppna grundvattenmagasin i isälvsavlagringarna och dessa står i kontakt med de undre grundvattenmagasin som överlagras av tidigare nämnda finkorniga jordlager. Det förekommer således ett sammanhängande magasin mellan Klämningen och Frösjön, men det är i olika delar av området öppet eller slutet. I det södra området finns grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar, i vilket befintligt uttag för dricksvattenproduktion sker. Även här är magasinet omväxlande öppet och slutet beroende på jordlagerföljden, det är dock ett och samma magasin i hela det södra området.

I den norra delen av området, mellan Klämningen och Frösjön, överensstämmer grundvattennivåerna mycket tydligt med ytvattennivåerna i Klämningen respektive Frösjön och det finns ett mycket tydligt samband mellan nivåernas fluktuationer. Grundvattennivåerna närmast Klämningen överstiger aldrig Klämningens nivå, och samma sak gäller Frösjön. Under den senare delen av 2023 har grundvattennivåerna fluktuerat omkring +9,3 m och +10,0 m. I den södra delen, söder om Frösjön, har grundvattennivåerna under 2021 till 2023 uppmätts till att variera omkring +8,5 m och +10,0 m.

För en mer ingående beskrivning avseende hydrogeologiska förhållanden hänvisas till avsnitt 4.4 i TB och avsnitt 8.4.1.5 i MKB.

*Vattenmiljö*Råvattenkvalitet

Genomförda råvattenanalyser visar att Klämningen huvudsakligen är av mycket god kvalitet och lämpar sig väl för dricksvattenproduktion. Den kemiska kvaliteten är mycket bra med låga färgtal, låg halt organiska ämnen samt inga förhöjda halter av vare sig järn, mangan, tungmetaller eller miljögifter. Förutsättningarna för att få ett stabilt och fastighetstekniskt fördelaktigt dricksvatten ut till abonnenterna är även goda tack vara aktuell alkalinitet, hårdhet och pH-värde. Den mikrobiologiska kvaliteten är i övrigt generellt god, men påverkas tidvis av att Klämningen har identifierade riskfaktorer såsom förekomst av enskilda avlopp respektive djurhållning i mindre omfattning. Halten av PFAS-föreningar var vid provtagningstillfället låg och tyder inte på att det finns några punktkällor av dessa föreningar till Klämningen.

För en ingående beskrivning av genomförda provtagningar och resultaten av dessa hänvisas till avsnitt 3.8 i TB och dess bilaga 2.

Bottenfauna

Genomförda utredningar har visat förekomst av enstaka individer av allmän dammussla i Klämningen och Frösjön. I norra delen av Trosaån som sammanbinder Klämningen med Frösjön har noterats ett stort antal musslor, främst allmän dammussla men även enstaka exemplar av spetsig målarmussla.

I både Frösjön och Klämningen dominerades bottenfaunan individmässigt av dagsländor, nattsländor och tvåvingar. Både artantalen och individtätheterna skiljde sig mellan lokalerna i Frösjön där lokalen i väst stack ut med mycket låga artantal och tätheter. I södra och norra delen av Frösjön bestod bottensubstratet av homogen sandbotten vilket inte är gynnsamt för artrikedom.

Lokalen i Klämningen hyste goda förhållanden för bottenfauna vilket även framgår av ett mycket högt artantal och en hög diversitet. Inga rödlistade arter noterades vid någon av de undersökta lokalerna. Dock noterades flera ovanliga arter vid samtliga lokaler.

För en mer utförlig redovisning avseende bottenfaunan hänvisas till avsnitt 4.5 i TB och avsnitt 8.2.1 i MKB.

### Fisk

Provfisken i Klämningen har visat på störst förekomst av abborre, men även förekomst av mört, braxen, gädda, gös, björkna med flera.

Provfisken i Frösjön har visat att mört, björkna, abborre och gös är vanligt förekommande fiskarter i sjön.

### *Naturmiljö*

I avsnitt 8.2.1. i MKB redogörs för naturmiljön i berörda områden.

### Landområden

Området utgörs av ett böljande jordbrukslandskap kring sjöarna Klämningen och Frösjön. Kring stränderna finns inslag av lövskog, blandskog med tall, våtmarker samt mindre områden med granskog. Naturvärden finns främst i de strandnära skogarna och anslutande strandområden i övergången mellan land och sjö. Vassbältena i strandzonerna är viktiga för fågellivet. Där råvattenpumpstation ska anläggas kommer träd att behöva avverkas. Detta område ligger på en höjd och utgörs inte av våtmark. Nedläggning av ledningar kommer att beröra områden med blandskog. Av figur 8-3 i MKB framgår var de olika naturvärdena är belägna.

### Fåglar

Området runt Klämningen och Frösjön hyser en i stort sett förväntad fågelfauna för regionen, med både triviala och mer exklusiva häckande arter samt i mindre utsträckning även observationer av rariteter. Det finns en stor mängd arter inrapporterade vid sjöarna, enligt Artdatabankens Artportal. Framför allt har många fåglar observerats över sjöarna eller i anslutning till dem. Några exempel på rödlistade fåglar som har setts rastande eller förbiflygande under de senaste åren är tofsvipa, brushane, gråtrut, havstrut, rördrom, kricka, drillsnäppa, spillkråka, mindre hackspett och kungsfiskare.

### Fladdermöss

Genomförd fladdermusinventering har inte identifierat några lämpliga koloniplatser inom de områden som berörs av planerade åtgärder. Däremot visar inventeringen på att ett stort antal fladdermöss regelbundet födosöker inom stora delar av inventeringsområdet. Variationen i naturmiljön, med öppna partier, glesatäta lövskogsmiljöer samt närhet till vatten gör att flera olika arter kan nyttja området. De mest frekventa arterna inom området är dvärgpipistrell, nordfladdermus och större brunfladdermus. Samtliga noterade arter är mer eller mindre vanliga i södra Sverige och förekommer i många olika miljöer. Nordfladdermus och brunlångöra är dock numera rödlistade.

### *Kulturmiljö*

Pumpstationens läge ligger inom riksintresseområdet för kulturmiljövård Gåsinge-Dillnäs samt del av Frustuna-Kattnäs, se vidare avsnitt *Riksintressen* nedan.

Inom 50 meter från ledningsdragningen mellan landanslutningen i södra delen av Frösjön till det nya vattenverket (detta gäller således följdverksamheten) finns det tre registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar.

Det ena är ett gravfält som består av 2 högar och 23 rundastenssättningar. Strax sydöst om denna ligger en lägenhetsbebyggelse i form av en torplämning bestående av en husgrund. Söder om torplämningen finns en övrig kulturhistorisk lämning som utgörs av en färdväg som har varit bruksväg till torpet Kvarntorp. En arkeologisk utredning har påbörjats inom detta område och vid behov kommer ansökan om tillstånd till ingrepp i fornlämning att göras hos Länsstyrelsen i Södermanlands län.

I området för råvattenpumpstationen eller för tillståndssökta råvattenledningar och råvattenintaget finns inga registrerade fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar.

För en mer utförlig redovisning avseende kulturmiljön hänvisas till avsnitt 8.3.1 i MKB.

#### *Friluftsliv/fiske*

Vid Klämningens södra strand ligger Klämmingsbergbadet. Badet är under sommaren ett populärt utflyktsmål och här finns kiosk, parkering, ställplatser, stugor, grillplats och serviceanläggning. Hela området kring Klämningen är riksintresse och populärt för friluftsliv, i form av vandring, fiske, båtliv och bad.

Vägen som går ut mot platsen för råvattenpumpstationen ingår i Sörmlandsleden, vilken består av 100 vindlande vandringsmil i sörmländsk kulturbygd, fylld av historia, djupa skogar, bergknallar och glittrande sjöar.

#### *Föroreningar*

Det finns inga uppgifter om kända föroreningar i mark längs planerad ledningsdragning eller vid platsen för planerad råvattenpumpstation. Området för ledningsdragningen utgörs av jordbruksmark och råvattenpumpstationen är

lokaliserad till en skogsdunge mellan jordbruksmark och ett våtmarksområde mot Trosaån.

Runt Klämningen finns några redovisade potentiellt förorenade områden, varav två områden riskklassats som stor risk (klass 2) vilka ligger kring Klämningens norra delar. Dessa är betning av säd vid Dillbokvarn och en äldre avfallsdeponi vid Laxne. Vid fortsatta undersökningar av kommunen har dock inga tecken på deponi påträffats vid Laxne. För en mer utförlig redogörelse över förorenade områden och de undersökningar som har genomförts av kommunen hänvisas till avsnitt 8.5.1.2 i MKB.

#### *Enskilda intressen*

#### Vattenavledningsföretag

Klämningen berörs av Daga Härads vattenavledningsföretag år 1993. Vattenavledningsföretaget har tillkommit efter förrättning enligt 1983-års vattenlag (1983:291) som kom att ersätta ett äldre sjösänkingsföretag med samma namn (1891-års företag). Syftet med sjösänkingsföretaget 1891 var att genom markavvattning öka arean odlingsmark. Vattennivån i Klämningen och Frösjön har i samband med sjösänkningen sänkts med upp mot en meter. Båtnadsområdet utgörs av jordbruksmark i anslutning till vattensystemets strandkant och som frigjorts av sänkta vattennivåer. För vidare information om vattenavledningsföretaget hänvisas till avsnitt 4.3.1 i TB och dess bilaga 6.

#### Infrastruktur

Genom Gnesta och över grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar går västra stambanan. Västra stambanan korsar Sigtunaån, vid Frösjöns utlopp, med en dubbelspårig järnvägsbro (nr 3500-192-1). I tillståndsprövning för Daga Härads vattenavledningsföretag 1993 anger Trafikverket en lägsta dimensionerande ytvattennivå som inte får understigas med hänsyn till

järnvägsbrons grundläggning. Nivån ska säkras genom den grunddamm som är belägen i Sigtunaån (ingår i tillståndet för Daga Härads vattenavledningsföretag), nedströms järnvägsbron. Ungefär där västra stambanan korsar Visbohammarsvägen kommer korsning av järnvägen att göras med hammarborrning.

Mellan råvattenpumpstationen och råvattenledningens intagspunkt i Klämningen går en enskild väg som kommer att korsas med styrd borrning. Inom Klämningens delavrinningsområde finns Trafikverkets vägar 508, 859, 867, 873 876 och 876. Den enda vägen i anslutning till vattenytan är väg 876, som korsar Klämningen med en bro över Klövasundet vid sjöns mitt. Bron revs i april 2024 och en ny är under uppbyggnad. Väg 873 korsar Lifsingeån strax 1 km från dess utlopp i Klämningen.

Nedströms grunddammen i Sigtunaån återfinns flera tillståndsgivna broar, se avsnitt 8.6.1.1 och 8.6.1.3 i MKB avseende vilka dessa tillståndsgivna broar är.

För mer information om infrastruktur hänvisas till avsnitt 8.6.1.3 i MKB.

#### Dammanläggningar

Uppströms Klämningen regleras Trosaåns vattenflöde av Skeppsta dammbyggnader och kraftverk, som dämmer sjön Barrsätern och flödet till Nyckelsjön genom Skeppstaån (Trosaån). Uppströms Klämningen finns även Öllösa kvarn.

Nedströms Klämningen finns fyra dammar: Grunddamm i Sigtunaån – Sigtuna bjälksättaren (ingår i tillståndet för Daga Härads vattenavledningsföretag), Husby kvarn (ej tillståndsgiven), Nygårdsdammen i Vagnhärad (ej tillståndsgiven) och Trosa kvarn i Trosa samhälle.

Grunddammen i Sigtunaån är en bjälksättsdamm där bjälkarna ska vara anpassade för att bibehålla ett lägsta lågvattenstånd +9,65 vid dubbelspårbron över ån och således även garantera en viss ytvattennivå uppströms i Frösjön och Klämningen. Bjälkarnas överkant ska enligt uppgift från Daga Härads vattenavledningsföretag ligga på +9,65. Enligt uppgifter från Daga Härads vattenavledningsföretag saknas de översta bjälkarna i grunddammen och dess översta dämmande nivå är numera okänd. Gnesta avloppsreningsverk släpper renat vattnet direkt uppströms grunddammen.

#### Enskilda vattentäkter

Inom Klämningens avrinningsområde återfinns ett stort antal energi- och dricksvattenbrunnar för hushåll och mindre lantbruk. Brunnarna är främst borrhade brunnar i berg, men även brunnar i jord förekommer.

#### Ledningar

Inom ledningssträckningen för råvattenledningen finns elledningar, främst mellan anslutningspunkten vid Frösjöns strand och vattenverket.

#### Bostäder

Den bostad som främst berörs av ansökt verksamhet är ett fritidshus (Tellstugan) som ligger nära Klämningens strand, på ett avstånd av drygt 100 m från platsen där råvattenpumpstationen ska anläggas.

#### ***Riksintressen och områdesskydd***

För en mer utförlig beskrivning av berörda riksintressen och områdesskydd samt hur dessa berörs av tillståndssökt verksamhet hänvisas till avsnitt 8.1 och 8.3 i MKB.

*Riksintressen*

Aktuellt område för vattenuttag, råvattenledning och råvattenpumpstation omfattas av flera riksintressen. Dessa riksintressen är friluftsliv, naturvård, kommunikation och kulturmiljövård, se figur 8–1 och figur 8–7 i MKB.

Hela sjön Klämningen ingår i Klämningen-Österheden (NV–04528) som är ett område av riksintresse för friluftslivet. Sjön Klämningen angränsar i norr till riksintresse för naturvård Marvikenområdet (NRO04026). Riksintresse för kulturmiljövård *Gåsinge-Dillnäs och del av Frustuna-Kattnäs* [D41] ligger delvis mellan Klämningen och Frösjön. Västra stambanan som löper söder om Frösjön och genom Gnesta, är ett utpekad riksintresse för kommunikationer.

*Natura 2000, naturreservat och fågelskyddsområde*

Det finns inga Natura 2000-områden som ligger i direkt anslutning till Klämningen eller Frösjön. Närmaste Natura 2000-områden ligger på ett avstånd av minst cirka 1 km från sjöarnas strandkanter och är även skyddade som naturreservat. Kring Klämningen är de närmaste Natura 2000-områdena Marvikarna (i norr), Djupviken och Stora Envättern (i öster). Natura 2000-området Skogstorp ligger cirka 1 km öster om Frösjön.

De naturreservat som ligger i direkt anslutning till Klämningen är Björndalsbergen och Klövberget vilka båda är belägna vid Klämningens nordöstra sida, på ett avstånd av cirka en mil från planerade intagspunkter.

Större delen av naturreservatet Klövberget omfattas även av fågelskyddsområde.

*Vattenskyddsområde*

Den befintliga kommunala grundvattentäkten omfattas av ett vattenskyddsområde, Visbohammars vattenskyddsområde (NVR–ID 2003230),

med skyddsföreskrifter fastställda år 1978, se figur 8–1 i MKB.

Skyddsområdets föreskrifter berör bland annat hantering och förvaring av petroleumprodukter, hantering och spridning av gödselmedel samt regler gällande grus-, sand- eller lertäkt. Kommunen arbetar med en ansökan för att revidera vattenskyddsområdet enligt de senaste riktlinjerna.

Den ansökta verksamheten tangerar vattenskyddsområdet där råvattenledningen ansluter till land, söder om Frösjön. Ledningen planeras tryckas under strandområdet. Den markförlagda råvattenledningen fram till vattenverket kommer att ligga inom avgränsningen för nuvarande vattenskyddsområde. Den markförlagda råvattenledningen ingår inte i tillståndsansökan, utan är en följdverksamhet.

Kommunen har upprättat ett förslag till ansökan om inrättande av vattenskyddsområde med tillhörande vattenskyddsföreskrifter för Klämningen. Samråd med allmänheten är planerat att hållas under vintern 2024/2025. Ansökan planeras lämnas in till Länsstyrelsen i Södermanlands län under 2025.

### *Strandskydd*

För Klämningen, Trosaån mellan Klämningen och Frösjön samt Frösjön gäller strandskydd på 100 meter. En del av råvattenledningarna samt råvattenpumpstationen kommer att förläggas inom strandskyddat område, se figur 8–2 i MKB.

### *Miljö kvalitetsnormer för vatten*

#### *Ytvatten*

De sjöar som på ett eller annat sätt kan påverkas av eller påverkar konsekvenserna av tillståndssökt vattenverksamhet är Klämningen (WA88178564) och Frösjön (WA88178564).

Den ekologiska statusen i Klämningen är i dag klassad som god och i Frösjön som dålig. Den kemiska statusen uppnår ej god i nämnda vattenförekomster. För vattenförekomsten Frösjön gäller god kemisk ytvattenstatus och god ekologisk status 2033.

Även vattenförekomsterna Trosaån från Klämningen till Frösjön, Storsjön, Nyckelsjön, Avlasjön, Sigtunaån – övre del och Lifsingeån har analyserats.

Gällande miljö kvalitetsnormer och befintlig status av samtliga berörda ytvattenförekomster och hur dessa berörs av tillståndssökt verksamhet framgår närmare av avsnitt 8.4 i MKB.

#### *Grundvatten*

Den mest relevanta grundvattenförekomsten är grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar, vilken är kommunens nuvarande vattentäkt, som finns i en isälvsavlagring söder om Frösjön och öster om Sigtunaån. Både den kvantitativa och den kemiska statusen i denna vattenförekomst är god.

Nedströms Klämningen i anslutning till sjön Sillen ligger Trosa-Sörtuna grundvattenmagasin (benämnd Tunsätter sand- och grusförekomst i VISS) som är Trosa kommuns råvattentäkt. Både den kvantitativa och kemiska statusen är god i denna vattenförekomst, se vidare avsnitt 8.4.1.5 i MKB.

#### *Föreslagen verksamhet*

Föreslagen verksamhet beskrivs närmare i avsnitt 5 i TB och avsnitt 4.2 i MKB. Nedan följer en övergripande sammanfattning.

Sammanfattningsvis ansöks om tillstånd till följande verksamheter/anläggningar.

- Anlägga och för framtiden behålla två intagsanordningar och två parallella råvattenledningar för bortledande av ytvatten inom vattenområden i Klämningen och Frösjön samt inom markområden mellan Klämningen och Frösjön.
- Anlägga och för framtiden behålla en råvattenpumpstation.
- Bortleda råvatten från Klämningen som årsmedel med 4 500 m<sup>3</sup>/dygn och maximalt 6 500 m<sup>3</sup>/dygn.

#### *Intagsordning*

Intaget av ytvatten i Klämningen planeras utföras i två intagspunkter placerade cirka 300 meter från stranden av södra Klämningen på mellan 10–16 meters djup. Intagsanordningarna är planerad med hänsyn till konventionella metoder som tar hänsyn till fauna samt funktionalitet och risker, såsom hastighetsreducerande intagshöjd för att förhindra trattbildning och isbildning m.m. Vattenhastigheten vid intagen kommer att vara maximalt 0,1 m/s.

#### *Råvattenledningar*

##### Råvattenledningar mellan intaget i Klämningen och råvattenpumpstationen

Från pumpstationen används metoden styrd borring för att nå landanslutningen vid strandkanten i Klämningen och en bit ut i vattenområdet, se figur 5–2 i TB. Därefter läggs råvattenledningarna på botten med hjälp av betongvikter. Varken schakt eller muddring kommer att utföras på sjöbotten. Arbetsområdet på sjöbotten utgörs således endast av råvattenledningarnas och betongvikternas bredd om högst cirka 10 m.

Råvattenledningarna är olika långa beroende på hur djupt intaget sker, 290–310 m. Ledningsmaterial är polyeten, PE100 SDR 11 med diametern antingen 350 mm eller 315 mm.

#### Markförlagda råvattenledningar mellan råvattenpumpstationen och Frösjön

På en sträcka om cirka 430 m kommer två parallella markförlagda råvattenledningar som förbinder råvattenpumpstationen med de sjöförlagda råvattenledningarna i Frösjön att anläggas. Dessa råvattenledningar är tänkta att förläggas med schaktfri metod – styrd borrning, men om detta skulle visa sig inte vara möjligt kan det bli aktuellt att utföra schaktning med traditionella metoder.

#### Råvattenledningarna i Frösjön

Två parallella sjöförlagda råvattenledningar om cirka 2 350 m läggs från landanslutningen vid norra delen av Frösjön till landanslutningen vid södra delen av Frösjön. Metoden styrd borrning kommer att användas under Frösjöns strandområden. Ledningsmaterial är polyeten, PE100, SDR 11 med diametern 315 mm. Intagsledningarna förankras med betongvikter. Ledningarna dras succesivt ut i sjön med båt tills uppnådd längd erhållits. Därefter bogseras de sammansvetsade ledningarna ut på sjön med båt till läge för nedsänkning.

#### *Råvattenpumpstation*

Tillståndssökt råvattenpumpstation kommer att placeras cirka 80 m från Klämningens strandlinje på södra sidan av vägen på ett markområde mellan åker och sumpskog. Råvattenpumpstationen består av en överbyggnad (pumphus) och under huskroppen ligger den drygt 6 m djupa pumpstationen. Ytan av överbyggnaden av råvattenpumpstationen (pumphuset) beräknas bli cirka 14x7 m med knappt 7 m i nockhöjd.

Råvattenpumpstationen kommer att förses med ett reservaggregat av typen dieseldrivet elverk med invallning motsvarande aktuell tankvolym.

Råvattenpumpstationen kommer att inhägnas för ökad säkerhet. Inget sanitetsavlopp planeras för råvattenpumpstationen.

#### *Bortledande av ytvatten*

Kommunen ansöker om att få bortleda råvatten från Klämningen för allmän vattenförsörjning uppgående 4 500 m<sup>3</sup>/dygn i medeltal och maximalt 6 500 m<sup>3</sup>/dygn, motsvarande ett totalt uttag på 1 642 500 m<sup>3</sup>/år. Uttaget återförs till vattensystemet vid Gnestas avloppsreningsverk i Sigtunaån.

#### *Följdverksamheter*

Anläggandet av markförlagda råvattenledningar mellan landanslutningens vid södra delen av Frösjön till vattenverket utgör varken vattenverksamhet eller miljöfarlig verksamhet, men kommer att behandlas som följdverksamhet till tillståndssökt verksamhet.

För en mer ingående beskrivning avseende följdverksamheter hänvisas till avsnitt 6 i TB och avsnitt 4.2.2.2 i MKB.

#### *Skadeförebyggande åtgärder*

Vid genomförandet av de tillståndssökta verksamheterna föreslår kommunen de skadeförebyggande åtgärder som framgår av avsnitt 7 i MKB.

#### *Kontrollprogram*

Ett kontrollprogram för verksamheten kommer att tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten innan arbetet påbörjas. Kontrollprogrammet föreslås omfatta bl.a. kontroll av ytvattennivå i Klämningen, uttagna vattenvolymer i

Klämningen och uppföljning av genomförda skadeförebyggande åtgärder i Frösjön.

### ***Motstående intressen/förutsedd påverkan***

I detta avsnitt återges de intressen som kan bli berörda av sökt verksamhet och bedömningen av hur dessa intressen påverkas som redogörs för i avsnitt 8.2–8.6 och 9 i MKB. Nedan återges endast de slutliga bedömningarna. För kompletta motiveringar hänvisas till nyss nämnda avsnitt i MKB.

Vad gäller förutsedd påverkan på riksintressen och områdesskydd samt miljökvalitetsnormer hänvisas till avsnitten *Tillåtlighet enligt 3–4 kap. miljöbalken (de allmänna och särskilda hushållningsbestämmelserna)*, *Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken (reglerna gällande miljökvalitetsnormer)* och *Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken (reglerna gällande områdesskydd)* nedan.

### *Vattenmiljö*

#### Grumlande arbeten i vatten

Genom föreslagna skadeförebyggande åtgärder i form av grumlingskydd vid arbeten i vatten och då arbetena är begränsade i tid bedöms påverkan med avseende på grumling som liten och de negativa konsekvenserna bedöms bli obetydliga i anläggningsskedet.

I driftskedet kommer det inte att förekomma någon grumlande verksamhet varför det inte förekommer någon påverkan eller uppkommer några konsekvenser i vattenmiljön.

### Bottenfauna

I samband med att ledningarna läggs ner i Klämningen och Frösjön kan enstaka individer av allmän dammussla påverkas. Arten är dock allmänt förekommande i alla typer av vatten, utom de mest näringsfattiga. I samband med nedläggning av råvattenledningar i Klämningen och Frösjön finns risk för grumling, vilket kan ge tillfällig negativ påverkan på bottenfauna/bottenflora i begränsade områden, men påverkan begränsas genom användande av grumlingskydd. Risker för påverkan på bottenfaunan minimeras vidare genom att råvattenledningarna förläggs med styrd borring under strandzonerna. Konsekvenserna på bottenfaunan/bottenfloran är till stor del övergående och bedöms under anläggningsskedet bli obetydliga.

Den bottenfauna/bottenflora som lokalt påverkats i anläggningsskedet bedöms gradvis att återhämta sig och allteftersom återfå sin ursprungliga funktion och artrikedom, varför konsekvensen för bottenmiljön under driftskedet bedöms bli obetydlig.

### Fisk

I samband med nedläggning av råvattenledningar i Klämningen och Frösjön finns risk för grumling, vilket kan ge tillfällig negativ påverkan på fisk i begränsade områden, men påverkan begränsas genom användande av grumlingskydd. Risker för påverkan på fisk minimeras vidare genom att råvattenledningarna förläggs med styrd borring under strandzonerna både i Klämningen och i Frösjön. Konsekvenserna för fisk, som bedöms kunna bestå i att fisk undviker arbetsområdena i anläggningsskedet, är övergående och bedöms senare under driftskedet bli obetydliga.

Påverkan på fisk vid intagsanordningen under driftskedet bedöms som mycket liten och konsekvenserna som mycket små mot bakgrund av utformningen av

intagsanordningen vilken medför en så låg inströmningshastighet att fiskfaunans kritiska simhastighet generellt understigs.

### *Naturmiljö*

#### Naturmiljö generellt

Påverkan på naturvärden sker främst i anläggningsskedet av råvattenpumpstationen samt de sträckor av råvattenledningen som behöver förläggas med konventionell schaktning. Vid lokaliseringen av råvattenpumpstationen har påverkan på naturvärden i området beaktats för att undvika påverkan på strandnära områden eller våtmarker med högre naturvärden. Påverkan blir permanent i området för råvattenpumpstationen medan den för ledningsdragningen blir mer tillfällig. Konsekvenserna på naturmiljön till följd av ledningsdragning begränsas av att råvattenledningen planeras att tryckas under strandområdena och att områdena där schaktning kan bli aktuellt utgörs av åkermark.

Konsekvenserna på de naturmiljöer som riskerar att påverkas är till stor del övergående och bedöms i anläggningsskedet bli liten negativ.

I driftskedet utgörs påverkan av att platsen för lokalisering av råvattenpumpstation permanent har tagits i anspråk samt av den påverkan som ytvattenuttaget från Klämningen skulle kunna medföra på växt- och djurliv. Ytvattenuttaget beräknas dock medföra marginell påverkan på vattennivån i Klämningen och Frösjön vilket innebär att konsekvenserna för växt- och djurliv blir obetydliga. Ytvattenuttaget bedöms inte heller påverka vattennivåerna på de andra sjöarna i vattensystemet. Konsekvenserna i driftskedet bedöms bli liten.

### Fåglar

Störande arbeten, så som borrhning och schaktning, samt fysisk närvaro av personal längs ledningsdragningen kommer att anpassas i tid för att undvika påverkan på häckande känsliga fågelarter. Med hänsyn härtill bedöms tillståndssökta åtgärder vara genomförbara utan risk för nämnbar påverkan under anläggningskedet.

Det förekommer häckning av storlom i Klämningen. Beräknad vattensänkning i Klämningen är så låg att det inte bedöms föreligga risk för negativ påverkan på häckande storlom under driftskedet.

### Fladdermöss

För att inte störa de fladdermöss som regelbundet födosöker i området kommer bullrande arbeten och konstant upplysning av arbetsområden längs ledningsdragning samt vid råvattenpumpstationen inte att ske mellan skymning och gryning under perioden maj till och med augusti, som är den huvudsakliga fortplantningsperioden för fladdermöss och den tid de är som mest aktiva. Vidare kommer exploatering ske på naturmiljöns villkor, med fokus på att bevara ridåer av träd och växtlighet, vilket gör det enklare för fladdermössen att förflytta sig genom området. Genom att ledningen trycks under strandzonerna med lövträdsridåer, minimeras påverkan. Med hänsyn härtill och då påverkan främst är av övergående natur bedöms konsekvenserna under anläggningskedet bli liten negativ.

Även när råvattenpumpstationen är i drift, dvs. under driftskedet, kommer det inte att vara tillåtet med konstant upplysning mellan skymning och gryning under perioden maj till och med augusti. Med hänsyn härtill bedöms konsekvensen under driftskedet bli försumbar.

### Kulturmiljö

Angående påverkan på riksintresse kulturmiljövård hänvisas till avsnitt *Tillåtlighet enligt 3–4 kap. miljöbalken (de allmänna och särskilda hushållningsbestämmelserna)* nedan.

Inga kända fornlämningar kommer att påverkas av planerade åtgärder inom område för sökt vattenverksamhet, varför någon påverkan varken kommer att ske under anläggningsskedet eller driftskedet.

Vad gäller följdverksamheten bestående nedläggningen av råvattenledning efter strandområdet söder om Frösjön till det nya vattenverket finns fornlämningar som eventuellt kan komma att beröras, se avsnitt 8.3.2.3 i MKB. Konsekvenserna på grund av följdverksamheten bedöms preliminärt bli måttligt negativa, men bedömningen kan komma att ändras när fornlämningsfrågan är färdigutredd.

### Friluftsliv/fiske

Under anläggningsskedet kommer det att bli viss negativ konsekvens på friluftslivet/ fisket vid anläggningsarbete för råvattenledningen mellan Klämningen och Frösjön samt i samband med byggnationen av råvattenpumpstationen. Påverkan är till största del tillfällig och inom ett begränsat område men blir permanent vid råvattenpumpstationen. I samband med att intagsanordning och råvattenledning läggs ner i sjöarna påverkas tillgången till det aktuella arbetsområdet i vattnet tillfälligt. Verksamheten bedöms under anläggningsskedet medföra små negativa konsekvenser för friluftslivet/fisket.

Under driftskedet bedöms vattenuttagets konsekvens på fisket vara obetydlig i Klämningen, då ytvattenuttaget beräknas ha en marginell påverkan på vattennivån. Vattenuttaget i förhållande till sjöns stora volym och djup bedöms

medföra att konsekvensen på sjöns temperatur och i förlängningen förutsättningarna för fisk blir obetydlig.

Även för Frösjön har ytvattenuttaget i Klämningen en marginell påverkan på vattennivån. Eftersom skadeförebyggande åtgärder för att förhindra att fosforhalten i sjön inte ökar till följd av vattenuttaget i Klämningen kommer att genomföras, blir det inte några negativa konsekvenser för fisken och således inte heller för fisket i Frösjön under driftskedet.

Vattenuttaget påverkar inte heller möjligheterna att bada vid Klämmingsbergsbadets badplats och det bedöms inte bli några negativa konsekvenser för bad och friluftsliv vid Klämningens badplats.

När verksamheten är i drift finns inga hinder för allmänheten att röra sig längs stränder eller längs den populära Sörmlandsleden. Verksamheten bedöms endast obetydligt påverka möjligheterna till friluftsliv i och vid Klämningen och Frösjön, eftersom råvattenledningarna borras under strandkant på flera meters djup och intagsanordningen i Klämningen ligger på mer än 10 meters djup. Möjligheterna till bad, fiske och båtliv kommer att kvarstå i både Klämningen och Frösjön.

#### Människors hälsa

I anläggningsskedet av råvattenledningar i mark och råvattenpumpstation bedöms risken för spridning av föroreningar vara liten till obetydlig, till följd av den ansökta vattenverksamheten, eftersom det inte finns kända föroreningar i området. Vid risk för grumling i samband med arbeten i Klämningen och Frösjön ska skadeförebyggande åtgärder vidtas, exempelvis användning av siltgardin. Det bedöms därför inte finnas risk för spridning av eventuella föroreningar som ligger fast i sedimenten och därmed bedöms konsekvenserna bli obetydliga under anläggningsskedet.

En trygg vattenförsörjning är avgörande för människors hälsa. I driftskedet kommer föreslagen verksamhet att trygga kommunens vattenförsörjning, med tillgång till ett rent dricksvatten, på lång sikt. Klämningens stora vattenvolym samt avståndet till förorenade områden bedöms innebära att det inte finns risk för att eventuella föroreningar som når vattnet uppnår hälsofarliga nivåer vid vattenuttaget. Sammantaget bedöms planerade åtgärder medföra stora positiva konsekvenser för människors hälsa under driftskedet.

Följdverksamheten i form av ledningsdragning mellan Frösjöns södra strand och vattenverket planeras inom befintligt vattenskyddsområde. Under förutsättning att skadeförebyggande åtgärder vidtas för att undvika eventuell förorenings-spridning från planerade arbeten i samband med läckage från arbetsmaskiner eller liknande bedöms konsekvenserna av följdverksamheten vara stor positiv, genom att den bidrar till att trygga vattenförsörjningen.

#### *Enskilda intressen*

#### Vattenavledningsföretag

Det uttagna ytvattnet återförs till avrinningsområdet uppströms grunddammen i Sigtunaån, varför vattenbalansen i avrinningsområdet nedströms utsläppspunkten bedöms vara oförändrad. Uttaget av ytvatten ur Klämningen bedöms därmed inte medföra några negativa konsekvenser för Daga Härad vattenavledningsföretag. Tillståndssökta verksamheter har inte heller någon påverkan på vattenavledningsföretaget på något annat sätt, varken under anläggningsskedet eller driftskedet.

#### Infrastruktur

Mot bakgrund av att den enskilda vägen vid råvattenpumpstationen korsas med schaktfri metod bedöms det inte bli någon negativ konsekvens avseende befintlig infrastruktur i anläggningsskedet.

Vattenuttaget beräknas ha en mycket liten påverkan på vattennivån i Klämningen, Frösjön och Trosaån, i relation till den årstidsbundna variationen i vattenståndet. Uttagets konsekvens på bron för västra stambanan bedöms därför bli obetydlig i driftskedet. Uttaget bedöms inte ge negativa konsekvenser på broar nedströms Sigtunaån, vägar inom avrinningsområdet eller i anslutning till ytvattnet eller på ledningar inom området.

Korsningen av västra stambanan är en följdverksamhet och kommer att genomföras med schaktfri metod med inga/obetydliga konsekvenser för järnvägen under både anläggnings- och driftskedet.

#### Dammanläggningar

Dricksvattnet från Gnesta vattenverk återförs till största del till Sigtunaån via Gnesta avloppsreningsverk, strax nedströms Frösjön, vilket gör att påverkan på vattenföringen av vattenuttaget begränsas till Klämningen och Frösjön. Vattenbalansen i avrinningsområdet nedströms utsläppspunkten i Sigtunaån bedöms vara oförändrat. Uttaget av råvatten bedöms inte ge några negativa konsekvenser på vattenkraft eller reglering av Sigtunaån för de anläggningar belägna nedströms utsläppspunkten i Sigtunaån. Någon påverkan på dammanläggningar kommer således inte att ske vare sig under anläggnings- eller driftskedet.

Skeppsta dammbyggnader och Öllösa kvarn ligger så högt upp i systemet, ovanför Nyckelsjön, att det inte finns risk för påverkan från den ansökta verksamheten, vare sig under anläggnings- eller driftskedet. Skeppsta dammbyggnader ligger cirka 10 m högre än Klämningens nivå och Öllösa kvarn ligger cirka 20 m över Klämningens nivå.

### Enskilda vattentäkter

Det bedöms inte bli någon påverkan på enskilda energi- eller dricksvattenbrunnar, vare sig under anläggnings- eller driftskedet

### Bostäder

Vid anläggandet av råvattenpumpstationen uppkommer buller, vilket ger en tillfällig påverkan under anläggningsskedet. Avståndet om drygt 100 m till närmaste bostadshus begränsar bullerpåverkan och bostaden ligger inte i förhärskande vindriktning från pumpstationen. Gällande riktvärden för buller enligt Naturvårdsverket allmänna råd om buller från byggplatser (Naturvårdsverket NFS 2004:15) kommer att följas. Konsekvensen bedöms därför bli liten under anläggningsskedet.

Vid driften av råvattenpumpstationen ska riktvärdena enligt Naturvårdsverkets vägledning för industri- och verksamhetsbuller (Naturvårdsverket, rapport 6538, 2015) innehållas. Det bedöms inte bli någon påverkan eller uppstå negativ konsekvens för närmaste bostadshus under driftskedet.

### Sammantagen bedömning

Sammantaget bedöms påverkan på enskilda intressen bli obetydlig.

### *Påverkan av klimatförändringar i och kring Klämningen*

Vid ett framtida klimat förväntas framför allt en högre medeltemperatur och ökad avdunstning, en lägre vattenföring i avrinningsområdet under sommarperioden men även en högre nederbörd i form av fler skyfall. Klämningens variation av ytvattenstånd kan således förväntas vara större än dagens klimat. Avsänkningen till följd av vattenuttaget är beroende av Klämningens totala area vattenyta, som i ett förändrat klimat kommer att vara oförändrad. Med hänsyn till att den totala vattenföringen i avrinningsområdet

under året kommer att vara oförändrad återhämtas ytvattennivåerna under perioder med normal/högre vattenföring, varför konsekvenserna bedöms vara ingen/obetydlig.

För en mer utförlig redogörelse över förväntade klimatförändringar hänvisas till avsnitt 4.3.6 i TB och avsnitt 8.4.2.2 i MKB.

### ***De ansökta verksamheternas tillåtlighet***

*Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken (de allmänna hänsynsreglerna) m.m.*

*Bevisbörderegeln (2 kap. 1 § miljöbalken)*

Kommunen visar i ansökan med bilagor att de allmänna hänsynsreglerna är uppfyllda.

*Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)*

Kommunen har genomfört en omfattande utredning av möjliga nya vattentäkter. För det valda alternativet har betydande kunskap inhämtats för att kunna bedöma eventuell påverkan av ansökta åtgärder och hur dessa ska kunna utformas på lämpligt sätt. Utredningarna har skett med kommunens egen kunskap inom området samt med stöd av extern expertis och flera underlagsrapporter bifogas denna ansökan som styrker gjorda slutsatser. Kommunen har genom undersökningar, litteraturstudier, samråd och inventering av tillgängligt underlag klarlagt den planerade verksamhetens risker och eventuella påverkan. Miljöpåverkan, effekter och konsekvenser av planerade åtgärder har bedömts, beskrivits och analyserat i bilagor till denna ansökan. Kommunen har dessutom betydande erfarenhet av att bedriva vattenrening och vattenförsörjning och har goda möjligheter att tillgodose höga krav på kvalitet och miljöanpassning såväl i utförande- som driftskedet. Kommunen har således erforderlig kunskap om tillståndssökt verksamhet för

att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet och kunskapskravet är därmed uppfyllt.

*Försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken)*

Kommunen kommer att tillse att tillståndssökt verksamhet bedrivs på ett sätt som uppfyller de krav som följer av försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik.

I ansökan och ansökningshandlingarna beskrivs de skadeförebyggande åtgärder och försiktighetsmått som kommunen avser att vidta för att förebygga, hindra eller motverka att den sökta verksamheten orsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller på miljön. Försiktighetsprincipen har iakttagits vid samtliga beräkningar och bedömningar som har gjorts inom ramen för ansökan och iakttas också löpande vid beslut som gäller verksamhetens miljöpåverkan. Ett flertal centrala skadeförebyggande åtgärder föreslås läggas fast i villkor. Uppsatta skadeförebyggande åtgärder och villkor samt kontrollprogram kommer att säkerställa att kommunen efterlever försiktighetsprincipen. Föreslagna åtgärder är tillräckliga med hänsyn till den planerade verksamhetens bedömda påverkan på hälsa och miljö. Kommunen kommer att använda sig av bästa möjliga teknik samt väl beprövade skyddsåtgärder/skadeförebyggande åtgärder vid utförande av tillståndssökta åtgärder.

*Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)*

Kommunen iakttar produktvalsprincipen i sin kemikalieanvändning.

*Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § miljöbalken)*

Miljöbalkens hushållningsprincip innebär att lösningar som minimerar förbrukningen av ändliga resurser och gynnar återvinning ska prioriteras.

Kommunen avser att minimera de skadeverkningar på miljön och människors hälsa som ämnen, material och produkter åstadkommer, såväl i produktions- som i avfallsledet.

Aktuell verksamhet genomförs för att trygga samhällets behov av dricksvatten. Råvattnet är av god kvalitet. Kommunen anser att ytvattenbortledningen innebär en god hushållning med naturresurser. Åtgärderna är ett led i säkerställande av en framtida god vattenförsörjning för kommunen och innebär hushållning med de begränsade grund- och ytvattenresurser som finns i området.

När dricksvattnet konsumerats leds det till Gnesta avloppsreningsverk och släpps sedan ut i Sigtunaån. Utsläppspunkten är belägen i samma vattensystem som uttagspunkterna.

Kommunen bedömer att den sökta verksamheten väl uppfyller hushållnings- och kretsloppsprinciperna.

#### *Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)*

Lokaliseringsprincipen innebär att den plats som väljs för en verksamhet ska vara lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö.

Kommunen har utrett flera olika alternativ för kommunens vattenförsörjning och funnit att nu tillståndssökt alternativ är det bästa alternativet för en framtida hållbar dricksvattenförsörjning. Kommunen har utrett olika alternativ på hur dricksvattenförsörjningen ska hanteras och där även flera alternativ till råvattenuttag har analyserats. Kommunen har vidare analyserat och värderat olika alternativa råvattentäkter med avseende på kapacitet, kvalitet, investeringskostnad, motstående intressen, risker och tidplan. Även olika beredningstekniker har utretts. Dessutom har olika placeringar för intag och

råvattenledningarna studerats liksom olika placeringar för råvattenpumpstationen. En mer utförlig redovisning av genomförda lokaliseringstuderingar finns i avsnitt 5.1 i MKB, avsnitt 3.5 i TB och dess bilaga 1.

Platsen är sammanfattningsvis vald på grund av att den har bedömts bäst både ur ett miljömässigt, kapacitetsmässigt, kvalitetsmässigt och socialt hänseende samt utifrån leveranssäkerhet, genomförandetid och ekonomi.

Tillståndssökt verksamhet bedöms vidare inte strida mot plan- eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen eller möta hinder ur allmän planeringssynpunkt, se avsnitt *Gällande planförhållanden* ovan.

Sammanfattningsvis bedömer kommunen att lokaliseringsprincipen är uppfylld.

*Skälighets-/rimlighetsprincipen (2 kap. 7 § miljöbalken)*

Förevarande ansökan är föranledd av behovet av en ny vattentäkt för kommunen med anledning av kapacitetsbrist i nuvarande vattentäkter och vattentäkten är således en absolut förutsättning för hela samhällets funktion, så även för de enskilda kommuninvånarna. Tillståndssökt verksamhet är nödvändig för att säkerställa den framtida vattenförsörjningen för invånarna i kommunen och möjligheten för kommunen att fortsätta utvecklas. Det torde vara uppenbart att åtgärderna har ett oerhört stort allmänintresse och även enskilt intresse.

Den planerade verksamheten bedöms långsiktigt få liten/obetydlig effekt på miljön samt allmänna och enskildas intresse. Störst negativ påverkan kommer det eventuellt att bli på kulturmiljövärden. Viss positiv påverkan kan förväntas på grundvattenkvaliteten i grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar och stor positiv påverkan kan förväntas på människors hälsa. Påverkan på naturvärden sker främst i anläggningsskedet av råvattenpumpstationen samt de

sträckor av råvattenledning som behöver förläggas med konventionell schaktning. I samband med nedläggning av råvattenledningar i Klämningen och Frösjön finns risk för grumling, vilket kan ge tillfällig negativ påverkan på bottenfauna och fisk i begränsade områden, men genom föreslagen användning av siltgardin/grumlingskydd minimeras påverkan och konsekvenserna bedöms därmed bli obetydliga. Den bottenfauna och flora som lokalt påverkas i anläggningsskedet kommer gradvis att återhämta sig. Konsekvenserna i anläggningsskedet bedöms sammantaget bli små negativa och till stor del övergående.

Intrånget i landsmiljön kommer bli begränsat till det utrymme som råvattenpumpstationen med tillhörande inhägnad utgör i driftskedet. Vissa områden kommer att tas i anspråk under anläggningsskedet av råvattenpumpstationen och nedläggningen av råvattenledningarna för att området ska tillgängliggöras för entreprenaden. Området som påverkas i anläggningsskedet kommer att återställas när arbetet slutförts. Planerade arbeten kommer inte att genomföras under perioden den 1 januari – den 31 juli i området längs råvattenledningens dragning söder om arbetsområdet för planerad råvattenpumpstation och fram till landanslutningen vid Frösjöns södra strandkant. Bullrande arbeten och konstant upplysning av arbetsområden eller råvattenpumpstationen kommer inte att ske nattetid. Detta för att inte störa fladdermöss. Genom föreslagna skadeförebyggande åtgärder blir påverkan på biotopvärden och arter små både på land och i vattenområdet.

Ett stängsel kommer att sättas upp runt råvattenpumpstationen med syfte att skydda verksamheten i driftskedet. Tillgängligheten till strandområdet kommer inte att påverkas på lång sikt och påverkan i anläggningsskedet bedöms som liten då det finns andra sätt att nå strandområdet och då ytan som tas i anspråk utgör en mycket liten del av riksintresse friluftsliv och det strandskyddade området.

Kommunen har lagt ned betydande resurser för att åstadkomma en situation i Klämningen och Frösjön som förstärker värdena i området och är förenliga med övriga intressen i området. Genom föreslagna skadeförebyggande åtgärder bedöms de negativa konsekvenserna av verksamheten bli mycket begränsade.

Kommunens överväganden och förslag i fråga om skadeförebyggande åtgärder och andra försiktighetsmått samt villkorsförslag m.m. har skett mot bakgrund av den avvägning som ska ske enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Kommunens bedömning är att skäliga åtgärder har vidtagits i relation till nyttoeffekterna av tillståndssökt verksamhet.

*Tillåtlighet enligt 3–4 kap. miljöbalken (de allmänna och särskilda hushållningsbestämmelserna)*

Området för riksintresse friluftsliv är mycket stort i förhållande till aktuell verksamhet, den begränsade påverkan som uppstår berör endast en liten del av riksintresset och det finns andra sätt att nå strandområdet. Vidare ska råvattenpumpstationen utformas så att den smälter in i omgivningen. Förändrade vattennivåer under driftskedet till följd av vattenuttaget är så marginella att det inte finns risk för att påverka riksintressets värden. Någon påverkan på riksintressets värden bedöms därför inte ske, varken under byggskedet eller under driftskedet.

Tillståndssökt verksamhet bedöms inte heller negativt påverka riksintresse naturvård eftersom avståndet bedöms vara tillräckligt stort för att undgå påverkan av områdets värden.

Risk för påverkan på kulturmiljöer finns främst i anläggningsskedet, i samband med anläggande av råvattenledning och råvattenpumpstation. Anläggandet av råvattenledning och råvattenpumpstation sker inom område av riksintresse för kulturmiljövård Gåsinge-Dillnäs samt del av Frustuna-Kattnäs. Ledningsdragningen kommer inom området för riksintresset i första hand ske genom

styrd borrhning, vilket inte bedöms påverka kulturmiljövärdena. Även om schaktning skulle bli aktuellt så innebär det en liten och tillfällig påverkan. Anläggandet av råvattenpumpstationen innebär ett litet ingrepp i riksintresset för kulturmiljö, där en mindre skogsdunge behöver avverkas, men bedöms inte påverka något av riksintressets uttryck i form av fornlämningar, odlingslandskap m.m. Anläggningskedet bedöms medföra liten eller obetydlig konsekvens för riksintresset för kulturmiljövård.

Råvattenpumpstationens läge ligger inom riksintresseområdet för kulturmiljövård Gåsinge-Dillnäs samt del av Frustuna-Kattnäs. Råvattenpumpstationen bedöms inte påverka något av riksintressets uttryck då det varken finns fornlämningar eller bebyggelse i nära anslutning. Det finns en torpbebyggelse, Tellstugan, vilken har miljöskapande värden inom riksintresseområdet. Torpet ligger drygt 100 m från råvattenpumpstationens läge och bedöms påverkas i liten grad av råvattenpumpstationen. Driftskedet bedöms medföra liten eller obetydlig konsekvens avseende riksintresset för kulturmiljövård.

Vattenuttaget beräknas ha en mycket liten påverkan på vattennivån i Klämningen, Frösjön och Trosaån, i relation till den årstidsbundna variationen i vattenståndet. Uttagets konsekvens på bron för Västra stambanan bedöms därför bli obetydlig och riksintresset för kommunikationer bedöms inte påverkas. Riksintresset för Västra stambanan bedöms inte heller påverkas av att råvattenledningen, i den som utgör följdverksamhet, passerar genom hammarborrning under järnvägen.

Tillståndssökt verksamhet bedöms mot bakgrund av ovan angivet inte att medföra någon påtaglig skada på berörda riksintressen. För en mer utförlig redogörelse se avsnitt 8.1.2 och avsnitt 8.3.2 i MKB.

*Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken (reglerna gällande miljö kvalitetsnormer)*

Bedömningen avseende påverkan på miljö kvalitetsnormer redogörs utförligt för i avsnitt 8.4.2 i MKB och särskilt dess bilaga 11 och 12. Nedan återges endast de slutliga bedömningarna. För kompletta motiveringar hänvisas till nyss nämnda avsnitt i och bilagor till MKB.

#### Miljö kvalitetsnormer för ytvatten

Anläggningskedet påverkar i första hand Klämningen, Trosaån mellan Klämningen och Frösjön samt Frösjön genom anläggande av råvatten- vattenledningar och intag för råvatten. Anläggningsarbetet skulle kunna ge upphov till tillfällig grumling av vattnet när ledningar läggs på botten och intaget placeras ut. Eftersom påverkan under anläggningskedet är tillfällig och begränsad i utbredning kan den inte anses vara representativ för vatten- förekomsternas status över tid. Tillsammans med tillämpande av föreslagna skadeförebyggande åtgärder i form av grumlingskydd bedöms det inte uppkomma någon otillåten försämring av statusen i de berörda vatten- förekomsterna, vare sig för sammanvägd ekologisk status eller för enskilda kvalitetsfaktorer. Uppnående av miljö kvalitetsnormerna god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus riskerar inte heller att äventyras på grund av verksamheten.

Att det under driftskedet ligger råvattenledningar och råvattenintag på sjöbotten i Klämningen och Frösjön skulle teoretiskt sett kunna påverka statusen för hydromorfologiska kvalitetsfaktorer, men ledningarna och vattenintaget påverkar en så begränsad yta av sjöarnas botten att det bedöms som osannolikt att en otillåten försämring av statusen skulle uppkomma. Till följd av den obetydliga påverkan på Klämningen och Frösjön av vattenuttaget i driftskedet bedöms det inte heller av denna anledning bli någon otillåten försämring av den ekologiska statusen. Vare sig för sammanvägd ekologisk status eller för någon enskild kvalitetsfaktor. Inte heller under driftskedet

riskeras ett äventyrande av uppnåendet av miljökvalitetsnormerna god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus på grund av tillståndssökt verksamhet.

Vad gäller påverkan på Frösjön i driftskedet ska noteras att vattenuttaget ur Klämningen får till följd att uppehållstiden för vattnet i Frösjön ökar något och att tillflödet av näringsrikt vatten från Storsjön får större betydelse för vattenkvaliteten i Frösjön. Detta gör att vattenkvaliteten i Frösjön kan försämrans genom att halterna av fosfor stiger när det näringsrika vattnet från Storsjön inte längre späds ut i lika stor omfattning av vatten från Klämningen med förhållandevis låga fosforhalter. Effekten av vattenuttaget blir som störst under perioder med låga flöden. Med anledning av vattenuttagets effekter går det inte att helt utesluta negativ påverkan på den ekologiska statusen i Frösjön. Eftersom den ekologiska statusen i Frösjön är i den lägsta statusklassen, dålig status, till följd av att kvalitetsfaktorn växtplankton har dålig status får inga ytterligare försämringar av statusen ske. Växtplankton är en kvalitetsfaktor som är beroende av fosforhalten i vattnet och statusen för växtplankton kan därför försämrans om fosforhalten stiger. Fosforhalten beräknas dock inte öka så mycket att statusen för kvalitetsfaktorn fosfor sänks på ett otillåtet sätt, från otillfredsställande till dålig status. Olika skadeförebyggande åtgärder, såsom exempelvis reduktionsfiske och anläggning av våtmarker föreslås genomföras för att minska effekterna av vattenuttaget. Under förutsättning att skadeförebyggande åtgärder genomförs, så att fosforhalten i sjön inte ökar till följd av vattenuttaget, bedöms det inte bli några negativa konsekvenser för ekologisk status i Frösjön, vare sig för sammanvägd ekologisk status eller för enskilda kvalitetsfaktorer. Möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna bedöms inte heller att äventyras.

Inte heller kommer några ytvattenförekomster uppströms eller nedströms Klämningen och Frösjön att påverkas på ett otillåtet sätt, varken under anläggnings- eller driftskedet.

#### Miljö kvalitetsnormer för grundvatten

Såsom redogjorts för i avsnittet *grundvatten* ovan är både den kvantitativa och kemiska statusen i grundvattenförekomsterna Vårdingeåsen-Visbohammar och Tunsätter sand- och grusförekomst i dag god. Som redogörs för i avsnitt 8.4.2.2 i MKB kommer ingen försämring av varken den kvantitativa statusen eller den kemiska statusen i nämnda grundvattenförekomster att ske med anledning av tillståndssökt verksamhet. Eftersom ingen försämring kommer att ske av befintlig fastställd kvantitativ och kemisk status, och då dessa redan i dag är klassade som goda, äventyrar tillståndssökta åtgärder inte heller beslutade miljö kvalitetsnormer.

#### Miljö kvalitetsnormer för luft

Påverkan på miljö kvalitetsnormerna för luft bedöms som obetydliga, eftersom utsläppen till luft är små och sker under begränsad tid.

*Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken (reglerna gällande områdesskydd)*

#### Natura 2000, naturreservat och fågelskyddsområde

Tillståndssökt verksamheten bedöms inte negativt påverka något Natura 2000-område eller naturreservat under anläggningsskedet eftersom avståndet till dessa bedöms vara tillräckligt stort för att undgå påverkan av områdenas värden. Förändrade vattennivåer till följd av vattenuttaget är så marginella att det inte finns risk för påverkan på de värden som avses skyddas i de naturreservat och fågelskyddsområde som ligger i anslutning till norra delen av Klämningen, varför någon skada inte heller kommer att uppkomma under driftskedet.

### Vattenskyddsområde

Vad gäller följdverksamheten kommer en del av den markförlagda råvattenledningen att ligga inom nu gällande vattenskyddsområde för kommunens befintliga grundvattentäkt i grundvattenmagasinet Vårdingeåsen-Visbohammar. Verksamheten bryter dock inte mot gällande skyddsföreskrifter och medför en obetydlig konsekvens för skyddsområdet, se avsnitt 8.1.2.3 i MKB.

### Strandskydd

Aktuellt område för råvattenpumpstation och en del av råvattenledningarna omfattas av strandskydd, se avsnitt *Riksintressen och Områdesskydd - Strandskydd* ovan.

Enligt 7 kap. 15 § miljöbalken får inte nya byggnader uppföras inom ett strandskyddsområde. Vidare får inte anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Inte heller får schaktarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar. Åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter får inte heller vidtas. Enligt 7 kap. 16 § 2 miljöbalken krävs emellertid inte dispens för verksamheter som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken, eftersom det vid tillståndsprövningen ska beaktas att verksamheten ska bedrivas i strandskyddsområde. Det innebär att förutsättningarna för strandskyddsdispens ska ingå som ett led i tillåtlighetsprövningen av den sökta verksamheten.

Förutsättningarna för strandskyddsdispens bedöms finnas, då området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området (7 kap. 18 c § första stycket 3 miljöbalken) alternativt behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse

(det allmänna intresset av kommunal vattenförsörjning) som inte kan tillgodoses utanför området (7 kap. 18 c § första stycket 5 miljöbalken).

Av avsnitt 8.1.2 i MKB framgår det att både tillståndssökta verksamheter och anläggningar bedöms kunna utföras på sådant sätt att det inte strider mot strandskyddets syften varken under anläggnings- eller driftskedet. Detsamma gäller följdverksamheten.

Förutsättningarna som gäller för dispens är således uppfyllda och sammanfattningsvis utgör bestämmelserna avseende strandskydd inte något hinder mot den tillståndssökta verksamheten.

*Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken (de särskilda tillåtlighetsreglerna för vattenverksamhet)*

Försvårande av annan framtida verksamhet (11 kap. 7 § miljöbalken)

Enligt bestämmelsen ska en vattenverksamhet utföras så att den inte försvårar annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång och som främjar allmänna eller enskilda ändamål av vikt, om det kan ske utan oskälig kostnad.

Den ansökta verksamheten försvårar inte annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång och som främjar allmänna eller enskilda ändamål av vikt.

Åtgärder för skydd för eller främjandet av fisket (11 kap. 8 § miljöbalken)

Enligt bestämmelsen är den som vill bedriva en vattenverksamhet som kan skada fisket skyldig att utan ersättning vidta och för framtiden underhålla behövliga anordningar för fiskens framkomst eller fiskets bestånd, släppa fram vatten för ändamålet samt iaktta de villkor eller förelägganden i övrigt som på grund av verksamheten kan behövas till skydd för fisket i det vatten som berörs

av vattenverksamheten eller i angränsande vattenområde. Om nyttan av en ifrågasatt anordning eller ett villkor eller ett föreläggande inte skäligen kan anses motsvara den kostnad som verksamhetsutövaren därigenom skulle förorsakas, kan verksamhetsutövaren befrias från en sådan skyldighet.

Under pågående anläggningsarbete behöver ett område avlysas för sjötrafik under en kort period. Anläggningsarbetena i sjöarna vid nedläggande av intagsledningar och intagsanordningar är endast temporära och lokala. Därtill vidtar kommunen behövliga åtgärder för att tillse att fisket skyddas från skada, bland annat genom grumlingsskydd och kontrollprogram.

I driftskedet bedöms fisk inte påverkas genom att intagsanordningen kommer att utformas för att minimera risken att fisk ska sugas in i röret och området bedöms i förlängningen återfå sin funktion i takt med att såväl bottenfaunan som bottenfloran återkoloniserar området.

Med hänsyn till det ovan nämnda är några åtgärder till skydd för eller främjande av fisket inte nödvändiga.

#### *Föreslagna verksamheters förenlighet med gällande miljömål*

De nationella miljömål som bedömts som relevanta för de i målet ansökta åtgärderna är ”Levande sjöar och vattendrag” ”God bebyggd miljö” och ”Grundvatten av god kvalitet”.

Under förutsättning att åtgärderna utformas enligt ansökan och föreslagna skadeförebyggande åtgärder följs bedöms miljömålet ”Levande sjöar och vattendrag” inte påverkas. Påverkan på miljömålet ”God bebyggd miljö” bedöms inte motverka uppfyllandet av miljömålet. Miljömålet ”Grundvatten av god kvalitet” bedöms påverkas i positiv riktning. Verksamhetens påverkan på de respektive nationella miljömålen redogörs mer utförligt i avsnitt 10 i MKB.

*Sammanfattning avseende föreslagna verksamheters tillåtlighet*

Utförandet av de sökta verksamheterna är nödvändigt för att säkerställa den framtida vattenförsörjningen i kommunen och möjligheten för kommunen att fortsätta utvecklas. Verksamheten är således av mycket stor betydelse för både allmänna och enskilda intressen. I MKB har redovisats att sökta verksamheter innebär en mycket begränsad påverkan på allmänna och enskilda intressen med beaktande av föreslagna skadeförebyggande åtgärder. Påverkan är dessutom i allt väsentligt hänförlig till anläggningsperioden för föreslagna verksamheter (dvs. i huvudsak en temporär störning under anläggningsskedet).

Kommunen har vidare iakttagit de allmänna hänsynsreglerna och lokaliseringsprincipen som anges i 2 kap. miljöbalken, se avsnitt *Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken (de allmänna hänsynsreglerna) m.m. ovan.*

Verksamheten bedöms inte medföra någon påtaglig skada på berörda riksintressen och inte heller påverka något Natura 2000-område, naturreservat eller annat skyddat område, se avsnitt *Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken (reglerna gällande områdesskydd) - Natura 2000, naturreservat och fågelskyddsområde ovan.* Förutsättningarna för strandskyddsdispens föreligger, se avsnitt *Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken (reglerna gällande områdesskydd) – Strandskydd ovan.*

Verksamheten bedöms vidare inte strida mot någon miljö kvalitetsnorm eller mot miljömålen, se avsnitt *Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken (reglerna gällande miljö kvalitetsnormer)* och *Föreslagna verksamheter förenlighet med gällande miljömål ovan.*

Verksamheten försvårar inte heller annan framtida verksamhet och det behövs inte heller åtgärder till skydd för eller främjande av fisket, se avsnitt *Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken (de särskilda tillåtlighetsreglerna för vattenverksamhet) ovan.*

Kommunen anser sammanfattningsvis att den ansökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syften och uppfyller alla tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken. Mot hänvisning härtill gör kommunen gällande att verksamheten är tillåtlig enligt miljöbalken och att tillstånd till verksamheten därför ska lämnas.

### ***Ersättning för skada***

Vad gäller intrånget i fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 som tillståndssökt verksamhet medför har kommunen låtit värdera dessa intrång. Enligt kommunen ska intrånget i Gnesta Ålsta 1:3 värderas till 139 000 kr i enlighet med värderingsutlåtande, se Ersättningsutredning berörande Ålsta 1:3 i Gnesta kommun i samband med att ny vattenledning för Gnesta samhälle ska förläggas.

Enligt kommunen ska intrånget i Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 värderas till 3 500 kr i enlighet med värderingsutlåtande, se Ersättningsutredning berörande Vårdinge-Näsby 1:17 i Södertälje kommun i samband med att ny vattenledning för Gnesta samhälle ska förläggas.

Enligt kommunen ska intrånget i Södertälje Visbohammar 1:5 värderas till 87 000 kr i enlighet med värderingsutlåtande, se Ersättningsutredning berörande Visbohammar 1:5 i Södertälje kommun i samband med att ny vattenledning för Gnesta samhälle ska förläggas.

Någon ersättningsgill skada för någon annan sakägare kommer enligt kommunens bedömning inte att uppkomma, varför någon ytterligare ersättning inte ska fastställas i detta mål.

### ***Arbetstid***

Efter att lagakraftvunnen miljödom och bygglov erhållits måste arbetena upphandlas och det finns alltid risk att en upphandling kan komma att

överklagas. Detaljprojektering av åtgärderna och entreprenadarbetena behöver slutföras innan anläggningsarbetena rent faktiskt kan påbörjas på platsen. Uppskattad tidsåtgång för att slutföra projektering av samtliga arbeten är cirka sex månader och den uppskattade effektiva entreprenadtiden för råvattenpumpstation och råvattenledning är cirka tolv månader. Efter arbetenas utförande kan också kompletterande åtgärder med anläggningarna behöva utföras i efterhand.

Mot bakgrund härav anholder kommunen om en arbetstid om tio (10) år, räknat från dagen för lagakraftvunnen dom i tillståndsdelen.

#### ***Oförutsedd skada***

De planerade vattenanläggningarna kan ge upphov till grumling och annan omedelbar och snabbt övergående miljöpåverkan. Genom skyddsåtgärder vid grumlande arbeten finns det inte anledning att befara att arbetena orsakar någon skada. Eventuella skador av vattenverksamheten är av den arten att de kommer att kunna iakttas och dokumenteras relativt omgående efter att verksamheten har påbörjats. Kommunen föreslår därför att tiden för anmälan om oförutsedd skada bestäms till fem (5) år räknat från arbetstidens utgång.

#### ***Begränsning av sökandens ersättningsrätt***

Kommunen föreslår att mark- och miljödomstolen ska fastställa att den förlust av vatten eller annat, som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning bestäms till en tjugondel av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

#### ***Verkställighetsförordnande***

Kommunen är angelägen om att så snart som möjligt kunna utföra de planerade arbetena för att klara kommunens vattenförsörjning, vilket i dagsläget är

problematiskt. Det är därför angeläget att få möjlighet att ta ett eventuellt tillstånd till sökt verksamhet i anspråk så snart som möjligt. Med de föreslagna skadeförebyggande åtgärderna saknas det anledning att befara att den sökta verksamheten kommer att ge upphov till några större skador eller olägenheter. Tvärtemot kommer det att innebära en positiv påverkan på grundvattenförekomsten Vårdingeåsen-Visbohammar. Det finns därför skäl att medge att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

## MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING OCH SAMRÅD

### *Samrådsförfarandet*

Kommunen har utfört samrådsförfarandet enligt 6 kap. miljöbalken, på sätt nedan anges.

Inför upprättande av tillståndsansökan för vattenverksamhet har undersökningssamråd skett. Efter avslutat undersökningssamråd ingavs en samrådsredogörelse till Länsstyrelsen i Stockholms län och till Länsstyrelsen i Södermanlands län. Länsstyrelsen i Stockholms län respektive Södermanlands län beslutade den 7 maj 2024 respektive den 13 maj 2024 att den planerade vattenverksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan, se bilaga 4 och 3 till MKB.

Som följd av länsstyrelsernas beslut om betydande miljöpåverkan genomfördes avgränsningssamråd under sommaren 2024. Avgränsningssamrådet har genomförts med enskilda som kan anses särskilt berörda, berörd länsstyrelse, tillsynsmyndigheten, statliga myndigheter, kommun, företag och den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda.

För en utförlig beskrivning av samrådsprocessen, bl.a. hur samrådet har gått till och vilka som bjudits in samt de under samrådsprocessen inkomna yttrandena, hänvisas till avsnitt 3 i MKB samt till upprättade samrådsredogörelser vilka

bilagts MKB (bilaga 2 och 5 till MKB). De synpunkter som har framkommit i samråden har sammanställts och bemötts i upprättade samrådsredogörelser, samt har beaktats av kommunen i tillståndsprocessen.

Kommunen gör gällande att den fullgjort vad i 6 kapitlet miljöbalken stadgas om samråd för tillståndspliktig vattenverksamhet i de fall en specifik miljöbedömning ska göras.

### ***Miljökonsekvensbeskrivning***

Länsstyrelsen i Stockholms län respektive Länsstyrelsen i Södermanlands län har den 7 maj respektive den 13 maj 2024 fattat beslut om att de ansökta åtgärderna kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Kommunen har mot bakgrund av detta genomfört en specifik miljöbedömning och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 35 § miljöbalken. Med beaktande härav samt resultatet av samrådsförfarandet gör kommunen gällande att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

## **INKOMNA YTTRANDEN**

### **Länsstyrelsen i Stockholms län**

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillstyrkt ansökan under förutsättning att dess yrkanden om villkor samt övriga synpunkter på ansökan tillgodoses. Länsstyrelsen i Stockholms län har därvid lämnat synpunkter på bl.a. ansökans avgränsning, miljö kvalitetsnormer för vatten och kulturmiljö. Efter att kommunen inkommit med förtydliganden och accepterat villkorsförslagen har myndigheten förklarat att den inte har något mer att tillföra i målet.

### **Länsstyrelsen i Södermanlands län**

Länsstyrelsen i Södermanlands län har tillstyrkt ansökan under förutsättning att dess yrkanden om villkor samt övriga synpunkter på ansökan tillgodoses.

Länsstyrelsen har därvid lämnat synpunkter på bl.a. ansökans avgränsning, miljö kvalitetsnormer för vatten, kulturmiljö och buller. Efter att kommunen inkommit med förtydliganden och accepterat villkorsförslagen har myndigheten förklarat att den inte har något mer att tillföra i målet.

### **SMHI**

SMHI är generellt sett positiv till att Klämningen nyttjas som vattentäkt. Redovisade underlag är tydliga och omfattande och utredningsarbetet ur det hydrologiska perspektivet förefaller vara gediget genomfört.

### **Trafikverket**

Trafikverket anser att kommunen behöver säkerställa att den dämningens gränssom anges i broritningen från 1944 beaktas, dvs. vattennivån får aldrig understiga dämningens gränssom +9,28 m (Rikets höjdsystem 1900, RH00). Med anledning av detta ska en mätpegel monteras vid järnvägsbron för okulär avläsning av vattennivåer innan uttag av vatten från Klämningen påbörjas.

### **Daga Härads vattenavledningsföretag**

Vattenavledningsföretagets inställning är att den verksamhet som omfattas av ansökan kan anses tillåtlig och att mark- och miljödomstolen bör meddela tillstånd under förutsättning att följande villkor och begränsningar meddelas i kommande tillstånd:

- Att ett villkor som anger maximal årsvolym föreskrivs i kommande tillstånd.

- Att tiden för oförutsedd skada bestäms till 10 år från arbetstidens utgång.
- Att mark- och miljödomstolen avslår kommunens begäran om att få ta tillståndet i anspråk innan domen vinner laga kraft.

### *Maximal årsvolym*

Sökanden har vid huvudförhandlingen justerat yrkandet på så sätt att det numera är tydligt vad den maximala årsvolymer uppgår till. Vattenavledningsföretagets synpunkter i denna del har därmed blivit tillgodosedda.

### *Oförutsedd skada*

I förevarande fall är det motiverat att tiden för oförutsedd skada fastställs till 10 år. Detta med anledning av att sökanden parallellt med den nu aktuella ansökan driver frågan om nytt vattenskyddsområde, vilket gör att möjligheterna att överblicka frågor som gäller negativ påverkan för vattenavledningsföretaget är små och det kan tänkas uppstå en situation där vattenavledningsföretaget har att hantera stor negativ påverkan på sin verksamhet. Sökanden bedriver arbetet med att få till det nya vattenuttaget i ett forcerat tempo. Skälen för detta har sökanden redogjort för i ansökan och vattenavledningsföretaget har i grunden inga synpunkter på varför sökanden gör på detta sätt, uppenbarligen finns det skäl till att parallellt bedriva arbetet med ansökan och med frågan om vattenskyddsområdet. Detta förfarande utgör dock ett avsteg från hur man normalt sett hanterar kommunala vattenuttag med tillhörande vattenskyddsområde och då finns det också skäl att fråga hur man normalt sett ser på frågan om tiden för oförutsedd skada. Som angetts i tidigare yttrande så föreligger komplexa förhållanden i aktuellt område där vattenavledningsföretagets verksamhet är omfattande både till antalet delar i verksamheten som till dess geografiska utbredning. Bedömningen av hur stor

påverkan kommer att bli och hur den kommer att te sig för vattenavledningsföretaget är mycket svår och då frågan om vattenskyddsområdet bedrivs parallellt är det i princip omöjligt för vattenavledningsföretaget att göra en bedömning av vilken påverkan som kommer att uppstå och om denna påverkan hör till tillståndet eller vattenskyddsområdet. Det föreligger således komplicerande faktorer som måste beaktas vid bestämmandet av tiden för oförutsedd skada och i detta fall medför detta enligt vattenavledningsföretaget skäl att frånga den form av huvudregel som kan sägas medföra att tiden för oförutsedd skada sätts till fem år och i stället ska tio år gälla. Bedömningen av tiden för oförutsedd skada görs utifrån en helhetsbedömning och i just detta fall föreligger skäl för en förlängd tid enligt vattenavledningsföretaget.

#### *Verkställighetsförordnande*

Vattenavledningsföretaget anser inte att det föreligger skäl för verkställighetsförordnande med anledning av sökandens parallella arbete med vattenskyddsområde. I dag går det inte att bedöma den fulla påverkan av vattenuttaget med tillhörande vattenskyddsområde på vattenavledningsföretaget och detta gör att det inte kan anses föreligga skäl för verkställighetsförordnande.

Det relevanta för bedömningen av om ett verkställighetsförordnande ska ges är ett övervägande från domstolens sida som handlar om att frånga en huvudregel som är att tillståndet inte får tas i anspråk förrän det vunnit laga kraft. För att bryta denna huvudregel krävs klara argument som visar att det finns skäl att frånga huvudregeln och det är sökanden som har att visa detta. Såsom vattenavledningsföretaget ser saken har inte sökanden kunnat visa att det finns skäl att frånga huvudregeln då de skäl som anförs från sökandens sida inte relaterar till de motstående skäl som finns i frågan. Dvs. de skäl som vattenavledningsföretaget har framfört som handlar om konkurrerande vattenverksamheter i samma vattenförekomst, frågor som tangerar emot kommande vattenskyddsområde m.m. De omständigheter som vattenavledningsföretaget

har lyft är typiskt sådana som gör att det saknas skäl för domstolen att frångå huvudregeln och inget av det som sökanden har anfört påverkar detta.

**Per Lexell**

*Inställning och egna yrkanden*

I egenskap av fastighetsägare till fastigheten Ålsta 1:3 motsätter han sig att tillstånd ges för att anlägga och bibehålla intagsanordningar för bortledning av ytvatten, för att anlägga och bibehålla råvattenledningar, för att anlägga och bibehålla råvattenpumpstation samt att bortleda ytvatten från Klämningen. Han motsätter sig även att tvångsrätt jämlikt 28 kap. 10 § miljöbalken ges sökanden för att ianspråkta mark-och vattenområden inom hans fastighet Gnesta Ålsta 1:3 för anläggande av råvattenpumpstation och för anläggande av råvattenledningar med därtill hörande anläggningar. Vidare motsätter han sig att tillstånd medges att bortleda ytvatten i enlighet med ansökan.

Om yrkandet gällande tvångsrätt medges yrkas att ersättningen bestäms till 180 250 kr jämte uppräknig av kapitalbeloppet med KPI enligt 4 kap. 4 § andra stycket expropriationslagen (1972:719) och avkastningsränta enligt 6 kap. 16 § andra meningen expropriationslagen samt enligt 5 § räntelagen (1975:635) från värdetidpunkten till en månad efter laga kraft vunnit avgörande och för tiden därefter ska ränta utgå på kapitalbeloppet enligt 6 § räntelagen jämlikt 6 kap. 16 § första meningen expropriationslagen till dess betalning sker.

Han yrkar att ett eventuellt tillstånd villkoras med att anläggandet av ledningarna ska ske genom borrhning och att träd inte får tas ner eller påverkas av ledningarna samt att jordbruksmark inte heller påverkas av ledningarna.

Han motsätter sig att verkställighetsmedgivande meddelas.

Tiden för anmälan om oförutsedd skada bör bestämmas till 10 år då effekterna av påverkan på gröda och växande träd är svåra att bedöma på kort tid.

### ***Bakgrund***

Han bedriver ekologisk mjölkproduktion med 130–140 mjölkdjur samt rekrytering av ungdjur, vilket sammanlagt motsvarar 242 djurenheter. Verksamheten är förlagd till fastigheten Ålsta 1:3 och inkluderar även skogs- och lantbruk. Verksamheten är en areell näring med små marginaler och som sådan påverkas den av små kostnadstillägg och små förändringar i de yttre omständigheterna och bl.a. av produktiv areal.

Inom det område kommunen menar är mycket känsligt för påverkan från bl.a. areellnäring bedriver han förutom mjölkgården verksamhet på 16 ha jordbruksmark; 10 ha åker och 6 ha energiskog. Han bedriver inom samma område skogsbruk inom 15 ha. Härtill kommer 25 ha vattenområde inom fastigheten. Här är förutsättningarna dessutom mycket lämpliga för trädgårdsodling och han arrenderar därför ut delar av gården till en trädgårdsodling. Inom det område kommunen menar är känsligt (inte mycket känsligt) för påverkan från bl.a. areellnäring bedriver han verksamhet på 6 ha åker och skogsbruk inom 14 ha.

Han bedriver alltså verksamheten som potentiellt kan komma att påverkas av följderna av kommunens ansökan om tillstånd till vattentäktverksamhet och därmed sammanhängande verksamhet.

Yrkandena i ansökan omfattar yrkande om tillstånd till att få anlägga råvattenledningar på fastigheten. Även yrkandet om tvångsrätt omfattar yrkande om att lägga råvattenledningar över fastigheten Ålsta 1:3. Yrkandena får i dessa delar oavsett vad kommunen anför om följdverksamhet uppfattas som en frivillig tillståndsprövning och alltså utgör en del som med nödvändighet omfattas av prövningsramen.

På fastigheten Gnesta Ålsta 1:3 ska således del av de vattenförlagda råvattenledningarna och landanslutningen i Klämningen anläggas. Även de markförlagda råvattenledningarna mellan Klämningen och Frösjön, via råvattenpumpstationen, samt råvattenpumpstationen ska anläggas på Gnesta Ålsta 1:3. De vattenförlagda råvattenledningarna i Frösjön ska anläggas på fastigheten Gnesta Ålsta 1:3. Landanslutningen vid norra delen av Frösjön ligger på fastigheten Gnesta Ålsta 1:3.

Enskilda intressen beskrivs i ansökan men Ålsta 1:3 nämns inte med en rad under redogörelsen för verksamhetens påverkan på enskilda intressen. Detta till trots har kommunen genomfört två intrångsverderingar vilka båda landar på icke obetydliga belopp. Att kommunen dessutom avser ta i anspråk fastigheten Ålsta 1:3 med tvångsrätt, för det fall yrkandet bifalles, utgör knappast heller en obetydlig påverkan på enskilda intressen.

### ***Lokalisering***

Det finns två lokaliseringsfrågor som aktualiseras i målet. Den första är om Klämningen ska vara den plats där man ska ta ytvatten eller om det finns andra lämpligare alternativ. Den andra frågan är var pumphus och ledningar ska lokaliseras. Båda frågorna har bedömts av Norconsult men det underlag som har legat till grund för deras bedömning har inte getts in i målet. Utredningen saknar därför nödvändig transparens. Bristen i lokaliseringsutredningen är sådan att tillstånd inte ska meddelas på detta underlag.

### ***Miljökvalitetsnormer för vatten***

I kommunens presentation sägs det att vattenkvaliteten i Frösjön ska hålla samma klass eller bättre än den gör idag. Det ska i första hand ske med reduktionsfiske för att minska fosformängden med 50 kg/år. Det utfördes ett provfiske av företaget Klara vatten inför ett eventuellt reduktionsfiske i oktober 2025. Efter första dagen avblåstes provfisket då de inte fick någon fisk.

Kommunen har dessutom inte rådighet över fisket i Frösjön då den förvaltas av Gnesta fiskevårdsområdesförening via de berörda vattenägarna. Det andra förslaget till reduktion av fosfor är våtmarker vid tillflöden till Frösjön men ingen plats är utpekad eller utredd vad det kommer att få för kostnad eller effekt.

Det kommunen däremot har rådighet över är det reningsverk som ligger i orten Björnlunda som via Väla å rinner igenom Storsjön och vidare till Frösjön. I Björnlunda breddades det ca 123000 m<sup>3</sup> avloppsvatten under 2024. En siffra som kommer från kommunens egen bilaga 3 i det egenkontrollprogram som utförs löpande.

Kommunen hänvisar vid varje fråga om hur de 20% av Frösjöns vatten som inte kommer att bytas ut årligen med det fina Klämningevatten till att det återförs ovan grundvattendammen vid Sigtuna. Då har ju vattnet redan passerat den hårt miljöbelastade Frösjön i ett rörsystem och släpps ut förorenat 4,5 km nedströms i vattensystemet.

### ***Berättigade förväntningar***

Den kommunala verksamheten som är förknippad med vattenuttag i anslutning till fastigheten får direkt påverkan på Per Lexells verksamhet. Indirekt påverkas verksamheten genom att möjligheterna till förändrad verksamhet begränsas, möjligheterna att fritt bruka marken på sätt han kan göra idag förändras. Den kommunala verksamheten på fastigheten som söks får anses innebära inskränkningar i hur verksamheten kan bedrivas framgent utöver det sätt på vilket har beskrivits i ersättningsutredningar i målet. Per Lexell kommer alltså att behöva anpassa verksamheten i förhållande till den kommunala verksamheten utan att med nödvändighet kunna finna någon möjlighet till ersättning eller kompensation för påverkan som anpassningen innebär.

Vid den proportionalitetsbedömning som ska göras vid bedömning av tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken bör effekterna i ett större sammanhang göras avseende vattenverksamhetens påverkan på de enskilda intressen som är i fråga och här särskilt de anpassningar verksamheten kan behöva göra utan att med nödvändighet kunna påräkna ersättning. Verksamheten på fastigheten har bedrivits oförändrad under mycket lång tid och har en befogad anledning att förvänta sig att kunna fortsätta verksamheten på samma sätt så som det uttrycks i avgöranden från Europadomstolen när det gäller rådighetsinskränkningar, se SOU 2013:13 s. 259 f.

Den direkta och indirekta inskränkningen den sökta verksamheten kommer att kunna få på fastigheten och verksamheten på fastigheten kan bli betydande och det görs därvid gällande att det inte har tagits tillräckligt i beaktande vilken påverkan verksamheten kommer att få på de enskilda intressena. I vart fall inte fullt ut.

### *Ersättning för skada m.m.*

#### Pumpstationen

Kommunen har särskilt låtit värdera den mark som omfattas av tvångsyrkande och som avser pumpstationen. Värderingen landar på en marknadsvärde­minskning om 40 000 kr. Per Lexell anser inte att den på ett korrekt sätt bedömer marknadsvärdepåverkan av verksamheten och har därför låtit Ludvig & Co, genom auktoriserad fastighetsvärderare, civilingenjör lantmäteri Maria Nilsson, genomföra en motvärdering. Hon kommer därvid till en marknads­värde­minskning om 81 250 kr. Hennes utredning beskriver på ett bättre sätt den marknadsvärde­minskning fastigheten åsätts med anledning av vad som yrkas i målet. För att marken inte ska värderas dubbelt ska dock avdrag göras med 40 000 kr. För det fall yrkandet om tvångsrätt medges ska ersättning för pumpstationen ska därmed utgå med 41 250 kr.

Kommunen har klassat marken som impediment med en värdering därefter. Den mark som avses är en B 22:a enligt gällande skogsbruksplan, en bördig blandskogsmark.

#### Råvattenledningarna

Kommunen har också låtit värdera markandsvärdeminskningen med anledning av att råvattenledningar anläggs på fastigheten. Därvid har kommunen kommit till en marknadsvärdepåverkan om 139 000 kr. Ludvig & Co, genom auktoriserad fastighetsvärderare, civilingenjör lantmäteri Maria Nilsson, har granskat värderingen och har fått klarläggande besked av värderingsmannen om att råvattenledningen ska borras genom fastigheten och att bara schakt för tryck- och mottagningsgropar kommer anläggas genom ledningsschakt och att inga träd kommer att påverkas eller jordbruksmark förutom de angivna schakten. Det är dessa förutsättningar som utgör värderingsunderlag för den värdering kommunen låtit genomföra. Värderingen avviker annars från vedertaget sätt att tillämpa aktuell värderingsnorm i situationen. Värderingen beaktar inte ersättning för det fall skog skadas eller behöver tas ner för anläggande i schakt eller om jordbruksmark skulle påverkas av anläggande i schakt. Under förutsättning att påverkan på skog och jordbruksmark inte kommer att bli följderna av anläggningen av råvattenledningarna kan kommunens värdering godtas. För att säkerställa denna procedur behöver yrkandet i målet kompletteras med ett villkor i detta avseende.

#### Villkor

Till säkerställande att den ersättningsutredning som tagits fram av kommunen ska kunna accepteras behöver säkras upp att förutsättningarna för värderingen är för handen vid genomförande av arbetet. Villkor behöver därför beslutas avseende sättet för anläggande av råvattenledning nämligen att den sker genom borrhning undantaget de områden som anges i ansökningshandlingarna som borrhgropar. Villkoret bör beslutas för säkerställande av att skada på skog och

jordbruksmark inte blir följd. Ingen skog ska tas ner eller ska komma att skadas med anledning av arbetet. Villkoret bör formuleras enligt ovan (se rubriken inställning och egna yrkanden).

#### Tid för anmälan om oförutsedd skada

Med anledning av att skador på växande gröda och träd kan ta lång tid att etablera sig på observerbart sätt bör tiden för anmälan om oförutsedd skada sättas till 10 år inom vilken tid skador med koppling till anläggandet kan förväntas ha blivit synliga.

#### **Gunnar Palme**

Han är ägare till fastigheten Gnesta Vårdinge-Näsby 1:17. Frösjön har en dokumenterat dålig vattenkvalitet, främst gällande fosforhalten. Den starkast bidragande faktorn till att Frösjöns vattenkvalitet inte är än mer undermålig är den goda tillrinningen av högkvalitativt vatten från Klämningen via en kanal. Den föreslagna minskningen av Klämningens utflöde till Frösjön med i genomsnitt 30 procent är oroväckande och det finns en överhängande risk att Frösjöns vattenkvalitet försämras ytterligare. Han föreslår därför att Gnesta kommuns ansökan om vattenverksamhet endast bör godkännas under förutsättning att ett omfattande arbete samtidigt inleds för att förbättra avlopp och andra faktorer som påverkar vattenkvaliteten runt Frösjön.

#### **Kent Hofmann**

Han har i egenskap av ägare till fastigheten Södertälje Visbohammar 1:5 inga synpunkter på ansökan som sådan eller på yrkandet om tvångsrätt men är kritisk till hur kommunen har skött processen.

**Carl Gustaf Johnzon**

I första hand motsätter sig han sig att tillstånd meddelas och i andra hand medges att tillstånd meddelas under förutsättning att hans synpunkter tillgodoses. Han motsätter sig också att verkställighetsförordnande meddelas.

Han äger Strömfallsfastigheten Gnesta Grönlöt 1:1. Det har meddelats en dom avseende omprövning för moderna miljövillkor för Skeppsta kraftverk i mål M 629–22 avseende hans fastighet. Avsikten i domen är att säkerställa passage för fisk uppströms och nedströms, vilket berör området för det sökta tillståndet. Strömfallsfastigheten är beroende av att inga miljövillkor vad gäller konnektivitet nedströms försämrats. Det saknas hänvisning och anpassning till nämnda dom.

Skeppstaåns vattenföring kan delar av året vara mycket låg och i omprövningen för Skeppsta kraftverk framkom att MLQ är så pass låg som 0,05 m<sup>3</sup>/s. Den låga vattenföringen medför stora utmaningar för att säkerställa passerbarhet vid Skeppsta. Då det även ingår en fråga om funktionalitet i de moderna miljövillkoren, att passagen ska fungera, är det frågan om en klar utmaning.

De villkor som domstolen har meddelat för Skeppsta kraftverk medför åtaganden som till storlek är omfattande. Vidden av villkoren går att härleda till normsättningen som för Skeppstaån är dålig. Miljöanpassningen och dess villkor motiveras i domen utifrån en helhetsbedömning men där frågan om förhållandet till 5 kap. 4 § miljöbalken är centralt. För att Skeppsta kraftverk och de moderna miljövillkoren inte ska anses vara i strid med 5 kap. 4 § så krävs aktuella villkor.

Redan i dag vilar således den beslutade miljöanpassningen på en intrikat lösning som är anpassad utifrån komplexa utgångspunkter. Sökanden har i skriftväxlingen angett att den hydrologiska modellen som tagits fram visar att

påverkan på vattenföringen upp emot Skeppsta är mycket liten. Detta då de beräkningar som gjorts för Nyckelsjön visar på låg påverkan. Slutsatsen kring Skeppsta synes därmed utgå enbart från detta.

De aktuella analyserna som gjorts utgår enbart från förutsättningarna som råder i dag. Sökanden har alltså vid analysen inte beaktat frågan om miljöanpassningen vid Skeppsta. Domen och dess villkor är en utgångspunkt som sökanden har att förhålla sig till. De meddelade villkoren för Skeppsta får inte negativt påverkas av den sökta verksamheten.

Han ställer sig tveksam till om sökanden har visat att aktuellt vattenuttag inte äventyrar uppnåendet av miljö kvalitetsnormer för de vattenförekomster som påverkas. Med tanke på hur låg vattenföringen kan vara i Skeppstaån bör domstolen överväga ytterligare villkor för att säkerställa att för mycket vatten inte tas ut vid perioder med låga flöden. Ett sådant villkor skulle kunna vara att vid perioder vid lågt flöde, om vattnet understiger viss nivå vid uttaget, så måste reducering i uttag ske. Detta skulle även kunna kombineras med ett villkor som medför att vattenuttag endast får ske när flödena mellan Klämningen och Frösjön är på viss nivå.

### **Martin Geiger**

Han är ägare till fastigheterna Gnesta Hedetorp 2:10 och 2:13 och anser att tillståndssökt verksamhet strider mot lag och att tillstånd därför inte kan lämnas.

### ***Separata processer***

Det är inte möjligt enligt lag att artificiellt dela upp förvaltningsprocessen i en tillståndsprocess för vattenverksamhet och sedan separat besluta om naturskyddsområde, fastän vattenverksamheten inte fungerar utan att man också exproprierar fastighetsägarna runt Klämningen genom att förklara ett

naturskyddsområde. Det sist nämnda begränsar dramatiskt deras verksamheter, framför allt deras lant- och skogsbruk. Projektet kan i vart fall inte genomföras utan att fullvärdeskompensation utgår till alla fastighetsägare för delvis expropriation av både vattenområde och skog och åkermark. Det kräver både svensk lag och framför allt artikel 17 EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna.

### ***Frösjön***

Klämningen är inte en lämplig vattentäkt för tätortens vattenförsörjning. Klämningen ligger mycket längre ifrån tätorten än andra sjöar som till exempel Frösjön. Om Frösjön, genom kommunens försummelse, är i mycket sämre skick beträffande vattenkvaliteten än Klämningen, kan inte det rättfärdiga att kommunen numera belastar vattenägarna längre bort från tätorten utan skulle medföra att kommunen är förpliktad att förbättra Frösjöns vattenkvalitet så att vattnet är skäligt som dricksvatten.

### ***Gnesta får inte växa på bekostnad av privata fastighetsägare***

Det är inte något ändamål i sig att Gnesta ska växa. En kommun kan och får bara växa om kommunen har resurser till att ställa den nödvändiga infrastrukturen till förfogande. Gnesta kommun kan inte försörja ett större antal invånare med dricksvatten, alltså kan och får den inte växa. Det är inte lagligen möjligt att ta vatten från privata vattenägare för att fullfölja orealistiska storhetsdrömmar.

### ***För storskaliga planer***

Gnesta kommun är redan i dag på belastningsgränsen angående kommunal förvaltning, sophämtning, snöröjning, skolvård och äldreomsorg. Det finns inte resurser för en större befolkning, framför allt inte i Gnesta tätort. Att planerna

utgår från att 80 procent av vattenbehovet ska tas från den nya vattentäkten, tyder på alldeles för storskaliga planer.

### ***Begränsning av uttaget***

Redan den nu tänkta vattenmängden på mer än 1,6 miljoner kubikmeter per år skulle påverka sjön mycket negativt. Man måste dessutom utgå ifrån att vattenuttaget skulle öka allteftersom kommunen växer sig mycket större än vad som är bra. Om tillstånd till kommunens vattenprojekt lämnas måste det i alla fall skrivas fast att man inte får ta ut mer än 0,8 miljon kubikmeter per år.

### ***MKN och vattennivåer***

Den preliminära bedömningen angående MKN ska vara att "vattennivåerna endast påverkas marginellt av uttaget". Detta är uppenbart felaktigt. Man bortser från klimatförändringarnas effekter, vilka kommer att medföra i en nära framtid att torr- och framför allt lågflödeperioderna kommer att öka dramatiskt i både antal och omfattning. Klämningens vattennivå kommer alltså vara mycket mer variabel än i nuläget. Detta betyder inte bara att de bäckar som strömmar in i Klämningen måste regleras utan också att man inte får ta ut vatten ur Klämningen just under torr- och lågflödeperioder när en alltför storvuxen Gnesta tätort behöver mest vatten.

### ***Vattenskyddsföreskrifter***

Norconsults samrådsunderlag tar inte hänsyn till lant- och skogsbrukarnas intressen. Lant- och skogsbruk längs med Klämningen kommer att påverkas mycket negativt genom strängare föreskrifter som skulle behöva gälla för verksamhet i närhet av en dricksvattentäkt.

### *Norconsult*

Norconsult är inte någon lämplig konsult för att ta fram samrådsunderlaget, eftersom de har ett ekonomiskt intresse att projektet förverkligas. De ska få stora bygguppdrag ifall projektet blir av. Det är en otillåten intressekonflikt.

### *Pumpstationen*

Bara några månader efter att de berörda informerades om sökandens förehavanden har sökanden ändrat planerna men bara genom att gå från lokaliseringsalternativ 1 till lokaliseringsalternativ 2 för pumpstationen. Att man i dagsläget inte kan säga var pumpstationen ska ligga utan lägger fram olika alternativ där det relativt minst dåliga inte kan åstadkommas är ytterligare ett bevis för att hela projektet inte kan genomföras. Det saknas behov, det saknas rättslig och faktisk möjlighet och det saknas kompetens.

Om man tittar på de olika lokaliseringsalternativen så syns det tydligt att man har gått från ett alternativ som kanske skulle ha kunnat fungera rent praktiskt (men som inte kan genomföras av juridiska skäl) till ett lokaliseringsalternativ som man bara för ett par månader sedan ansåg som mindre önskvärt.

Om pumpstationen skulle byggas enligt lokaliseringsalternativ 2, så skulle den hamna ännu längre ifrån Gnesta tätort, och dessutom skulle ledningen behöva korsas ån mellan Klämningen och Frösjön.

Den tänkta pumphusbyggnaden är dessutom otroligt ful och skulle inte alls "smälta in i kulturlandskapet" utan skulle vara ett sår och en skamfläck i detta landskap oavsett om man nu väljer utformningsalternativ 1 eller 2. Byggnaden skulle hamna så nära Klämningens strand att dess fulhet skulle behöva beskådas av alla som vistas vid södra delen av Klämningen.

***Ersättning***

Hans fastigheter är lantbruks- och skogsfastigheter. Om sökanden skulle få tillstånd att anlägga en allmän vattentäkt, skulle det ha förödande konsekvenser för hans lant- och skogsbruk där. En signifikant förskjutning av strandlinjen, försämrade vattenkvalitet, minskat fiskbestånd, vattenbrist, negativa förändringar av flora och fauna, dessutom ytterst betungande begränsningar och förbud beträffande hans bruksaktiviteter skulle vara följden. Därför skulle fullt marknadsvärde behöva utgå som ersättning. Han kräver ersättning om minst 25 miljoner kronor för lant- och skogsbruksdelen av fastigheterna. Dessutom finns ett gammalt vattenkraftverk vid Kvarntorp som kommer att upprustas. Detta skulle inte kunna drivas meningsfullt ifall tillstånd lämnades. Vattenkraftverket beräknas producera ungefär 50 000 kwh el per år och kommer därmed att vara värt ungefär 6 miljoner kronor plus avkastningsränta.

**Patrik Ek**

På hans fastighet, Gnesta Hårby 1:2, bedrivs sedan lång tid tillbaka livsmedelsproduktion som är beroende av vattenuttag från sjön Sillen. Mot bakgrund av att den planerade verksamheten bedöms medföra en konkret och negativ påverkan på vattenkvaliteten för hans verksamhet är han att betrakta som sakägare i målet. Han motsätter sig bifall till ansökan i dess nuvarande utformning, då verksamheten innebär en oacceptabel risk för negativ påverkan på vattenmiljön i Frösjön, Sillen och Trosaån. Frösjöns vattenkvalitet kommer att försämrans om tillrinningen från sjön Klämningen minskar. Det påverkar i sin tur sjön Sillen och vattendraget Trosaån. Sökandens yrkande om verkställighetsförordande ska avslås eftersom det saknas skäl att tillåta verksamheten att påbörjas innan lagkraftvunnen dom föreligger.

**Johan Lexell*****Försiktighetsprincipen***

Han motsätter sig att tillstånd enligt ansökan medges. Det saknas två grundläggande argument i sökandens resonemang. Det första är att försiktighetsprincipen borde gälla eftersom nya normalkurvor ritas i enlighet med långtidsprognoserna från SMHI och SGU. Nya lägsta nivåer är redan i år noterade. Det är inte nivåerna i Sillen, Frösjön eller Klämningen som drabbas värst utan förbindelserna däremellan som inte blir farbara.

Det är inte lämpligt att utgå från historiska data när myndigheter påpekar att förändringar är på väg. Kommunen har inte beaktat försiktighetsprincipen.

I bemötandet sägs det att vatten kommer att återföras ovan grunddammen i Sigtuna ån vilket förvisso stämmer och därför blir alltså Sigtunaån ovan grunddammen utan återfört vatten. Grunddammen ligger ungefär på mitten i Sigtunaån och sträckningen mellan Frösjön och grunddammen (Norrut) får inget återfört vatten medan sträckningen mellan grunddammen och Sillen (Söderut) får en viss mängd vatten återfört (viss mängd vatten återförs inte utan t.ex. läcker ut i marken och 35% läckage var en siffra som förvaltningen kommunicerade i våras på gnesta.se).

Men det är inte Sigtunaån som är värst utan kanalen mellan Frösjön och Klämningen. Här riskerar konnektiviteten att försvinna helt gällande rekreationella verksamheter och båttrafik kan förhindras helt vilket leder till att t.ex. tre bryggföreningar blir obsoleta vilket påverkar attraktionsvärdet för kommun negativt. Även räddningstjänstens uttryckningar sjöledes förmodas påverkas i ett sådant fall. Detta finns inte med i någon riskanalys men kunde kanske lösas genom att muddra ån eller något annat som inte är utrett.

Ifall sumpskogar och andra vattenrelaterade naturvärden som finns längs med denna sträckning (dvs. kanalen mellan Klämmingen och Frösjön) påverkas negativt vid sänkt ytnivå eller vid muddring är inte redovisat.

### ***Hushållningsprincipen***

Det andra är principen om god hushållning där frågan om dricksvattensäkerhet för befintlig befolkning och skyddande av grundvattnet nu kommer att hanteras av en vattentäkt i Frösjön. Den vattentäkten finns inte med i underlagen eller utredningarna eftersom den beslutades i somras och driftsätts under september. Därför är det inte god hushållning att ta i anspråk en sjö som inte behöver användas.

I bemötandet sägs det att tillgången till grundvatten i kommunens grundvattentäkt varit på kritiskt låga nivåer. Det man inte skriver är att anledningen till grundvattentäktens kritiskt låga nivåer beror på att man i Gnesta har haft läckage i sitt föråldrade och eftersatta ledningsnät samt att internkontroll för att upptäcka läckor saknats.

Baserat på data från flödesmätningar i vattenverket så verkar det vara så att en större läcka startar i februari 2025. Man kan se att flödet ökar för att minska avsevärt i juni 2025.

Skillnaden mellan feb och juli uttryckt i m<sup>3</sup> är ca 500 m<sup>3</sup> dvs. 1/3 av det totala uttaget som läckte ut dvs. slösades eller ”hushölls inte med”.

Det kan omöjligen vara god hushållning att läcka ut så mycket vatten och när ledningarna är förnyade kanske ingen ny vattentäkt behövs.

Kommunen har hoppat över Frösjön och det faktum att man inte har gjort sina åtaganden enligt ramdirektivet för vatten där. Det borde inte vara möjligt att få

gå vidare till nästa resurs om man inte har försökt att åtgärda de resurser som finns närmare.

### **Synpunkter och yrkanden med anledning av inrättande av vattenskyddsområde**

Robert Pihl, Bengt Pettersson och Inger Lexell, Ann-Charlotte Bergström och David Bergström, Martin Thelander och Erik Thelander, Daga Frustuna häradsallmänning samt ytterligare en sakägare har i yttranden framfört synpunkter på det förslag på vattenskyddsområde med tillhörande skydds-föreskrifter som pågår samt yrkanden om ersättning med anledning härav.

### **BEMÖTANDE**

#### **Länsstyrelsen i Södermanlands län**

Länsstyrelsen i Stockholms län har föreslagit vissa ändringar i villkorsförslag 6, 7 och 11 (ursprungliga 10) samt anfört bl.a. följande. Anmälningsskyldighet gäller enligt 2 kap. 5 och 10 §§ kulturmiljölagen (1988:950). Om fornlämning eller fornfynd påträffas ska arbetet omedelbart avbrytas till den del som gäller fyndet eller lämningen samt området närmast detta/denna. Anmälan ska omedelbart göras till Länsstyrelsen. Om det blir aktuellt med nya ledningar från vattenverket in till Gnesta samhälle utgår Länsstyrelsen från att det kommer att hanteras i ett separat ärende.

Sökanden medger de av länsstyrelsen föreslagna ändringarna i villkorsförslag 6 och 10 samt medger att villkor 7 specificeras med bullervärden i stället för hänvisning till Naturvårdsverkets allmänna råd.

Gnesta kommun kommer i sin lovprövning av område av riksintresse för kulturmiljövården tillgodose dess värden. Om fornlämning eller fornfynd påträffas kommer arbeten omedelbart att avbrytas och anmälan göras till

länsstyrelsen. Nya ledningar från vattenverket in till Gnesta samhälle kommer att hanteras i ett separat ärende.

### **Länsstyrelsen i Stockholms län**

Länsstyrelsen i Stockholms län har föreslagit vissa ändringar och kompletteringar i villkorsförslag 2, 8, 10, 11 och 12 samt anfört att sträckningen kräver tillståndsprövning enligt kulturmiljölagen.

Sökanden medger de av länsstyrelsen föreslagna ändringarna och kompletteringarna. Sökanden kommer att söka de tillstånd som krävs enligt kulturmiljölagen.

### **Kulturmiljö**

Kommunen kommer i sin lovprövning av område av riksintresse för kulturmiljövården tillgodose dess värden. Om fornlämning eller fornfynd påträffas kommer arbeten omedelbart att avbrytas och anmälan göras till aktuell länsstyrelse. Nya ledningar från vattenverket in till Gnesta samhälle kommer att hanteras i ett separat ärende.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har nu beslutat om arkeologisk utredning etapp 2. Arkeologkonsult kommer att genomföra utredningen.

### **Arbeten som påverkar den statliga infrastrukturen**

Sökanden kommer att föra en dialog med Trafikverket kring arbeten nära den statliga infrastrukturen och ingå nödvändiga avtal med Trafikverket, söka nödvändiga tillstånd från Trafikverket samt följa föreskrivna villkor.

Den av Trafikverket angivna dämmningsgränsen vid järnvägsbron på +9,28 (Rikets höjdsystem 1900, RH00) är felaktig. Av Tekniskt PM upprättat av sakkunniga vid Norconsult Sverige AB framgår att det enligt broritningen är

+9,00 (RH00) som är den lägsta nivån som ska gälla vid järnvägsbron, vilket motsvarar +9,65 (RH2000), och inte som Trafikverket anger +9,28 (RH00).

Nivån i Frösjön och vid järnvägsbron styrs utifrån den grunddamm som är belägen längre ned i Sigtunaån och eftersom vatten som tas ut i Klämningen kommer att återföras uppströms denna grunddamm kommer sökandens uttag inte att förändra möjligheterna för Daga Härads vattenavledningsföretag att följa sitt tillstånd innefattande upprätthållande av ovan angiven nivå vid järnvägsbron. Med anledning av att sökandens uttag inte påverkar nivån vid järnvägsbron har sökandens uttag inte heller någon negativ påverkan på järnvägsbrons grundläggning. Eftersom sökandens uttag inte förändrar nivån vid järnvägsbron och då det är vattenavledningsföretaget som ansvarar för att följa sitt tillstånd kan det inte åläggas sökanden att montera en mätpegel vid järnvägsbron. Ett sådant krav skulle dessutom träffa en verksamhet som inte råder över vattennivåregleringen.

### **Försiktighetsprincipen och hushållningsprincipen**

#### ***Johan Lexell***

I bedömningen av det planerade uttagets påverkan på vattenförekomster i området har konservativa antaganden legat till grund för beräkningar där det förutsatts att det under olika långa perioder inte sker någon tillrinning till sjöarna. Det uttag som görs kommer att återföras till Sigtunaån uppströms den grunddamm som finns. Utifrån detta så är bedömningen att påverkan på nivåer i och mellan sjöarna från det planerade uttaget är mycket liten.

Den kommunala dricksvattenförsörjningen är en samhällskritisk funktion och en grundläggande förutsättning för att tillgodose både dagens behov och framtida samhällsutveckling. Enligt kommunallagen ska kommunen verka för en långsiktigt hållbar utveckling av sitt geografiska område och säkerställa att

grundläggande samhällsservice, däribland dricksvatten, kan tillhandahållas på ett robust och tillförlitligt sätt.

Den planerade förstärkningen av råvattentillgången är därför avgörande inte enbart för att hantera tillfälliga variationer i tillgång, utan för att säkerställa kontinuitet, redundans och försörjningstrygghet för befintlig och framtida befolkning.

Det är korrekt att sökanden under senare år har noterat periodvis kritiskt låga nivåer i befintlig grundvattentäkt. Dessa nivåer är inte enbart kopplade till driftsfrågor utan speglar även mer övergripande hydrogeologiska begränsningar, inklusive förändrade nederbördsmonster, längre torrperioder och ett ökat uttag till följd av befolkningsutveckling och verksamhetsbehov.

Grundvattentillgångens ändlighet och sårbarhet är därför en av de huvudsakliga begränsande faktorerna som ligger till grund för sökandens val av strategi, där ytvatten från Frösjön utgör en temporär förstärkning i avvaktan på en långsiktigt hållbar lösning genom ny vattentäkt i Klämningen. Uttaget hanteras med en anmälan om vattenverksamhet till Länsstyrelsen i Södermanland och kommer att upphöra när vattentäkten i Klämningen kan tas i bruk.

Sökanden är medveten om att det finns utmaningar kopplade till ett delvis ålderstiget ledningsnät och arbetar kontinuerligt med förnyelse, läcksökning och förbättrad driftuppföljning. Detta arbete är en viktig del av god hushållning med vattenresurser och bedrivs parallellt med utvecklingen av råvattentillgången. De av Johan Lexell angivna läckaget synes ha sitt ursprung i en revisionsrapport upprättad under 2024 (dock anges det inte en fullt så hög siffra i rapporten som den som Johan Lexell nämner). Uppgifterna i denna rapport ger dock inte en rättvisande bild då rapportförfattarna har analyserat svinnet mellan producerat och debiterat vatten och således då inte beaktat bl.a. det vatten som används i förvaltningens egen VA-drift, vilket också har påtalats för rapportförfattarna efter rapportens upprättande. Analysen har baserats på

uppgifter från åren 2021–2023 och uppgifterna om läcka är därmed även något föråldrade. Sökanden har efter 2023 gjort stora satsningar på ledningsnätet, vilket har inneburit en stor förbättring gällande läckage. Dessa arbeten fortsätter nu även framåt i snabb takt.

Det är dock sökandens uppfattning att åtgärder i distributionsnätet, hur viktiga de än är, inte ensamma kan ersätta behovet av en säker och tillräcklig råvattentäkt. Även ett fullt förnyat ledningsnät måste försörjas av en vattentillgång som är robust mot klimatvariationer, kvalitetsförändringar och framtida belastning.

Vid bedömningen av framtida dricksvattenlösning har sökanden även tagit hänsyn till vattenkvalitativa aspekter. Förhöjda kloridhalter i befintligt grundvatten är en känd problematik som påverkar både vattenkvalitet och möjligheten till långsiktigt hållbart uttag. Dessa förhållanden har varit en viktig faktor vid valet av framtida lösning och talar för behovet av alternativa råvattenkällor och redundans i systemet.

Sökanden vill understryka att tillståndsansökan och de föreslagna åtgärderna syftar till att säkerställa efterlevnad av gällande lagstiftning, inklusive miljöbalkens hushållningsprincip och kraven på en trygg dricksvattenförsörjning. Tillståndsansökan för den nya ytvattentäkten ska ses som ett led i att långsiktigt stärka efterlevnaden av dessa regelverk, inte som ett avsteg från dem. Tillståndssökt verksamhet genomförs för att trygga samhällets behov av dricksvatten. Råvattnet är av god kvalitet. Sökanden anser att ytvattenbortledningen innebär en god hushållning med naturresurser. Åtgärderna är ett led i säkerställandet av en framtida god vattenförsörjning för sökanden och innebär god hushållning med de begränsade grund- och ytvattenresurser som finns i området.

**Enskilda intressen/tvångsrätt***Per Lexell*

Per Lexell har uppgett att den direkta och indirekta inskränkningen som den sökta verksamheten kommer att kunna få på fastigheten och verksamheten på fastigheten kan bli betydande och att det inte har tagit tillräckligt i beaktande vilken påverkan verksamheten kommer att få på de enskilda intressena, i vart fall inte fullt ut.

Tillståndssökt verksamhet gäller tillgång till dricksvatten, vilket är ett av de tyngsta allmänna och enskilda intressen som finns.

Fastigheten Gnesta Ålsta 1:3 är en fastighet på totalt 4 945 790 m<sup>2</sup>, varav 4 933 413 m<sup>2</sup> är landareal, och som har ett taxeringsvärde på drygt 45 miljoner kr (taxeringsår 2023). Sökt tvångsrätt gäller följande. För råvattenledningarna kommer ett cirka 2 400 m<sup>2</sup> stort område av åkermark att upptas för ledningsrätten, dessutom kommer cirka 9 700 m<sup>2</sup> att användas som arbetsområde i samband med anläggandet av ledningen. Totalt ingår således knappt 12 100 m<sup>2</sup> åkermark i den yrkade tvångsrätten. Vidare omfattas knappt 8 000 m<sup>2</sup> skogsmark för ledningsområdet och knappt 1 500 m<sup>2</sup> skogsmark för arbetsområdet. Slutligen ingår ett vattenområde på cirka 12 700 m<sup>2</sup> som ledningsområde. Sammanlagt rör det sig således om ett intrång på cirka 34 300 m<sup>2</sup>. Detta kan jämföras med fastighetens totala areal om 4 945 790 m<sup>2</sup>.

Vidare rör det sig främst om ett intrång under anläggningsskedet med undantag av marken där pumpstationen placeras, på ett område om 1 500 m<sup>2</sup> skogsmark, där det rör sig om ett permanent intrång. Efter att råvattenledningarna har lagts ner kommer marken att kunna brukas på i princip samma sätt som tidigare. Pumpstationen har placerats på impediment mark utan värde som jordbruks- eller skogsbruksmark. Det permanenta och temporära intrånget har av värderare värderats till 139 000 kr inklusive ett 25-procentigt påslag på

marknadsvärdeminskningen, angående denna värdering se nedan under ”Ersättning för skada”. Detta kan jämföras med det totala taxeringsvärdet för fastigheten på drygt 45 miljoner kr.

Det permanenta intrånget som pumpstationen innebär och det temporära intrånget som nedläggningen av råvattenledningen innebär måste anses vara en acceptabel påverkan på fastighetsägarens enskilda intresse mot bakgrund av det tunga och livsnödvändiga allmänna och enskilda intresset som tillgång till dricksvatten är.

### *Martin Geiger*

Angående Klämningens lämplighet som vattentäkt så har det utförts ett flertal utredningar om lämpliga vattentäkter för Gnesta där Klämningen bedömts vara mest lämpad med hänsyn till dess storlek, volym, vattenkvalitet och närhet till tätorten. Detta beskrivs i den Tekniska beskrivningen samt i ”PM Alternativstudie för Gnestas nya dricksvattenförsörjning”, där avstånd till tätorten är en faktor som ingår i bedömningen.

Angående det ansökta vattenuttagets volym är samtliga påverkansbedömningar och behov av skyddsåtgärder gjorda utifrån maximalt ansökt uttag. Utifrån de beräkningar som har gjorts blir påverkan mycket låg. Beräkningen av volymen på uttaget bygger på ett bedömt framtida behov av råvatten för år 2060. Det stämmer att den förväntade förbrukningen förväntas öka, dock inte över det uttag som ansöks om.

Angående bedömningen att vattenuttaget medför marginell påverkan på vattennivåer så bygger bedömningen av påverkan på vattennivåer i Klämningen och Frösjön på konservativa antaganden om att inget vatten tillförs eller återförs till sjöarna eller Trosaån och bedöms då som mycket små med en beräknad avsänkning om 1,4 cm över 31 dagar. I verkligheten blir denna påverkan lägre då det sker tillförsel av vatten (i perioder mycket liten

tillrinning) från tillrinnande vattendrag som till exempel Lifsingeån och att det planerade uttaget kommer återföras uppströms den grunddamm som finns i Sigtunaån och är styrande för vattennivåerna i sjöarna.

Förväntade effekter av klimatförändringarna har beräknats och beskrivits i teknisk beskrivning och miljökonsekvensbeskrivning. Klämningens naturliga variation av ytvattenstånd förväntas bli större med ett förändrat klimat. Sjöns totala sjöyta bedöms dock inte påverkas. Avsänkningen till följd av ett dricksvattenuttag bedöms även i framtidens klimat vara i storleksordningen av 1 cm över en längre torrperiod (ca 1 månad) utan tillrinning till sjön.

Som anges ovan beräknas ytvattenuttaget medföra 1,4 cm avsänkning över 31 dagar, vilket bedöms vara en marginell påverkan på vattennivån i Klämningen och Frösjön och innebär att konsekvenserna för växt- och djurliv blir obetydliga. Ytvattenuttaget bedöms inte heller påverka vattennivåerna på de andra sjöarna i vattensystemet, se avsnitt 8.2.2. och avsnitt 8.4.2 i miljökonsekvensbeskrivningen. Den marginella förändring av vattennivån som uttaget beräknas medföra innebär ingen påverkan på jord- eller skogsbruk och inte någon märkbar förändring av strandlinjen.

Vattenuttaget i förhållande till sjöns stora volym och djup bedöms medföra att konsekvensen på sjöns temperatur och i förlängningen förutsättningarna för fisk blir obetydlig. Enligt framtagen teknisk beskrivning ska intagsanordningar i Klämningen utformas med hänsyn till konventionella metoder och ta hänsyn till fauna samt funktionalitet och risker, såsom hastighetsreducerande intagshöjd för att förhindra trattbildning och isbildning med mera. Påverkan på fisk vid intagsanordningar bedöms genom val av utformning med låg inströmningshastighet kunna bli mycket liten och ge mycket små konsekvenser. Genomförda beräkningar visar att intagshastigheten kan hållas så låg som max 0,1 m/s, vilket innebär att fiskfaunans kritiska simhastighet generellt understigs.

*Carl Gustaf Johnzon*

Kraftverket i Skeppsta är beläget ca 7 km uppströms sjön Nyckelsjöns utlopp, som är beläget ytterligare ca 7 km uppströms Klämningens utlopp. Påverkan på konnektiviteten i hela Trosaån från ett råvattenuttag bedöms som i princip obefintlig då det vatten som tas ut planeras att återföras till systemet uppströms den grunddamm som är belägen i Sigtunaån. På så sätt säkerställs att påverkan från uttaget blir så liten som möjligt med hänsyn till vattennivåer i sjöarna.

I de beräkningar som gjorts med antagande om att det inte sker någon tillrinning visar att uttagets påverkan uppgår till en avsänkning om 1,4 cm över en period om en månad. Då antas som nämnts att det inte sker någon tillförsel av vatten till sjöarna, eller att det vatten som tas ut också återförs uppströms grunddammen och därmed minskar den faktiska påverkan från uttaget.

*Patrik Ek*

Råvattenuttaget från Klämningen framkommer i den Tekniska beskrivningen till ett medeluttag på 4 500 m<sup>3</sup>/dygn. Medelvattenföringen och medellågvattenföringen vid Klämningens utlopp uppgår enligt SMHI:s hydrologiska modell S-HYPE till 99 000 m<sup>3</sup>/dygn respektive 24 000 m<sup>3</sup>/dygn. I perioder av låg vattenföring i systemet och mellan sjöarna Klämningen och Frösjön har det i perioder enligt samma hydrologiska modell förekommit flöden så låga som 3 000 m<sup>3</sup>/dygn.

Det finns en stor buffertkapacitet och volym i Klämningen som gör att effekterna vid perioder av låg vattenföring minskar. Då det vatten som tas ut planeras att återföras i systemet blir således påverkan på flöden i systemet minimal nedströms Frösjön.

Vattennivån i sjöarna Klämningen och Frösjön styrs till stor del av grunddammen i Sigtunaån. Det vatten som planeras att tas ut från Klämningen återförs uppströms grunddammen, vilket gör att påverkan på Trosaåns

vattensystem nedströms denna blir minimal och vattenbalansen i Sillen blir oförändrad. Innan vattnet återförs till Sigtunaån har det genomgått rening genom flera reningssteg i Gnesta reningsverk och det finns gällande miljökrav och villkor för att inte utgående renat vatten ska påverka recipienten.

Frösjön har problem med övergödning och har relativt dålig vattenkvalitet. Den ekologiska statusen i sjön är klassad som dålig till följd av att kvalitetsfaktorn växtplankton har dålig status medan näringsämnen har otillfredsställande status. Fisk och vattenväxter (makrofyter) visar på god status.

Resultaten från beräkningarna av påverkan på fosforhalterna i Frösjön av vattenuttaget i Klämningen visar att risken för negativ påverkan på statusen i Frösjön vid medelvattenföring bedöms som mycket låg. Risken för påverkan på statusen vid medellågvattenföring bedöms också som låg, men inte så låg att risk för påverkan på sikt kan uteslutas. Den teoretiska höjningen av fosforhalten i Frösjön till följd av vattenuttaget bedöms i dagsläget inte medföra en otillåten försämring av statusen i Frösjön vid medellågvattenföring. Inte heller bedöms vattenuttaget på ett allvarligt sätt äventyra möjligheterna att följa miljökvalitetsnormen för ekologisk status i Frösjön. När det gäller frågan om negativ påverkan på biologiska kvalitetsfaktorer i Frösjön, till följd av ökad fosforhalt, bedöms det inte vara möjligt att verifiera en eventuell sådan negativ påverkan. De mätmetoder som finns för biologiska kvalitetsfaktorer bedöms inte vara så känsliga att de kan skilja ut en påverkan från vattenuttaget från annan påverkan samt naturlig mellan- och inomårsvariation i vattenflöden och halter av fosfor.

Olika åtgärder för att reducera fosforhalten i Frösjön har utretts. Det finns flera möjliga åtgärder vilka beskrivs i bilaga 12 till MKB, Förstudie – Åtgärder för bättre status i Frösjön. För att reducera mängden och halten fosfor i Frösjön föreslås i första hand två metoder, reduktionsfiske och anläggande av våtmarker.

Den ansökta vattenverksamheten kommer således inte medföra någon påverkan på vattenkvaliteten nedströms åtgärderna eller medföra några konsekvenser för fastighetsägarens verksamhet. Riskerna för skada för Patrik Eks är således enbart teoretiska och han är därför inte att anses som part/sakägare i förevarande mål.

### **Ersättning**

#### ***Ersättning för tillståndssökt verksamhet samt för intrång på fastighet***

Det framgår tydligt av genomförda utredningar att tillståndssökt verksamhet inte kommer att medföra någon negativ påverkan på vattennivåer eller flora och fauna. Den tillståndssökta verksamheten kommer därför inte orsaka några skador.

#### *Per Lexell*

Sökanden anser att ersättning ska utges i enlighet med den uppdaterade värdering som sökanden ingett i målet, dvs. 139 000 kr. Dessvärre har det på grund av missförstånd erbjudits ett för högt belopp till fastighetsägaren i ansökan. Det belopp på 40 000 kr för pumpstationsområdet avsåg en separat värdering avseende förvärv av det utpekade området för pumpstationen vid en frivillig överenskommelse. Marken hade i denna värdering för en frivillig överenskommelse generöst värderats som industrimark. Motsvarande område för pumpstationen ingår dock redan i värderingen på 139 000 kr, i vilken värdering marken rätteligen värderats till pågående markanvändning med ett tillägg på 25 procent. Den ersättning som sökanden anser ska fastställas för det intrång som sökt tvångsrätt innebär är således 139 000 kr.

När det gäller pumpstationen är det korrekt att på ersättningen ska ett påslag om 25 % göras. Påslaget ska dock göras utifrån pågående markanvändning. Pågående markanvändning för området är skogsbruk. Området ska därför

värderas som en skogsbruksfastighet, vilket har gjorts i den ersättningsutredning som lämnats in till domstolen. Den värdering som Per Lexell har inkommit med förutsätter att området utgörs av industrimark, vilket har ett betydligt högre värde än skogsmark. Värderingen blir därför felaktig eftersom ersättningen ska utgå från pågående markanvändning plus 25 %.

Vad gäller Per Lexells yrkande om uppräkningsränta av kapitalbeloppet med KPI enligt 4 kap. 4 § andra stycket expropriationslagen och avkastningsränta enligt 6 kap. 16 § andra meningen expropriationslagen samt enligt 5 § räntelagen från värdetidpunkten till en månad efter laga kraft vunnet avgörande har sökanden inget att invända mot att en uppräkningsränta sker enligt KPI från värdetidpunkten till dagen för dom, medan ränteyrkandena bestrids eftersom något förtida tillträde inte skett/kommer att ske.

Sökanden har inte heller något att invända mot fastighetsägarens yrkande om att ränta från dagen för dom ska utgå på kapitalbeloppet enligt 6 § räntelagen jämlikt 6 kap. 16 § första meningen expropriationslagen till dess betalning sker.

Medgivandet om att ersättningen ska uppräknas med KPI från värdetidpunkten till dagen för dom och att ränta på beloppet ska utgå enligt 6 § räntelagen från samma tidpunkt omfattar även fastigheterna Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5.

*Martin Geiger*

Ytvattenuttaget medför endast en marginell påverkan i Klämningen och Frösjön, vilket i sin tur innebär att konsekvenserna för växt- och djurliv blir obetydliga. Även vid ett väldigt konservativt antagande om att inget vatten tillförs eller återförs till sjöarna och Trosaån blir avsänkningen i sjöarna 1,4 cm över en period om en månad, vilket i princip inte innebär någon direkt förskjutning av strandlinjen. Vidare kommer påverkan på temperatur och i

förlängningen förutsättningarna för fisk att bli obetydlig. Även övrig påverkan på fisk kommer att bli obetydlig genom bl.a. val av utformning av intagsanordning.

Vad gäller påstådd påverkan på grund av det kommande vattenskyddsområdet och dess föreskrifter hanteras denna eventuella påverkan i den separata processen för vattenskyddsområdet.

Mot denna bakgrund kommer ingen skada att ske på fastighetsägarens fastigheter, varför inte heller någon ersättning för skada ska utges.

Något tillstånd för vattenkraftverk vid Kvarntorp har inte gått att återfinna i miljöboken. Dessutom påverkas inte kraftverket av tillståndssökt verksamhet. Med det som anges i fastighetsägarens yttrande gällande vattenkraftverk vid Kvarntorp antar sökanden att det är bäcken mellan Kvarnsjön och Klämningen som avses. Området kring bäckens utlopp i Klämningen kännetecknas av betydande höjdskillnader, och vattenflödet bestäms av bäckens lutning snarare än av sjöns vattennivå. Det planerade vattenuttaget bedöms därmed inte ha någon påverkan på flödet i bäcken. Någon ersättning för produktionsbortfall ska därför inte utgå.

***Ersättning med anledning av vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter***

Sakägares talan och invändningar som avser det eventuellt kommande vattenskyddsområdet och dess föreskrifter i området är inte föremål för prövning i detta tillståndsmål enligt 11 kap. miljöbalken. Eventuella ersättningsanspråk avseende vattenskyddsområdet/skyddsföreskrifterna får väckas och prövas i annan särskild ordning.

**Villkorsförslag*****Maximal årsvolym på uttag***

Sökanden har vid huvudförhandlingen justerat yrkandet på så sätt att det uttryckligen framgår vad den maximala årsvolymen uppgår till.

***Anläggandet av ledningar***

Per Lexells yrkande om villkor rörande anläggandet av ledningarna bestrids då ett sådant villkor varken är möjligt eller nödvändigt. De exakta geologiska förutsättningarna på platsen är inte kända. Även om intentionen är att ledningarna ska anläggas med borrhning är det inte lämpligt med sådant villkor.

***Villkor om vattenuttag vid låga flöden***

Ingen påverkan kommer att ske på det uppströms liggande vattenkraftverket, varför det villkor som Carl Gustaf Johnzon har föreslagit inte behövs.

**Tid för oförutsedd skada**

Tillståndssökt verksamhets miljöpåverkan m.m. har bedömts utifrån väldigt konservativa antaganden om att inget vatten tillförs eller återförs till sjöarna och Trosaån, vilket inte är med verkligheten överensstämmande då det i verkligheten både tillförs vatten och vatten återförs. Vidare är påverkansbedömningen gjord utifrån maximalt tillståndssökt uttag. Även utifrån nu angivna förhållanden blir påverkan på vattennivåer marginell, och konsekvenserna för växt- och djurliv obetydliga. Således finns inget som talar för att det skulle uppstå mer skador när tillståndet nyttjas fullt ut än initialt. De eventuella skador som skulle kunna uppstå i förevarande fall är främst olika former av anläggningsskador/störningar, vilka visar sig relativt omgående efter genomförandet. Det finns således ingen anledning att bestämma tiden för oförutsedd skada till mer än fem år.

Vattenavledningsföretagets yttrande ändrar inte sökandens uppfattning om att det är tillräckligt att tiden för oförutsedd skada fastställs till fem år. Vattenavledningsföretagets påstående att sökandens bedrivande av en parallell hantering av processerna gällande vattenskyddsområdet och miljötillståndet utgör ett avsteg från hur man normalt sett hanterar kommunala vattenuttag med tillhörande vattenskyddsområde är felaktigt. Att man bedriver dessa processer delvis parallellt är en normal och naturlig hantering. Konsekvenserna av det kommande vattenskyddsområdet med tillhörande skyddsföreskrifter prövas i annan särskild ordning i den processen. Utfallet vid en prövning i den processen har ingen inverkan på förevarande tillståndsansökan, varför det inte finns något skäl att föreskriva en tid för oförutsedd skada på tio år av denna anledning. Det är helt olika frågor och olika konsekvenser/bedömning av skador som prövas i dessa olika processer. I förevarande process prövas den påverkan som den tillståndssökta verksamheten i sig medför och i processen rörande vattenskyddsområde prövas konsekvenserna av de skyddsföreskrifter som föreskrivs för vattenskyddsområdet.

### **Verkställighetsförordnande**

Av praxis framgår att verksamhetsutövaren har att påvisa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det krävs också att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras, se t.ex. NJA 2012 s. 623.

Att förhållandena i förevarande fall är sådana som krävs enligt praxis för att verkställighetsförordnade ska meddelas har redogjorts för i ansökan. Där

framgår att sökanden är angelägen om att så snart som möjligt kunna utföra de planerade arbetena för att klara kommunens vattenförsörjning, vilket i dagsläget är kritiskt. Det är därför angeläget att få möjlighet att ta ett eventuellt tillstånd till sökt verksamhet i anspråk så snart som möjligt. Med de föreslagna skadeförebyggande åtgärderna kommer den sökta verksamheten inte ge upphov till några menliga skador eller olägenheter. Tvärtom kommer det att innebära en positiv påverkan på grundvattenförekomsten Vårdingeåsen-Visbohammar. Det uppstår inte heller några skador som inte går att läka.

Daga Härads vattenavledningsföretags argument kring varför verkställighetsförordnande inte ska meddelas påverkar inte denna tillståndsprocess eftersom det baseras på osäkerheter med anledning av det pågående vattenskyddsområdet och dess skyddsföreskrifter. Det är därför inte något som i sig innebär att verkställighetsförordnande inte ska medges.

En tillräcklig vattenförsörjning utgör en grundläggande förutsättning för att ett samhälle ska fungera och utgör således ett mycket stort allmänt och enskilt intresse. Detta intresse väger med stor marginal tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Kommunen vidhåller därför att det finns skäl att medge att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

Kommuner behöver inte ställa säkerhet vid verkställighetsförordnande enligt lag och fast praxis, se 9 kap 3 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och 16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken.

## DOMSKÄL

### Processuella frågor

#### *Rådighet*

Mark- och miljödomstolen konstaterar att sökanden har nödvändig vattenrättslig rådighet enligt 2 kap. 4 § 2 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, eftersom verksamheten innebär vattentäkt för allmän vattenförsörjning.

#### *Miljökonsekvensbeskrivning*

Av handlingarna i målet framgår att samrådsförfarandet motsvarar de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken. Detsamma gäller miljökonsekvensbeskrivningen som tillsammans med de kompletteringar som har skett under målets handläggning utgör ett tillräckligt underlag som gör det möjligt för domstolen att på det sätt som krävs identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna av den sökta verksamheten. Sammantaget anser domstolen att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas och den specifika miljöbedömningen slutföras.

### Tillåtlighet och tillstånd

Ingen av remissinstanserna har ifrågasatt tillåtligheten av verksamheten. Nedan redovisar domstolen sin bedömning i några frågor som har betydelse för tillåtligheten. De delar av verksamheten, inklusive försiktighetsmått, som inte behandlas i dessa domskäl har av domstolen betraktats som okontroversiella i målet, dvs. de omfattas inte av skilda uppfattningar mellan dem som yttrat sig i målet och föranleder inte heller särskilda överväganden av mark- och miljödomstolen.

### ***Miljöbalkens hänsynsregler***

Mark- och miljödomstolen bedömer att sökanden genom beskrivningarna i ansökningshandlingarna och genom villkor har visat att kunskapskravet, försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik, produktvalsprincipen samt hushållnings- och kretsloppsreglerna i 2 kap. 2–5 §§ miljöbalken är uppfyllda.

### ***Buller***

Buller kan komma att uppstå både i anläggningskedet och i driftskedet vilket kan orsaka en olägenhet för människor. Mark- och miljödomstolen bedömer att de riktvärden som föreslås är tillräckliga för att minska bullerstörning till omgivningen.

### ***Naturmiljö/artskydd***

Råvattenledningen planeras att borrar i stället för att anläggas med öppen schakt i strandzonerna vid Klämningen och Frösjön. Dessutom får arbeten inte genomföras på delar av sträckan av hänsyn till häckande känsliga fågelarter. För att skydda fladdermöss har flera skyddsåtgärder – avseende buller och ljusstörning – föreslagits både för anläggnings- och driftskedet. Mark- och miljödomstolen bedömer att dessa skyddsåtgärder är tillräckliga för att skydda värdefull naturmiljö och för att undvika att förbuden i 4 och 4 a §§ artskydds-förordningen (2007:845) aktualiseras.

### ***Lokalisering***

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska den plats väljas för verksamheten som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den lokaliseringsutredning som sökanden har gett in till domstolen är tillräcklig både vad gäller frågan om Klämningen ska vara den plats där ytvatten ska tas och frågan om var pumphus och ledningar ska lokaliseras. Enligt domstolens mening är valet av plats lämpligt utifrån att verksamheten ska kunna bedrivas med minsta intrång och olägenhet för allmänna och enskilda intressen.

### ***Strandskydd***

Vid tillståndsprövningen ska beaktas att verksamheten ska bedrivas i strandskyddsområde. Det innebär att de förutsättningar måste vara uppfyllda som gäller för dispens (prop. 1997/98:45, del 2, sid 88). Någon separat dispensprövning ska inte ske.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de aktuella områdena behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området (7 kap. 18 e § första stycket 3 miljöbalken). Områdena behöver även tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse (intresset av kommunal vattenförsörjning) som inte kan tillgodoses utanför området (7 kap. 18 c § första stycket 5 miljöbalken). Bestämmelserna om strandskydd utgör därmed inte något hinder mot den sökta verksamheten.

### ***Trafikverkets järnvägsbro***

Gällande järnvägsbron vid Frösjöns utlopp anges i Trafikverkets ritning den lägsta nivån för vattenståndet till +9,00. Nivån är angiven i det äldre höjdsystemet RH00 och motsvarar +9,65 i höjdsystemet RH2000. Beräknat vattenstånd vid Frösjöns utlopp vid medellågflöde anges till +9,77 (RH2000). Konservativt beräknad avsänkning – det vill säga att ingen tillrinning till sjön sker – av den uppströms liggande sjön Klämningen innebär det sökta uttaget av vatten en avsänkning om 0,5 mm per dygn i medeltal. Mark- och

miljödomstolen instämmer i bedömningen att grundläggningen av järnvägsbron vid Frösjöns utlopp inte kommer att påverkas då vattenuttaget inte påverkar sjöns lågvattennivå annat än obetydligt.

### ***Miljö kvalitetsnormer för vatten***

Det planerade uttaget av vatten från Klämningen medför en minskad vattenföring till Frösjön vilket leder till att omsättningstiden för Frösjöns vatten förlängs. Frösjöns ekologiska status är klassad som dålig på grund av växtplankton och övergödning. För att den förlängda omsättningstiden inte ska riskera att leda till en försämring av Frösjöns ekologiska status har sökanden föreslagit åtgärder för att minska fosforbelastningen. Med anledning av det som Per Lexell har framfört bör det framhållas att det är vilken mängd fosfor som ska reduceras, inte metoden för det, som regleras genom villkorsförslaget.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den föreslagna reduktionen med 50 kg fosfor per år är rimlig. Då beräkningarna är behäftade med viss osäkerhet är det motiverat med en viss säkerhetsmarginal. Med denna skyddsåtgärd bedömer mark- och miljödomstolen att ingen otillåten försämring av Frösjöns miljö kvalitetsnormer kommer att ske och att det inte finns skäl att föreskriva ytterligare skyddsåtgärder. Domstolen instämmer även i sökandens bedömning att planerat vattenuttag inte riskerar att försämma miljö kvalitetsnormerna i Klämningen på ett otillåtet sätt.

### ***Sammanfattande bedömning av verksamhetens tillåtlighet***

Mark- och miljödomstolen bedömer att den sökta verksamheten är nödvändig för att säkerställa den framtida vattenförsörjningen i Gnesta kommun och att påverkan på allmänna och enskilda intressen blir begränsad. Genom det material som har presenterats i ansökan har sökanden visat att det är möjligt att vidta sådana skyddsåtgärder som i rimlig omfattning kan förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenheter för människors

hälsa eller miljön. De allmänna hänsynsreglerna och tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken bedöms vara uppfyllda. Det nu sagda innebär sammantaget att den ansökta verksamheten, med lämpligt utformade skyddsåtgärder, är tillätlig och att tillstånd kan ges. Det finns inte skäl att begränsa det årliga uttaget av vatten i större utsträckning än vad som följer av sökandens yrkande.

### **Tvångsrätt**

När en fråga om tvångsrätt aktualiseras ska den tillåtlighetsprövas på samma sätt som den vattenverksamhet som prövas i ansökningsmålet. Det innebär att de allmänna hänsynsreglerna, bl.a. försiktighetsprincipen, regeln om val av plats och skälighetsprincipen, ska tillämpas. Tillåtlighetsprövningen medför i allmänhet att en tvångsrätt kan ges endast om syftet med den inte kan uppnås på något annat och mindre ingripande sätt.

Även egendomsskyddet ska beaktas när en fråga om tvångsrätt prövas. Av Högsta domstolens praxis följer att det även ska göras en fråga om 28 kap. 10 § miljöbalken fristående proportionalitetsavvägning mellan allmänna och enskilda intressen. Den enskildes intresse av att intrång i egendomsskyddet inte sker ska då vägas mot den grad av allmänt intresse som kan finnas för åtgärden (se NJA 2018 s. 753, punkt 22-25).

Proportionalitetsprincipen omfattar en prövning av om ingreppet i äganderätten är ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet (ändamålsenlighet), om ingreppet är nödvändigt för att uppnå det avsedda ändamålet eller om det finns likvärdiga, mindre ingripande alternativ (nödvändighet) och om den fördel som det allmänna vinner står i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar den enskilde (proportionalitet i strikt mening).

Den aktuella vattentäkten framstår som ett mycket angeläget allmänt intresse (28 kap. 10 § 1 och 3 miljöbalken). Av lokaliseringsutredningen framgår att den valda platsen för täkten som sådan och pumphus och ledningar är den bästa

av de lokaliseringar som utretts. Enligt mark- och miljödomstolen kan syftet med intrången på fastigheterna Gnesta Ålsta 1:3, Södertälje Vårdinge-Näsby 1:17 och Södertälje Visbohammar 1:5 inte uppnås på något annat eller mindre ingripande sätt. Ingreppen är alltså nödvändiga. Även den avvägning mellan enskilda och allmänna intressen som i övrigt ska göras faller ut till kommunens fördel. Yrkandena om tvångsrätt ska alltså bifallas.

## **Ersättning**

### ***Intrångsersättning***

Enligt 31 kap. 2 § miljöbalken ska ersättning bestämmas i enlighet med reglerna i expropriationslagen (1972:719). Enligt 4 kap. 1 § expropriationslagen ska intrångsersättning utgå med belopp som motsvarar den minskning av en fastighetens marknadsvärde som expropriationen ger upphov till.

Uppkommer i övrigt skada ska den ersättas som annan ersättning. Utöver minskning i fastighetens marknadsvärde ska ett tilläggsbelopp om 25 procent utgå. Enligt praxis ska ersättningen inte påverkas av om expropriationen innebär att den aktuella marken ska bebyggas och då får ett högre värde som tomtmark (se NJA 2008 s. 510 I-III).

Kommunen har gett in en värdering och med stöd av denna yrkat att ersättningen till Per Lexell, ägare till Gnesta Ålsta 1:3, ska uppgå till 139 000 kr.

Per Lexell har yrkat att ersättningen ska uppgå till 180 250 kr då marken för pumpstationen ska värderas som tomtmark för industriändamål. Han har även yrkat att ersättningen ska räknas upp med KPI och ränta.

Med utgångspunkt i det som Högsta domstolen har uttalat i NJA 2008 s. 510 I-III bedömer mark- och miljödomstolen att marken för pumpstationen ska värderas utifrån pågående markanvändning som skogsmark. Av kommunens

värdering framgår att all skogsmark, inklusive den mark där pumpstationen ska placeras, har värderats utifrån bonitetsklass mellanbonitet (B22-26). Det är alltså inte korrekt, som Per Lexell har gjort gällande, att marken för pumpstationen skulle ha värderats som impediment. Den värdering som kommunen har åberopat bedöms även i övrigt vara korrekt utförd och kan därför läggas till grund för beslutet om ersättning.

Kommunen har yrkat att ersättningen till Gnesta Vårdinge-Näsby 1:17 ska uppgå till 3 500 kr och att ersättningen till Gnesta Visbohammar 1:5 ska uppgå till 87 000 kr. Även när det gäller dessa fastigheter bedöms den värdering som kommunen har åberopat vara korrekt utförd. Ersättning ska därmed utgå med yrkade belopp.

Kommunen har medgett att beloppen räknas upp med KPI från värdetidpunkten i värderingen, november 2024, till senast kända KPI vid dagen för dom. Uppräkning ska därför sker enligt beräkning:  $418,49$  (KPI januari 2026) /  $416,75$  (KPI november 2024) = 0,42 procent.

Eftersom något förtida tillträde inte sker ska avkastningsränta enligt 5 § räntelagen inte utgå på beloppen. I enlighet med kommunens medgivande ska ränta enligt 6 § räntelagen utgå på beloppen från dagen för denna dom.

### ***Vattenskyddsområde***

Martin Geiger, Robert Pihl, Bengt Pettersson och Inger Lexell, Ann-Charlotte Bergström och David Bergström, Martin Thelander och Erik Thelander, Daga Frustuna häradsallmänning samt ytterligare en sakägare har yrkat ersättning för den värdeminskning och det försvarande av pågående markanvändning som förslaget om inrättande av vattenskyddsområde medför.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att frågan om inrättande av vattenskyddsområde och tillhörande föreskrifter i området inte är föremål för

prövning i detta mål som rör tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Ersättningsanspråk med anledning av inrättande av vattenskyddsområde kan därmed inte tas upp till prövning.

### ***Ersättning avseende fastigheterna Gnesta Hedetorp 2:10 och 2:13***

Martin Geiger, ägare till fastigheterna Gnesta Hedetorp 2:10 och 2:13, har yrkat ersättning med minst 25 miljoner kronor för lant- och skogsbruksdelen av fastigheterna och med sex miljoner kronor för produktionsbortfall för vattenkraftverk i Kvarntorp.

Av utredningen i målet framgår att ytvattenuttaget kan förväntas medföra en marginell påverkan i Klämningen och Frösjön. Enligt mark- och miljödomstolen kan det inte förväntas uppkomma någon skada på Martin Geigers fastigheter och ersättning för skada ska därmed inte utges. När det gäller yrkandet om ersättning för produktionsbortfall för vattenkraftverk i Kvarntorp delar domstolen kommunens bedömning att det planerade vattenuttaget inte kan förväntas ha någon påverkan på flödet i bäcken. Mot bl.a. denna bakgrund ska ersättning för produktionsbortfall inte utgå.

### **Villkor**

Sökanden har under målets handläggning justerat yrkanden och villkorsförslag efter inkomna synpunkter från motparterna. Mark- och miljödomstolen bedömer att de villkorsförslag som yrkats av kommunen och medgetts av motparterna kan fastställas. För några frågor som berör villkorsskrivningen redovisar domstolen sin bedömning enligt vad som framgår nedan.

***Villkor om borring***

Per Lexell har yrkat att ett eventuellt tillstånd villkoras med att anläggandet av ledningarna ska ske genom borring och att träd inte får tas ner eller påverkas av ledningarna samt att jordbruksmark inte heller påverkas av ledningarna.

Kommunen har bestritt yrkandet med hänvisning till att de exakta geologiska förutsättningarna på platsen inte är kända. Även om intentionen är att ledningarnas ska anläggas med borring är det mot den bakgrunden inte lämpligt med ett sådant villkor.

Enligt mark- och miljödomstolen finns det inte skäl att föreskriva ett villkor av den innebörd som Per Lexell har föreslagit. Att i ett villkor förskriva en särskild arbetsmetod skulle innebära att kommunen måste ansöka om villkorsändring om det inte går att borra på en del av sträckan. Domstolen bedömer att naturmiljön i det berörda området inte har så stora värden att ett villkor är motiverat. Genom det allmänna villkoret är kommunen bunden av åtagandet om att i möjlig utsträckning anlägga ledningarna genom borring. Om skador uppstår får dessa hanteras inom ramen för anmälan om oförutsedd skada.

***Villkor om vattenuttag vid låga flöden***

Skeppsta vattenkraftverk på fastigheten Grönlöt 1:1 är beläget strax nedströms sjön Barrsätterns utlopp, cirka 14 km uppströms Klämningens utlopp. Enligt Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 7 mars 2024 i mål nr M 629-22 ska Grönlöt 1:1 anlägga en fiskpassage med ett krav på minsta tappning för att säkerställa att fisk kan passera kraftverket.

Den utredning som sökanden har presenterat i det nu aktuella målet visar att sökt uttag av vatten i ett värsta scenario innebär en sänkning av vattennivån i Klämningen om 0,5 mm per dygn i medeltal, vilket är ungefär lika mycket som sjön förlorar via avdunstning. Mark- och miljödomstolen instämmer i sökandens bedömning att det planerade vattenuttaget inte medför någon

påverkan på flödena uppströms Klämningen och att påverkan på konnektiviteten i Trosaåns vattensystem är obefintlig. Den sökta verksamheten riskerar inte att äventyra tillståndet för Skeppsta vattenkraftverk. Ett villkor om vattenuttag vid låga flöden är därför inte nödvändigt.

### **Arbetstid**

Arbetstiden ska fastställas till tio år från den dag tillståndsdomen får laga kraft i enlighet med sökandens yrkande.

### **Oförutsedd skada**

Enligt 24 kap. 18 § miljöbalken ska anspråk på grund av oförutsedda skador för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden ska räknas från utgången av arbetstiden.

Kommunen har yrkat att tiden för inkommande med anspråk på ersättning enligt reglerna om oförutsedd skada ska fastställas till fem år, räknat från dagen för arbetstidens utgång. Per Lexell och Daga Härads vattenavledningsföretag har yrkat att tiden ska bestämmas till tio år.

Den utredning som sökanden har lagt fram visar att den ansökta vattenverksamheten kommer att få en marginell påverkan på vattennivån. De eventuella skador som skulle kunna uppkomma under anläggningsfasen kan vidare förväntas visa sig tämligen omgående efter genomförandet. Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att det inte finns skäl att sätta tiden för anmälan av oförutsedd skada till tio år. Det nu sagda gäller även vid beaktande av det som Daga Härads vattenavledningsföretag har anfört om att processerna gällande vattenskyddsområdet och miljötillståndet bedrivs parallellt. Konsekvenserna av det kommande vattenskyddsområdet med tillhörande skyddsföreskrifter prövas i särskild ordning och den

omständigheten att processerna bedrivs parallellt utgör inte skäl förlänga tiden för anmälan av oförutsedd skada. Sammantaget bedömer mark- och miljödomstolen att tiden för anmälan av oförutsedd skada i enlighet med sökandens yrkande ska bestämmas till fem år.

### **Verkställighetsförordnande**

Huvudregeln är att ett tillstånd får tas i anspråk när det har fått laga kraft. Undantagsvis får domstolen emellertid besluta att ett tillstånd får tas i anspråk före nämnda tidpunkt. Verkställighetsförordnande får endast ges när det finns skäl till det. Verksamhetsutövarens intresse måste med viss marginal väga tyngre än de intressen som talar för att tillståndet får tas i anspråk först när det har fått laga kraft. Särskild hänsyn ska i detta sammanhang tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk. (se NJA 2012 s. 623). Ett skäl som talar emot ett verkställighetsförordnande är om tillåtligheten bestrids av sakägare och enskilda motstående intressen har viss tyngd (jfr MÖD 2003:21 och 2003:52).

Sökanden har som skäl för verkställighetsförordnande angett i huvudsak följande. Kommunen är angelägen om att så snart som möjligt kunna utföra de planerade arbetena för att klara kommunens vattenförsörjning, vilket i dagsläget är kritiskt. En tillräcklig vattenförsörjning utgör en grundläggande förutsättning för att ett samhälle ska fungera och utgör således ett mycket stort allmänt och enskilt intresse. Med de föreslagna skadeförebyggande åtgärderna kommer den sökta verksamheten inte ge upphov till några menliga skador eller olägenheter. Tvärtom kommer det att innebära en positiv påverkan på grundvattenförekomsten Vårdingeåsen-Visbohammar. Det uppstår inte heller några skador som inte går att läka. Sammantaget väger intresset av tillräcklig vattenförsörjning med stor marginal tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Ingen remissinstans har ifrågasatt tillåtligheten av verksamheten som syftar till att säkerställa kommunens vattenförsörjning, vilket är ett mycket starkt allmänt intresse. Mot denna bakgrund och då ett omedelbart ianspråktagande av tillståndet inte kan förväntas ge upphov till några irreversibla skador på miljön anser domstolen att det finns skäl att förordna att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft. Detta gäller även med beaktande av att det i målet har yrkats tvångsrätt.

En kommun behöver inte ställa säkerhet vid verkställighetsförordnande (9 kap. 3 § lagen [1998:812] med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och 16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken.

#### **Andel enligt 31 kap. 22 § miljöbalken**

Sökanden har yrkat att den ersättningsfria delen bestäms till en tjugondel av värdet av uttagen vattenmängd. Någon invändning mot detta har inte framförts i målet. Domstolen anser att den ersättningsfria delen kan bestämmas på det sätt som sökanden har yrkat.

#### **Övriga yrkanden**

Övriga yrkanden eller förslag som inte tillgodosetts genom uttryckliga åtaganden från sökandens sida eller annars behandlats i denna dom, ska avslås.

#### **Prövningsavgift**

Storleken på prövningsavgiften har inte ifrågasatts. Något skäl för att minska eller efterskänka avgiften har inte framkommit. Avgiften ska därför slutligt bestämmas till 144 000 kr.

### **Rättegångskostnader**

I ansökningsmål om vattenverksamhet ska sökanden svara för motparternas rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen (25 kap. 2 § första stycket miljöbalken).

### Medgivna yrkanden

Kommunen har medgett den ersättning som Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Per Lexell, Daga Härads vattenavledningsföretag och Ann-Sofie Thelin har yrkat, vilket innebär att den ska dömas ut.

### Martin Geiger

Martin Geiger har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 85 000 kr motsvarande 85 timmar arbete. Kommunen har överlämnat till mark- och miljödomstolen att bedöma vad som utgör skälig ersättning.

En part kan få ersättning för rättegångskostnad för eget arbete. Allt arbete som en part utför med anledning av en rättegång kan emellertid inte betraktas som ersättningsgillt arbete. En viss restriktivitet bör därför prägla bedömningen av när ersättning kan utgå till en fysisk person för eget arbete (se NJA 2023 s. 94).

Mark- och miljödomstolen har full utredningsskyldighet i ansökningsmål. Som en del av denna skyldighet är det domstolens uppgift att beakta enskilda intressen och se till så att ett beviljat tillstånd får en ändamålsenlig reglering. Utredningsskyldigheten innebär att en part ska kunna föra sin talan själv utan att anlita ombud. Det nu sagda innebär att Martin Geigers möjligheter att få ersättning för eget arbete är mycket begränsade. Domstolen bedömer sammantaget att han får anses skäligen tillgodosedd med en ersättning om 10 000 kr.

Carl Gustaf Johnzon

Carl Gustaf Johnzon har yrkat ersättning med 25 302 kr. Han har anfört att det är de moderna miljövillkoren och deras funktionalitet – inte fastighetens geografiska placering – som medför att han ska betraktas som sakägare.

Kommunen har vitsordat beloppet som skäligt i och för sig men ifrågasatt att Carl Gustaf Johnzon är att betrakta som sakägare och att han har rätt till ersättning för rättegångskostnader.

Mark- och miljödomstolen har ovan under rubriken *Villkor om vattenuttag vid låga flöden* bedömt att det planerade vattenuttaget inte medför någon påverkan på flödena uppströms Klämningen och att påverkan på konnektiviteten i Trosaåns vattensystem är obefintlig. Mot denna bakgrund bedömer domstolen att Carl Gustaf Johnzon inte är att betrakta som sakägare. Han har därför inte rätt till ersättning för rättegångskostnader.

Patrik Ek

Patrik Ek har yrkat ersättning för rättegångskostnader och beretts tillfälle att precisera sitt yrkande. Någon precisering har inte skett, vilket innebär att yrkandet inte kan tas upp till prövning. Under alla förhållanden bedömer mark- och miljödomstolen att Patrik Ek inte är att betrakta som sakägare.

**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga 1 (MMD-01)

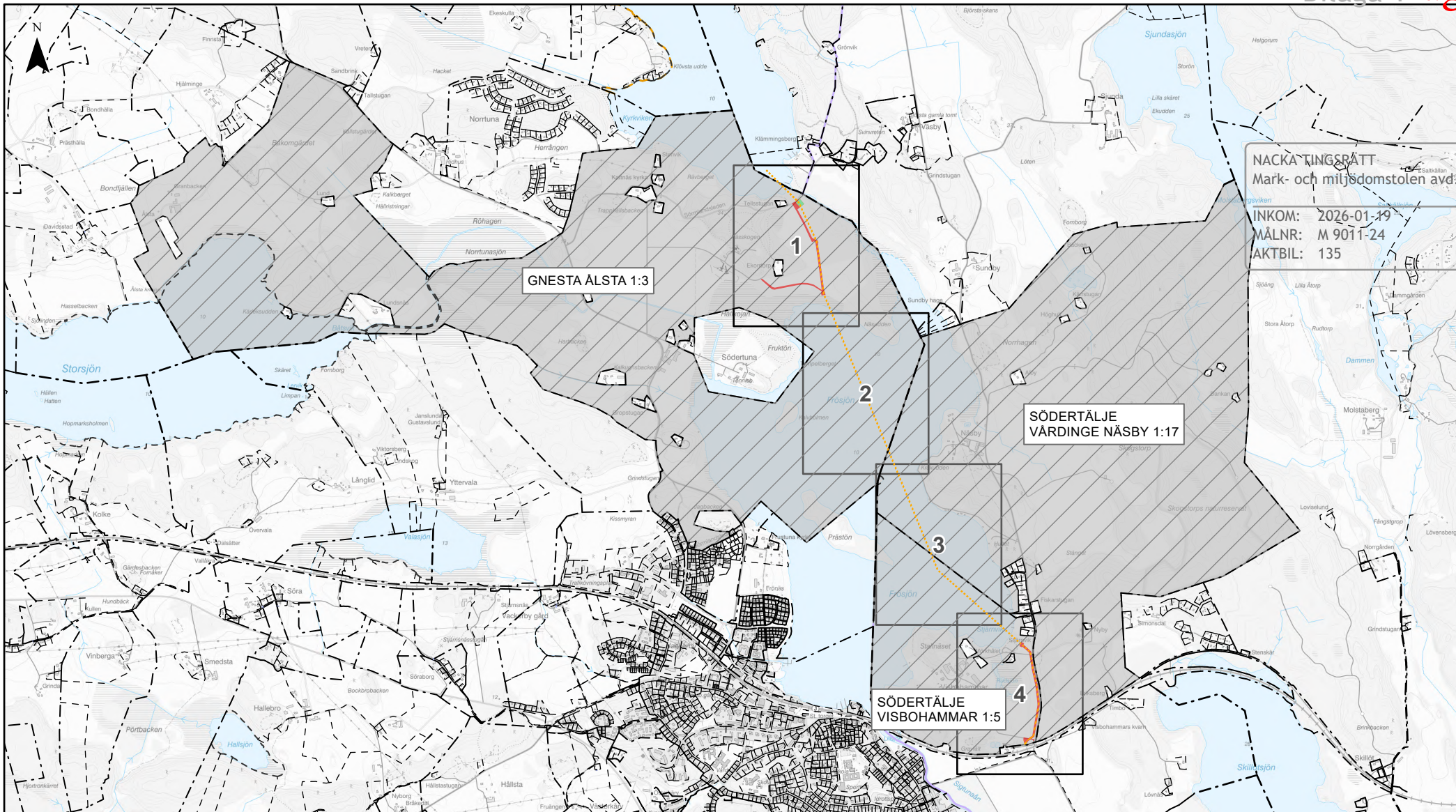
Överklagande senast den 18 mars 2026.

Emil Karlsson

---





Christina Borg

I domstolens avgörande har rådmannen Emil Karlsson, ordförande, tekniska råden Christina Borg och Karl Hafström Magnérus samt den särskilda ledamoten Svante Lundquist deltagit.



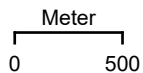
NACKA TINGSRÄTT  
 Mark- och miljödomstolen avd. 4  
 INKOM: 2026-01-19  
 MÅLNR: M 9011-24  
 AKTBIL: 135

Teckenförklaring

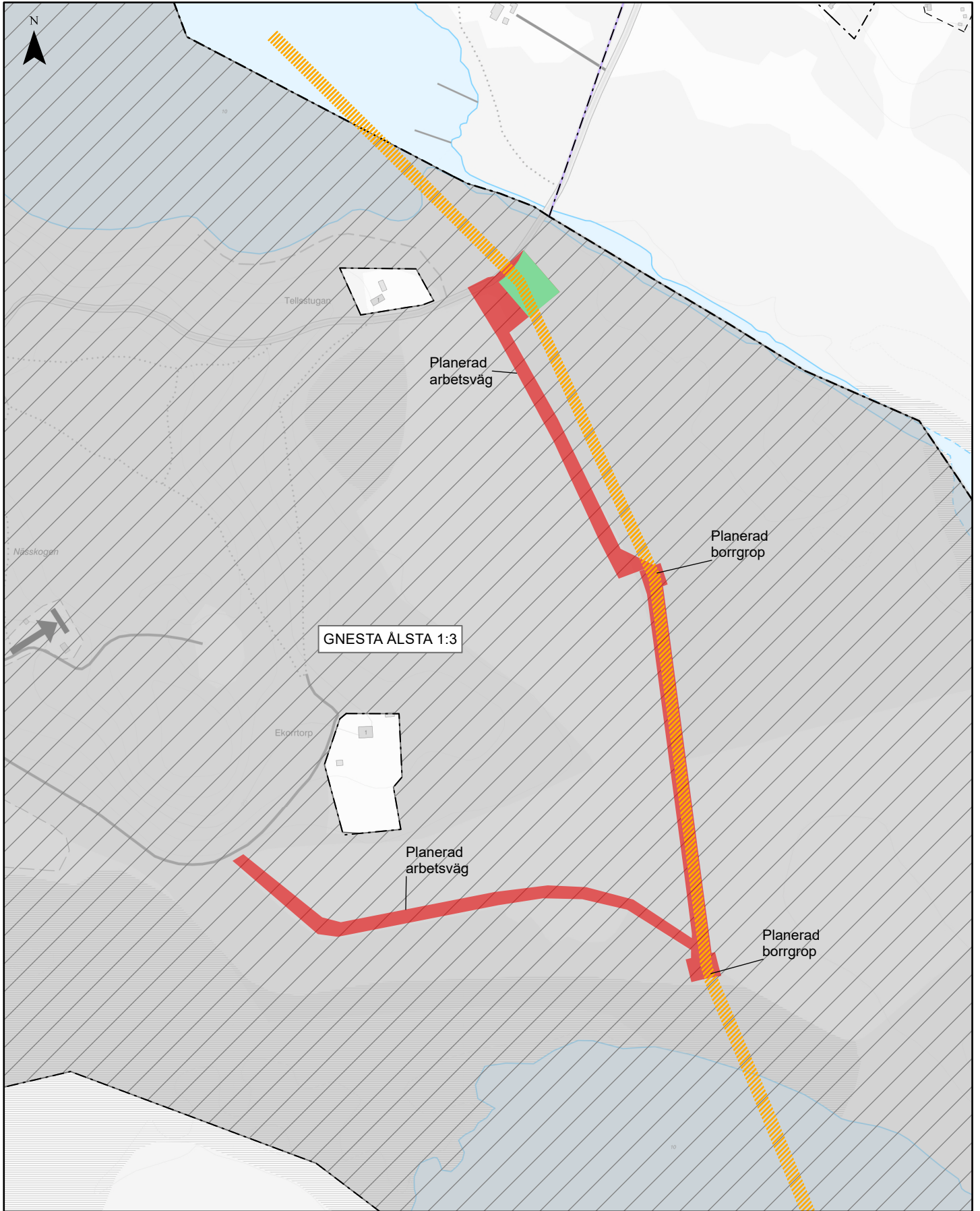
-  Kartbild av delområden
-  Fastigheter berörda av tvångsrätt
-  Planerat arbetsområde
-  Planerad ledningsdragning (ledningsrätt)

**Fastigheter för ansökan av tvångsrätt**  
**Karta redovisandes tvångsrättsyrkanden i sin helhet**

Skala: 1:35 000



Meter  
0 500

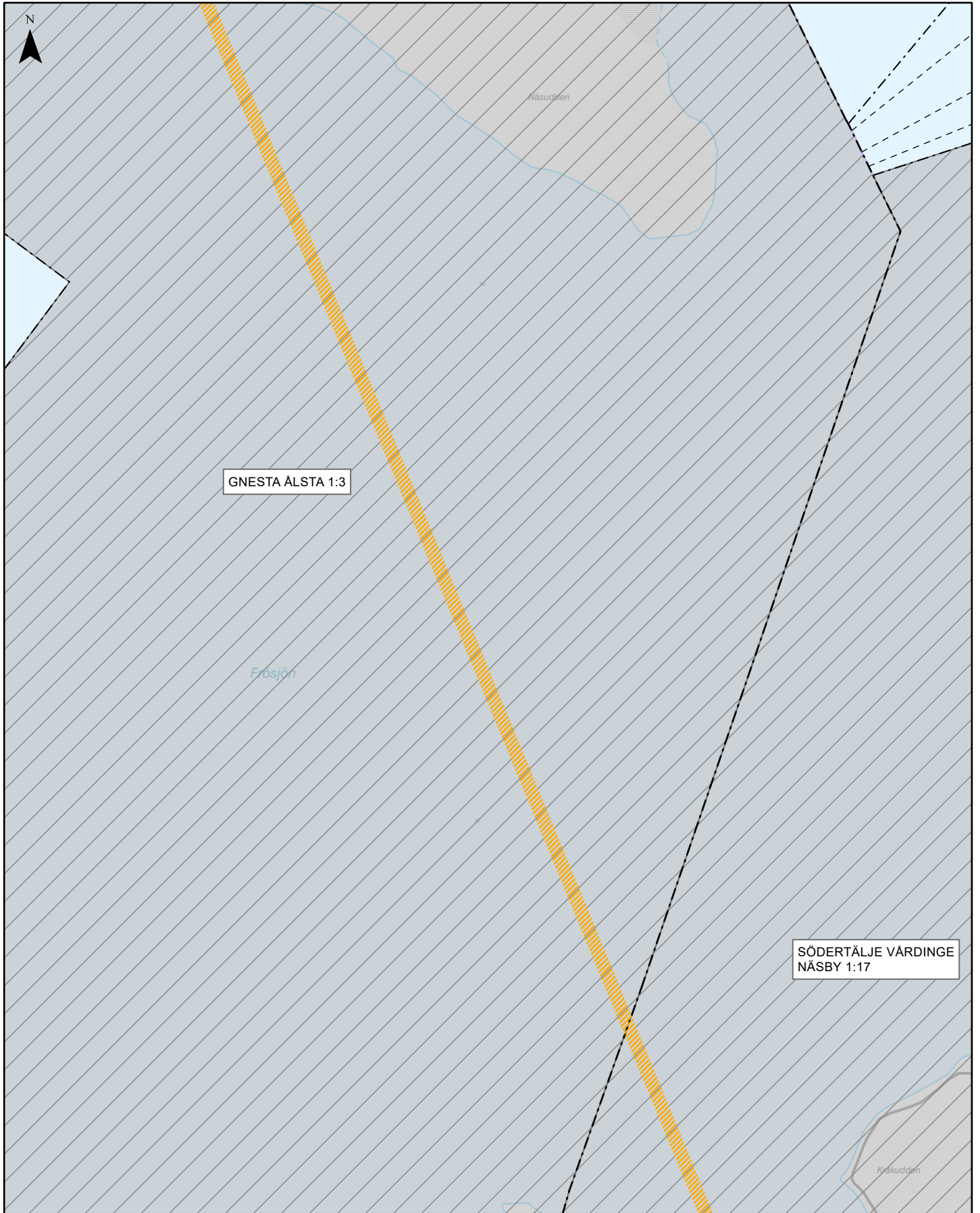


Teckenförklaring




- Fastigheter berörda av tvångsrätt
- Område med permanent rådighet, pumphus inklusive infart, vändplan och instängsling
- Planerat arbetsområde
- Planerad ledningsdragning (ledningsrätt)

**Kartbild 1**  
**Fastigheter för ansökan av tvångsrätt**  
**Gnesta Ålsta 1:3**

Skala: 1:4 500 Meter  
  
 0  100



Teckenförklaring




-  Fastigheter berörda av tvångsrätt
-  Planerat arbetsområde
-  Planerad ledningsdragnig (ledningsrätt)

**Kartbild 2**  
**Fastigheter för ansökan av tvångsrätt**  
**Gnesta Älsta 1:3**  
**Södertälje Vårdinge Näsby 1:17**

Skala: 1:4 500 Meter  
 0 100

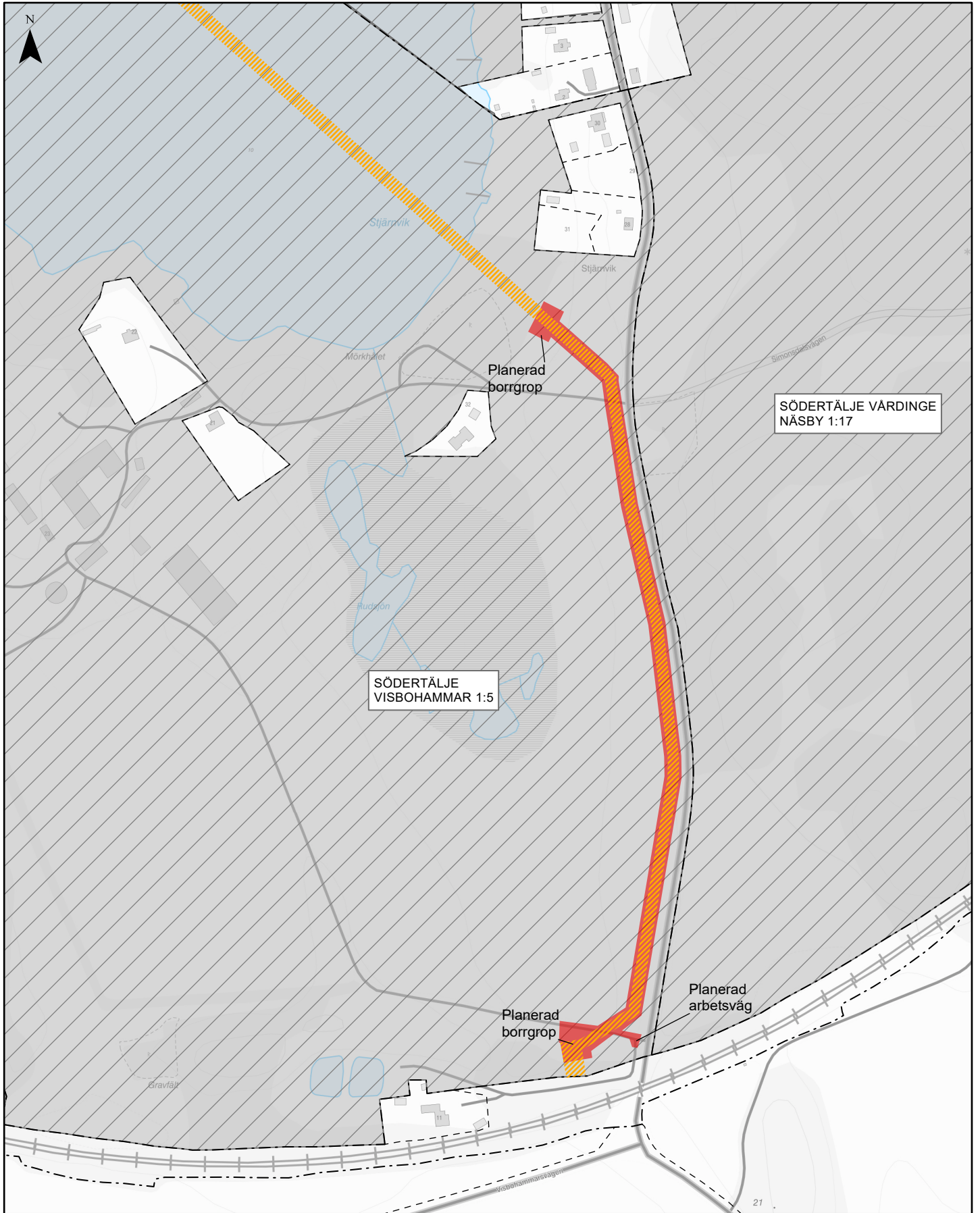


Teckenförklaring

-  Fastigheter berörda av tvångsrätt
-  Planerat arbetsområde
-  Planerad ledningsdragnig (ledningsrätt)

**Kartbild 3**  
**Fastigheter för ansökan av tvångsrätt**  
**Södertälje Vårdinge Näsby 1:17**  
**Södertälje Visbohammar 1:5**

Skala: 1:4 500 Meter  
 0 100



Teckenförklaring

- Fastigheter berörda av tvångsrätt
- Planerat arbetsområde
- Planerad ledningsdragnig (ledningsrätt)

**Kartbild 4**  
**Fastigheter för ansökan av tvångsrätt**  
**Södertälje Vårdinge Näsby 1:17**  
**Södertälje Visbohammar 1:5**

Skala: 1:4 500 Meter  
 0 100



## Hur man överklagar

### Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

#### Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

#### Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

#### Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.  
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

#### Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

#### Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

#### Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på [www.domstol.se](http://www.domstol.se).